

Артър Кларк

Одисея в космоса 2061

В памет на Джуди-Лин Дел Рей — една изключителна редакторка, която купи тази книга за един долар — но така и не разбра дали си е струвала парите.

Артър Кларк Коломбо, Шри Ланка април, 1987 г.

БЕЛЕЖКА ОТ АВТОРА

Така както „2010: Одисея IV“ не беше директно продължение на „2001: Една одисея в Космоса“, така и тази книга не е точно продължение на „2010...“. Всички текстове трябва да се разглеждат като вариации на една и съща тема, където много от героите и местата на действието са общи, но не се намират задължително в една и съща вселена.

Развитието на науката след 1964 г., когато Стенли Кубрик предложи (пет години преди човекът да стъпи на Луната!) да се опитаме да заснежем „всеизвестния добър научнофантастичен филм“, прави пълната последователност невъзможна, тъй като всяка следваща история включва открития и събития, които дори не бяха се случили по времето, когато се появяваше предишната книга. Написването на „2010...“ стана възможно след бляскавия успех през 1979 г. на полета на станцията „Войджър“ около Юпитер и аз не възнамерявах да се връщам към тази тема, преди резултатите от още по-амбициозната мисия „Галилей“ да станат известни.

Беше предвидено „Галилей“ да пусне сонда в атмосферата на Юпитер и да прекара почти две години, обикаляйки всички по-големи сателити. Той трябваше да бъде изстрелян от космическата совалка през май 1986 г. и щеше да достигне целта си до декември 1988 г. Така че около 1990 г. се надявах да се възползвам от потока нова информация за Юпитер и неговите луни.

Уви, трагедията с „Чаленджър“ направи този сценарий невъзможен; „Галилей“ — който сега се намира в своята просторна зала в Лабораторията по реактивни двигатели — трябва да опита с друго транспортно средство. Ще има късмет, ако стигне до Юпитер само със седем години закъснение.

Реших да не чакам толкова дълго.

I. Въдшебната планина

Замразените години

— За седемдесетгодишен мъж сте в изключително добра форма — отбеляза д-р Глазунов, вдигайки поглед от изпечатаните окончателни данни на Медком. — Не бих ви дал повече от шейсет и пет.

— Радвам се да го чуя, Олег. Особено след като съм на сто и три години — както много добре знаете.

— Пак започваме! Човек би си помислил, че никога не сте чели книгата на професор Руденко.

— Милата Катерина! Бяхме запланували събиране по случай стотния й рожден ден. Така съжалявам, че не успя да навърши тази възраст — ето какво става, когато прекарваш прекалено много време на Земята.

— Каква ирония, след като тя бе човекът, измислил онзи прочут лозунг: „Гравитацията ще ви доведе до дълбока старост.“

Д-р Хейуд Флойд се загледа замислено към непрекъснатата променящата се панорама на красивата планета, на разстояние само шест хиляди километра, по чиято повърхност вече никога нямаше да може да се разхожда. Още по-ироничен бе фактът, че благодарение на най-глупавия инцидент в живота му той все още беше в отлично здраве, докато почти всички негови стари приятели бяха мъртви.

Беше се завърнал на Земята само от седмица, когато въпреки всички предупреждения и собствената му увереност, че нищо такова не може да му се случи, той падна от един балкон на втория етаж. (Да, беше си пийнал, но беше го заслужил — той стана герой за новия свят, в който „Леонов“ се бе завърнал.) Многобройните счупвания бяха довели до усложнения, с които можеха да се справят най-добре в космическата болница „Пастър“.

Това се бе случило през 2015 г. А сега — той не можеше да повярва, но виждаше календара на стената — беше 2061-ва.

За Хейуд Флойд биологичният часовник беше забавен от гравитацията на болницата, равна на една шеста от тази на Земята; два пъти в живота му той всъщност бе върнат назад. Сега се смяташе — макар и някои авторитети да го оспорваха, — че хибернацията спира процеса на стареене и предизвиква подмладяване. Флойд фактически бе станал по-млад по време на пътуването си до Юпитер и обратно.

— Значи смятате, че е безопасно да тръгна?

— Нищо в тази вселена не е безопасно, Хейуд. Мога да кажа само, че няма пречки от физиоло-гически характер. В края на краищата обстановката на борда на „Юнивърс“ ще бъде почти същата като тук. Там може и да не са на нивото на — аа — превъзходните медицински експерти в „Пастър“, но д-р Махиндран е добър човек. Ако възникне проблем, с който не може да се справи, той ще ви постави отново в състояние на хибернация и ще ви изпрати обратно при нас — с обратна разписка!

Това бе решението, на което Флойд се надяваше, и все пак задоволството му беше примесено с някаква тъга. За седмици наред щеше да бъде далеч от мястото, което обитаваше вече почти половин век, и от новите си приятели от последните години. Макар че „Юнивърс“ беше луксозен лайнер в сравнение с примитивния „Леонов“ (който сега кръжеше високо над Фарсайд като един от главните експонати в музея „Лагранж“), все още съществуваше известен елемент на риск във всяко по-продължително пътуване в космоса. Особено ако то беше от рода на изследователската експедиция, на която се готвеше да тръгне...

Може би търсеше точно това — дори и 103-годишен (според сложните геронтологически изследвания на покойната професор Катерина Руденко, здрав и бодър 65-годишен мъж). През последното десетилетие беше започнал да изпитва нарастващо неспокойствие и някакво слабо недоволство от този прекалено комфортен и подреден живот.

Въпреки всички вълнуващи проекти, които се разработваха в Слънчевата система — обновяването на Марс, изграждането на базата „Меркурий“, залесяването на Ганимед, — нямаше цел, върху която би могъл да съсредоточи интересите си и своята все още значителна енергия. Преди два века един от първите поети на Научната Ера бе обобщил много точно неговите чувства, влагайки ги в думите на Одисей (или Юлисис):

Живот след друг живот

те всички бяха твърде къси, а от самия мен
остава малко; но всеки час е съхранен
от вечното мълчание, и нещо повече
носителят на новите неща: и трудно бе
за три слънца да съхраня аз себе си
и да запазя посивялата душа, горяща от желание
да следва знанието като гаснеща звезда
отвъд и най-далечните прегради на мисълта човешка.

„Три слънца“, как ли пък не! Бяха повече от четирийсет: Одисеи би се засрамял от себе си. Но следващият стих — който знаеше наизуст — беше още по-подходящ за него:

Теченията може да ни пометат:
но може би ще стигнем на Щастieto островите
и пак ще видиме великия Ахил,
когото някога познавахме.
Макар че много ни е взето, много ще остане;
и въпреки че вече не сме силата,
що нявга вдигаше небето и земята,
ний още сме това, което бяхме;
със същите сърца геройски,
отслабени от времето и от превратностите на съдбата,
но с воля неотслабваща
да се стремим, да търсим, да намерим
и никога да не се предадем.

„Да търсим, да намерим...“ Е, сега знаеше какво ще търси и ще намери, защото му бе известно точно къде ще бъде то. Ако не станеше някой катастрофален инцидент, нямаше да му убегне по никакъв начин.

Никога не бе преследвал тази цел съзнателно, дори и сега не беше съвсем сигурен защо тя изведнъж стана толкова важна. Мислеше се за имунизиран срещу треската, която още веднъж обхващаше човечеството — за втори път в живота му! — но вероятно се беше заблудил. Или може би неочакваната покана да се присъедини към малкото почетни гости на борда на „Юнивърс“ беше запалила въображението му и бе събудила у него ентузиазъм, който дори не знаеше, че притежава.

Имаше и друга възможност. След всички тези години той все още помнеше какъв студен душ за широката публика бе се оказал опитът от 1985–1986 година. Сега имаше шанс — последен за него и първи за човечеството — да постигнат нещо повече от реванш за предишните разочарования.

През двайсети век беше възможно само прелитане над планетите. Този път щеше да има приземяване, пионерско по своята същност, както първите стъпки на Армстронг и Олдрин на Луната.

Д-р Хейуд Флойд, ветеран от мисията до Юпитер през 2010–2015 г., остави въображението си да литне към призрачния посетител, който за пореден път се завръщаше от дълбините на космоса, набирайки скорост секунда след секунда при подготовката си за обиколка на Слънцето. А между орбитите на Земята и Венера най-прочутата от всички комети щеше да срещне все още незавършения космически лайнер „Юнивърс“ по време на първия му полет.

Точното място на срещата все още не беше определено, но той бе направил своя избор.

— Халеева комета — аз идвам... — прошепна Хейуд Флойд.

Първи визуален контакт

Не е вярно, че човек трябва да напусне Земята, за да оцени пълния блясък на небесата. Дори в космоса звездното небе не е толкова величествено, както когато се наблюдава от висока планина, в някоя кристално ясна нощ, далеч от всякакъв източник на изкуствено осветление. Макар и звездите да изглеждат по-ярки извън земната атмосфера, окото не би могло да долови разликата. Изумителната гледка на половината от небесната сфера, обхваната само с един поглед, е нещо, което нито един панорамен прозорец не би могъл да предложи.

Но Хейуд Флойд бе напълно доволен от своята гледка към вселената, особено когато жилищната зона се намираше от тъмната страна на бавно въртящата се космическа болница. Тогава в неговото четириъгълно зрително поле нямаше нищо друго освен звезди, планети, мъглявини — а понякога, засенчвайки всичко останало, и нетреп-ващият блясък на Луцифер, новият съперник на Слънцето.

Около десет минути преди началото на неговата изкуствена нощ той изключваше всички светлини в стаята, дори и червената лампичка за тревога, за да привикне напълно с тъмнината. Сравнително късно за един космически инженер беше изпитал удоволствието от астрономическите наблюдения с невъоръжено око и сега вече можеше да разпознава почти всяко съзвездие, дори и да виждаше само малка част от него.

Почти всяка „нощ“ през този месец май, докато кометата навлизаше в орбитата на Марс, той проверяваше местонахождението ѝ на звездните карти. Макар че тя лесно можеше да бъде открита с помощта на силен бинокъл, Флойд упорито отказваше да го използва; той беше започнал една малка игра, проверявайки доколко старите му очи ще се справят с предизвикателството. Въпреки че двама астрономи от Мауна Кеа твърдяха, че вече са наблюдавали кометата визуално, никой не им вярваше, а подобни изявления от други обитатели на „Пастьор“ бяха посрещани с още по-голям скептицизъм.

Но за тази вечер се предвиждаше най-малко шеста степен на видимост; може би щеше да има късмет. Той проследи линията от Гама до Ипсилон и се загледа към върха на въображаем равностраничен триъгълник, разположен върху нея — сякаш можеше да фокусира зрението си през цялата Слънчева система само с едно усилие на волята.

Ето я! — точно както я беше видял за първи път преди седемдесет и шест години, почти незабележима, но без опасност да бъде сбъркана. Ако не знаеше точно къде трябва да гледа, той дори не би я забелязал или би я помислил за някоя далечна мъглявина.

За невъоръженото му око тя беше само една малка, идеално кръгла мъглива точка; колкото и да се напрягаше, не можеше да открие и следа от опашката ѝ. Но малката флотилия от сонди, които придружаваха кометата от няколко месеца насам, вече бяха регистрирали първите изригвания на прах и газове, които скоро щяха да създадат светеща струя сред звездите, простираща се точно в обратна посока на нейния създател — Слънцето.

Както всички останали, Хейуд Флойд беше наблюдавал трансформацията на студеното, тъмно — не,

почти черно — ядро, докато то навлизаше във вътрешността на Слънчевата система. След седемдесет години дълбоко замразяване сложната смес от вода, амоняк и други ледени частици започваше да се топи и да бълбука. Една летяща планина, приблизително с формата — и размерите — на остров Манхатън, бе обхваната от космически изригвания на всеки петдесет и три часа; докато топлината на Слънцето проникваше през изолационната кора, изпаряващите се газове превръщаха Халеевата комета в пробит парен котел. Струи водна пара и прах заедно с една пъклена смесица от органични химикали изригваха от половин дузина малки кратери. Най-големият — с размерите на футболно игрище — изригваше редовно близо два часа след местното зазоряване. Той приличаше на някой земен гейзер и веднага беше кръстен „Олд Фейтфул“^[1].

Фloyd вече си представяше как стои на ръба на този кратер в очакване Слънцето да се издигне над мрачния, разкрит пейзаж, който той познаваше добре от космическите снимки. Вярно, че в договора не се споменаваха нищо за това, дали пътниците — тук не влизаха екипажът и научният персонал — ще могат да излизат от кораба, когато той се приземи върху Халеевата комета.

От друга страна, в малкия документ нямаше нищо, което изрично да забранява това.

„Ще ми намерят някаква работа, за да ме спрат — помисли си Хейуд Флойд. — Но съм сигурен, че все още мога да се оправя със скафандъра. А ако греша...“

Той си спомни, че беше чел как веднъж някакъв посетител на Тадж Махал заявил: „Бих умрял още утре заради този монумент.“

А той с удоволствие щеше да го направи заради Халеевата комета.

Повторно завръщане

Дори и ако се изключи този неприятен инцидент, завръщането на Земята не беше лесно.

Първият шок бе дошъл малко след размразяването му, когато д-р Руденко го беше събудила от дългия му сън. Уолтър Кърноу се въртеше край нея и дори в полубудното си състояние Флойд усети, че нещо не е наред; радостта им от неговото събуждане беше малко преувеличена и не можеше да прикрие следите от някакво напрежение. Едва след като се беше възстановил напълно, те го осведомиха, че д-р Чандра вече не е между живите.

Някъде отвъд Марс, толкова незабележимо, че мониторите не можеха да определят точното време, той просто бе престанал да съществува. Тялото му, плаващо свободно в космоса, беше минало незабелязано покрай орбитата на „Леонов“ и отдавна вече бе погълнато от огъня на Слънцето.

Причината за смъртта му беше напълно неизвестна, но Макс Брейловски изказа предположение, което, макар и крайно ненаучно, не бе оспорено дори и от главния хирург Катерина Руденко.

— Той не можеше да продължи да живее без Хал. Странното беше, че точно Уолтър Кърноу добави:

— Интересно как ли ще го приеме Хал. Изглежда, че там, отвън, нещо улавя всички наши предавания. Рано или късно той ще научи.

А сега и Кърноу вече не беше между живите — както и всички останали освен малката Женя. Не беше я виждал от двайсет години, но получаваше редовно картичка от нея всяка Коледа. Последната все още беше закачена над бюрото му. На нея имаше тройка, натоварена с подаръци, носеща се през снеговете на руската зима и наблюдавана от ужасно изгладнели вълци.

Четирийсет и пет години! Понякога му се струваше, че едва вчера „Леонов“ бе навлязъл в орбита около Земята и бе посрещнат от приветствията на цялото човечество. Но тези приветствия бяха някак вяли — изпълнени с необходимото уважение, но лишени от искрен ентузиазъм. Мисията до Юпитер като цяло

беше прекалено успешна; тя бе отворила кутията на Пандора, чието пълно съдържание тепърва трябваше да бъде проучено.

Когато черният монолит, станал известен като „Тихо — Магнитна Аномалия — Едно“, беше изкопан от недрата на Луната, само шепа хора знаеха за неговото съществуване. Едва след злощастното пътешествие на „Дисквъри“ до Юпитер светът научи, че преди четири милиона години един чужд разум е минал през Слънчевата система и е оставил визитната си картичка. Тази новина беше голямо, но не и изненадващо откритие — хората бяха очаквали подобно нещо десетилетия наред.

И всичко това бе станало дълго преди зараждането на човешката раса. Макар че някаква загадъчна злополука бе сполетяла „Дисквъри“ близо до Юпитер, нямаше солидни доказателства, че тя се дължи на нещо друго освен повреда в кораба. Въпреки че философското значение на „Т.М.А.-1“ беше очевидно, за постигането на всякакви практически цели човечеството все още беше само във Вселената.

Сега това вече не беше така. Само на няколко светлинни минути от тях — на един хвърлей камък според космическите разстояния — имаше разум, който можеше да създаде звезда, и за постигането на собствените си загадъчни цели да унищожи планета, хилядократно по-голяма от Земята. Още по-зловещ беше фактът, че този разум бе показал осведомеността си за съществуването на човешката раса чрез последното съобщение, изпратено от „Дисквъри“ от луните на Юпитер точно преди огненото раждане на Луцифер да го унищожи:

ВСИЧКИ ТЕЗИ СВЕТОВЕ СА ВАШИ — ОСВЕН ЕВРОПА^[2]. НЕ СЕ ОПИТВАЙТЕ ДА СЕ ПРИЗЕМИТЕ ТАМ.

Бляскавата нова звезда, след чието появяване нощта изчезна, с изключение на няколкото месеца в годината, когато тя минаваше зад Слънцето, донесе на човечеството и надежда, и страх. Страх — защото неизвестното, особено когато е свързано с всемогъщество, не можеше да не предизвика тази първична емоция. Надежда — заради измененията, които то бе внесло в световната политика.

Често се говори, че единственото нещо, което би могло да обедини човечеството, е заплахата от Космоса. Дали Луцифер бе заплахата, никой не знаеше; но несъмнено беше предизвикателство. А това, както се оказа, бе достатъчно.

Хейуд Флойд следеше геополитическите промени от удобната си позиция в „Пастър“, като че ли самият той беше извънземен наблюдател. Отначало нямаше никакво намерение да остане в Космоса, след като веднъж се бе възстановил напълно. За учудване и досада на неговите лекари това отне доста дълго време.

Поглеждайки назад от спокойствието на последните години, Флойд знаеше със сигурност защо костите му отказваха да заздравеят. Той просто не желаше да се завърне на Земята: не беше останало нищо на примамливия синьо-бял глобус, който изпълваше зрителното му поле. Понякога той разбираше отлично защо Чандра бе загубил желанието да живее.

Беше чиста случайност, че не взе самолета за Европа с първата си жена. Сега Мериън беше мъртва. Споменът за нея сякаш бе част от друг живот, който може би принадлежеше на друг човек, а двете им дъщери бяха само учтиви непознати, създали свои собствени семейства.

Но той бе загубил Керълайн по своя вина, макар че тогава нямаше голям избор по въпроса. Тя така и не разбра (а дали той успя?) защо Флойд напусна красивия дом, който бяха създали заедно, и се изгуби години наред в студената пустош далеч от Слънцето.

Макар и да знаеше, още преди мисията да беше наполовина завършена, че Керълайн няма да го дочака, той отчаяно се надяваше, че Крис ще му прости. Но бе лишен дори от тази утеха; синът му беше останал без баща твърде дълго време. Когато Флойд се завърна, Крис бе намерил втори баща в лицето на мъжа,

заел мястото му в живота на Керълайн. Отчуждението беше пълно; Флойд мислеше, че никога няма да свикне с това, но, разбира се, успя — след известно време.

Тялото му лукаво заговорничеше с подсъзнателните му желания. Когато най-сетне се завърна на Земята след проточилото се възстановяване в „Пастъор“, той веднага разви такива тревожни симптоми — включително и нещо, което подозрително напомняше гангрена на костите. Незабавно бе изпратен обратно в орбита. И остана там (ако не се смятат няколкото екскурзии до Луната), напълно пригоден за живота в условията на нулева до една шеста от земната гравитация на бавно въртящата се космическа болница.

Не живееше като отшелник — точно обратното. Дори докато се възстановяваше, той диктуваше доклади, даваше показания пред безбройните комисии, беше интервюиран от представители на средствата за масова информация. Беше известен човек и се наслаждаваше на това, докато можеше. Така компенсираше душевните си рани.

Първото пълно десетилетие — от 2020 до 2030 — беше минало толкова бързо, че сега му бе трудно да фокусира спомените си върху него. Имаше обичайните кризи, скандали, престъпления, бедствия — особено Голямото калифорнийско земетресение, чиито последици беше наблюдавал със затаен ужас на мониторите в станцията. При най-голямо увеличение на образа и благоприятни условия можеха да се видят отделни хора; но от своята гледна точка на бог той не можеше да стане съпричастен с бягащите точки, които напускаха горящите градове. Само наземните камери разкриваха истинския ужас на положението.

През това десетилетие, макар че резултатите щяха да се почувстват по-късно, политическите тектонски пластове се придвижваха също тъй неумолимо, както и геоложките — но в обратна посока, като че времето се връщаше назад. Защото в началото на Земята съществуваше само един суперконтинент — Пангеа, който през различните епохи се бе разцепил на няколко къса. Същото беше станало и с човека, който се бе разделил на неизброими племена и нации; сега те отново се смесваха, а старите езикови и културни бариери започваха да се вдигат.

Макар че Луцифер беше ускорил този процес, започнал десетилетия по-рано, когато ерата на реактивните самолети предизвика взрив в световния туризъм. Почти по същото време — това, разбира се, не беше съвпадение — сателитите и фибровата оптика направиха революция в комуникациите. С историческото премахване на таксите върху международните разговори на 31 декември 2000 г. всяко телефонно обаждане стана градско, а човечеството посрещна новото хилядолетие като едно голямо, разменящо си клюки семейство.

Както повечето семейства, и то не всякога живееше в мир, но споровете му вече не заплашваха цялата планета. Във втората — и последна — ядрена война бяха използвани същият брой бомби, както и в първата: точно две. И макар че теглото им в килононове беше по-голямо, жертвите бяха далеч по-малко, защото и двете бяха хвърлени върху слабо населени петролни инсталации. На този етап Голямата тройка — Китай, САЩ и СССР — започна да действа с похвална бързина и мъдрост, изолирайки бойната зона, докато оцелелите противници не се вразумиха.

През десетилетието от 2020 до 2030 г. мащабна война между Великите сили беше също толкова немислима, колкото война между Канада и Съединените щати през миналия век. Това не се дължеше на някакво сериозно подобрене в човешкия характер или на какъвто и да било друг фактор, а на нормалното предпочитание на живота пред смъртта. Много от механизмите на мира дори не бяха съзнателно планирани: преди политиките да разберат какво става, те откриха, че тези механизми са вече на мястото си и функционират добре...

Никакъв държавник или идеалист не беше изобретил движението „Заложник на мира“; самото име бе измислено много по-късно, когато някой откри, че във всеки момент имаше около стотина хиляди руски туристи в Съединените щати — и половин милион американци в Съветския съюз, повечето от тях увлечени в традиционното си развлечение — да се оплакват от водопроводната инсталация. Като капак на всичко, и в двете групи имаше несъразмерно голям брой важни личности — синовете и дъщерите на богатите, привилегированите и политиките.

А дори и някой да искаше, вече не бе възможно да се подготви широкомащабна война. Епохата без тайни беше започнала през 90-те години на XX век, когато находчивите средства за масова информация

започнаха да изстрелват фотографиращи сателити със същите намерения, каквито имаха военните в предишните три десетилетия. Пентагонът и Кремъл бяха извън себе си от яд, но не можеха да се справят с Ройтер, Асошиейтед прес и непрекъснатите 24-часови предавания на „Орби-тъл Нюз Сървис“.

До 2060 г., макар и светът да не беше напълно разоръжен, той бе надеждно умиротворен, а петдесетте оставащи ядрени ракети бяха под международен контрол. Когато популярният монарх Едуард VIII бе избран за първия Световен Президент, учудващо малко страни — Дванайсет на брой — се противопоставиха на това решение. По големина и важност те се простираха от все още упорито неутралните швейцарци (чиито ресторанти и хотели въпреки това посрещнаха новата бюрокрация с отворени обятия) до още по-фанатичните в своята независимост жители на Фолклендските острови, които сега пък Устояваха на всички опити на вбесените англичани и аржентинци. Да си ги пробутат един на друг.

Демонтирането на огромната и напълно паразитна военна индустрия бе дало безпрецедентен — макар и понякога болезнен — тласък на световната икономика. Сега вече жизненоважните суровини и талантиливите специалисти нямаше да бъдат поглъщани от тази черна дупка или използвани за всеобщо унищожение. Вместо това те щяха да помогнат за преодоляването на разрухата и опустошението на вековете, като изграждаха света наново.

И като създаваха нови светове. Сега действително човечеството беше открило „моралния еквивалент на войната“ и едно предизвикателство, което щеше да погълне излишната енергия на расата — за толкова хилядолетия напред, колкото някой би се осмелил да си представи.

Магнат

Когато се роди, Уилям Цанг бе наречен „Най-скъпото бебе в света“; той задържа тази титла две години, след което тя бе дадена на сестра му. Титлата все още беше нейна, а след отменянето на Закона за семейството никой вече не можеше да претендира за нея.

Баща им, легендарният сър Лорънс, беше роден по времето, когато в Китай за втори път бе въведено строгото правило: „Едно семейство — едно дете“; неговото поколение бе дало на психолозите и социолозите материал за безкрайни изследвания. Без братя и сестри — а в много случаи и без чичовци и лели — това поколение беше уникално за човешката история. Дали това се дължеше на издръжливостта на вида, или заслугата беше на разпространената в Китай семейна система, вероятно никога няма да стане ясно. Но беше факт, че децата на това странно време имаха удивително малко недостатъци; все пак системата бе оставила своите белези и сър Лорънс се беше постарал, понякога с доста ефектни жестове, да се реваншира за самотата през детските си години.

Когато през '22 се роди второто му дете, свободната система беше станала закон. Човек можеше да има колкото деца пожелае, но трябваше да заплати съответната такса. (Комунистите от старата гвардия не бяха единствените, които счетоха цялата тази схема за ужасяваща, но в новосъздадения Конгрес на Народната Демократична Република върх взеха техните по-прагматични колеги.)

Децата номер 1 и 2 бяха безплатни. Номер 3 струваше един милион сола. Номер 4 — два милиона. Номер 5 — четири милиона, и така нататък. Фактът, че теоретически в Народната Република нямаше капиталисти, беше добродушно пренебрегнат.

Младият мистър Цанг (разбира се, това бе години преди крал Едуард да го удостои със званието Кавалер на Ордена на Британската империя) никога не показваше дали има някаква цел; когато се роди петото му дете, той все още беше сравнително беден милионер. Но бе само четирийсетгодишен, и когато закупуването на Хонконг не отне чак толкова голяма част от капитала му, колкото се беше опасявал, той откри, че все още има значително количество джобни пари.

Такава бе легендата. Подобно на много други истории за сър Ло-рънс, беше трудно да различиш фактите от митологията. Със сигурност не беше верен упорито носещият се слух, че е спечелил първото си

състояние от продажбата на прочутото пиратско издание (с размерите на кутия за обувки) на Библиотеката на Конгреса^[3]. Цялата операция по кражбата на Матрицата за Молекулярна Памет бе проведена извън Земята и беше станала възможна след отказа на Съединените щати да подпишат Лунната конвенция.

Въпреки че сър Лорънс не беше мултитрилонер, веригата от корпорации, която бе изградил, го направи най-голямата финансова сила на Земята — доста добро постижение за сина на един скромен търговец на видеокасети в областта, все още известна под името „Новите територии“. Вероятно той дори не забеляза осемте милиона, които трябваше да плати за дете номер шест, или даже трийсет и двата за номер осем. Платените за номер девет шейсет и четири милиона му донесоха световна известност, а след като се появи номер десет, паричните облози за това какви са бъдещите му планове почти надхвърлиха двеста петдесет и шестте милиона, които би му струвало следващото дете. Но тогава лейди Жасмин, която съчетаваше у себе си най-добрите качества на стоманата и коприната в съразмерни пропорции, реши, че династията Цанг е вече достатъчно голяма.

Съвсем случайно (ако изобщо нещо става така) сър Лорънс започна лично да се занимава с космическия бизнес. Разбира се, той имаше обширни интереси в корабоплаването и астронавтиката, но те се ръководеха от петимата му синове и техните съдружници. Истинското призвание на сър Лорънс бяха комуникациите — вестници (малкото, които бяха останали), книги, списания (на хартия и електронни) и най-вече световните телевизионни мрежи.

След това той купи великолепия стар хотел „Пенинсулър“, който някога за бедното китайско момче бе въплъщавал символа на богатството и властта, и го превърна в своя резиденция и главен офис. Заобиколи го с красив парк, като просто премести огромните супермаркети под земята (новосформираната му „Корпорация за изкопни работи с лазер“ натрупа цяло състояние чрез този проект и даде пример на много други градове).

Един ден, докато се наслаждаваше на несравнимата гледка на града отвъд пристанището, той реши, че са необходими нови подобрения. Изгледът от долните етажи на „Пенинсулър“ десетилетия наред беше закриван от една голяма сграда с вид на сплескана топка за голф. Тя, реши сър Ло-рънс, трябва да се махне.

Но директорът на планетариума в Хонконг — който бе смятан за един от петте най-добри в света — беше на съвсем друго мнение и скоро след това сър Лорънс бе приятно изненадан да открие в негово лице човек, когото не може да купи на никаква цена. Двамата станаха големи приятели, но когато д-р Хесенщайн подготви специално представление за шейсетия рожден ден на сър Лорънс, той дори не подозираше, че с това спомага за променянето на историята на Слънчевата система.

Под ледовете

Повече от сто години след като Цайс бе построил първия прототип в град Йена през 1924 г., в планетариумите все още се използваха няколко оптични проектори, които се простираха внушително над зрителите. Но Хонконг беше заменил още преди няколко десетилетия своя апарат от трето поколение с много по-усъвършенстваната електронна система. Огромният купол всъщност бе гигантски телевизионен екран, съставен от хиляди малки монитори, върху който можеше да се покаже всякакъв възможен образ.

Както можеше да се очаква, програмата беше открита с отдаване дължимото на неизвестния изобретател на ракетата някъде в Китай през тринайсети век. Първите пет минути представляваха кратък исторически преглед, в който набързо бяха споменати руските, германските и американските пионери, за да се премине към съществената част — кариерата на д-р Хсуе-Шен Циен. В такова време и място неговите сънародници биха могли да бъдат извинени за това, че го представяха като също толкова важна фигура в историята на ракетното дело, колкото са били Годар, Фон Браун или Корольов. И човек можеше да разбере справедливото им възмущение от арестуването му в Съединените щати по скалъпени обвинения, когато след приноса му в изграждането на прочутата Лаборатория по реактивни двигатели и след като бе назначен за първи професор със звание „Годар“ в калифорнийския университет, той бе решил да се

завърне в родната си страна.

Изстрелването на първия китайски спътник от ракетата „Лонг Марч 1“ през 1970 г. беше споменато бегло, може би защото по това време американците вече бяха стъпили на Луната. Всъщност останалата част от двайсети век бе претупана за няколко минути и разказът се пренесе в 2007 г., когато в пълна тайна беше построен космическият кораб „Циен“, а другите световни събития служеха само за фон.

Дикторът не злорадства прекалено много върху смайването на останалите космически сили, когато една китайска станция внезапно беше излязла от земна орбита, за да изпревари руско-американския екипаж на „Космонавт Алексей Леонов“ в полета му към Юпитер. Историята бе достатъчно драматична — и трагична, — за да се нуждае от разкрсяване.

За съжаление имаше твърде малко автентичен визуален материал за илюстриране на разказа: в по-голямата си част програмата беше изградена от специални ефекти и умел монтаж на по-късни, далекообхватни фотографски кадри. По време на краткото си пребиваване върху заледената повърхност на „Европа“ екипажът на „Циен“ е бил твърде зает, за да успее да заснеме телевизионна документация, или поне да постави автоматична камера.

Въпреки всичко думите, изречени по това време, бяха запечатали много от тържествеността на това първо кацане върху луните на Юпитер. Коментарът на Хейуд Флойд, предаден от приближаващия се „Леонов“, даваше великолепно представление за картината, а имаше и достатъчно снимки на Европа за неговото илюстриране:

„В момента го наблюдавам с най-мощния телескоп на кораба: при това увеличение спътникът изглежда десет пъти по-голям от Луната, гледана с невъоръжено око. А гледката е наистина необикновена.

Повърхността е равномерно розова, на места има малки кафяви петна. Покрита е със сложна плетеница от тънки линии, които криволичат и се разпростират на всички страни. Всъщност много прилича на снимка от учебник по медицина, на която са изобразени преплетени вени и артерии.

Някои от тези линии са дълги стотици — и дори хиляди — километри и напомнят за въображаемите канали, които Пърсивал Лоу-ъл и някои други астрономи от началото на двайсети век са мислели, че виждат на повърхността на Марс.

Но каналите на Европа не са илюзия, макар че, разбира се, не са с изкуствен произход. Нещо повече, те наистина съдържат вода или поне лед. Защото спътникът е почти изцяло покрит от океан със средна дълбочина петдесет километра.

Поради своята отдалеченост от Слънцето температурата на повърхността на Европа е изключително ниска — около сто и петдесет градуса под нулата. Така че вероятно единственият му океан е масивен леден блок.

За моя изненада това не е така, защото под повърхността на Европа силите на прилива и отлива генерират доста топлина — същите сили активизират големите вулкани на съседния спътник Йо.

Така че ледът непрекъснато се топи, троши се и отново замръзва, образувайки пукнатини и коридори, подобни на онези върху плаващите ледове в полярните райони на Земята. Сега виждам точно тези причудливи пукнатини; повечето от тях са потъмнели и са много древни — може би са на милиони години. Но има и някои съвсем бели; това са новите, които са се образували съвсем наскоро, а кората им е дебела само няколко сантиметра.“

„Циен“ се е приземил точно до една от тези бели линии — хиляда и петстотин километровата ивица, която бе наречена „Гранд Канал“. Вероятно китайците възнамеряват да изпомпат водите му и да напълнят горивните си резервоари, за да успеят да изследват сателитната система на Юпитер, а след това да се завърнат на Земята. Това няма да е лесно, но те сигурно са проучили много добре мястото на приземяването и знаят какво правят.

Сега вече е ясно защо са поели такъв риск — и защо предявяват претенции към Европа. Спътникът им е необходим като станция за презареждане с гориво. Той може да се окаже ключът към цялата Слънчева

система...

Но не беше станало така, помисли си сър Лорънс, облягайки се в луксозното кресло под нашарения с петна и ивици глобус, който изпълваше изкуственото небе. Океаните на Европа и до днес бяха недостъпни за човечеството поради причини, които все още бяха загадка. Не само недостъпни, но и невидими; откакто Юпитер се беше превърнал в слънце и двата му вътрешни сателита бяха изчезнали зад облаци от пара, издигаща се от повърхността им. В момента той наблюдаваше състоянието на Европа през 2010 г. — а не това, което представляваше сега.

По това време той едва бе излязъл от детската си възраст, но все още помнеше гордостта, която изпита, научавайки, че негови сънародници — колкото и да не одобряваше политиката им — щяха да направят първото кацане на един непознат свят.

Там, разбира се, не бе имало камера, която да заснеме кацането, но монтажът беше направен изключително добре. Той наистина бе готов да повярва, че това е обреченият кораб, който се спуска безшумно от кехлибареночерното небе към заледената повърхност на Европа и каца до безцветната ивица наскоро замръзнала вода, която беше кръстена „Гранд Канал“.

Всеки знаеше какво се бе случило след това; предвидливо не бе направен опит тази част да бъде показана визуално. Вместо това образът на Европа изчезна, за да бъде заменен от портрет, познат на всеки китаец, както Юри Гагарин на всеки руснак.

Първата фотография показваше Рупърт Чанг на неговия абитуриентски бал през 1989 г. — сериозен млад ученик, неразличим от хилядите други, в пълно неведение за срещата си с историята две десетилетия напред в бъдещето.

На фона на тиха музика коментаторът обобщи накратко връхните точки в кариерата на д-р Чанг до назначаването му за ръководител на научния екип на борда на „Циен“. На снимките той ставаше все по-възрастен, и ето че дойде последната, направена точно преди началото на мисията.

Сър Лорънс бе доволен, че планетариумът е тъмен. И приятелите, и враговете му щяха да бъдат изненадани да видят как очите му овлажняват, докато слушаше съобщението, отправено към приближаващия се „Леонов“ от д-р Чанг, който никога нямаше да узнае дали то е било прието:

„... знай, че сте на борда на «Леонов»... може би няма да имам много време... насочвам антената на скафандъра си в посоката, където мисля, че...“

Сигналят изчезна за няколко мъчителни секунди, а след това се появи отново значително по-ясен, макар и не много силен:

„... изпратете тази информация на Земята. «Циен» беше унищожен преди три часа. Аз съм единственият оцелял. Използвам радиото на скафандъра си — нямам представа дали обхватът му е достатъчно голям, но това е единствената ми възможност. Моля, слушайте внимателно. НА ЕВРОПА ИМА ЖИВОТ. Повтарям: НА ЕВРОПА ИМА ЖИВОТ...“

Сигналят отново се изгуби...

„... малко след полунощ, местно време. Изпомпвахме равномерно и резервоарите бяха пълни вече почти до половината. Д-р Ли и аз излязохме навън, за да проверим изолацията на тръбите. «Циен» стои — стоеше — на трийсетина метра от брега на «Гранд Канал». Тръбите тръгнаха от него право надолу през леда. Много тънък — опасно е да се върви по него. Топлите вълни...“

Отново продължително мълчание...

„... без проблеми — петкиловатова осветление, закачено върху кораба. Като коледна елха — красиво, светлината направо прониква през леда. Великолепни цветове. Ли го видя пръв — някаква огромна тъмна маса, надигаща се от дълбините. Отначало го помислихме за пасаж от риба — беше твърде голямо за единичен организъм, — но тогава то започна да троши леда...“

... като огромни купчини мокри водорасли, пълзящи по Земята. Ли изтича до кораба да вземе камера — а аз останах да наблюдавам и докладвах по радиото. Съществото се движеше толкова бавно, че лесно можех да го надбягам. Бях много повече развълнуван, отколкото изплашен. Мислех, че зная от кой вид е съществото — виждал съм снимки на горите от водорасли по крайбрежието на Калифорния, — но предположението ми се оказа съвсем погрешно.

... Виждах, че съществото е в опасност. То не би могло да оцелее при температура сто и петдесет градуса по-ниска от естествената му околна среда. Започваше да замръзва, докато се движеше напред — от него се отчупваха парчета, приличащи на стъкло, — но то все още се приближаваше към кораба като черна приливна вълна, чиято скорост постепенно намаляваше.

Все още бях толкова изненадан, че не можех да разсъждавам хладнокръвно и не разбрах какво се опитваше да направи...

... пълзеше нагоре по кораба, оставяйки след себе си нещо като леден тунел. Може би това беше неговата изолация срещу студа — както термитите се предпазват от слънчевата светлина със своите малки коридори от кал.

... тонове лед върху кораба. Радиоантените се счупиха първи. След това видях как поддържащите опори на кораба започват да се огъват — всичко беше в забавени движения, като сън.

Едва когато корабът започна да пада, разбрах какво се опитваше да направи съществото — но вече беше твърде късно. Можехме да се спасим — само да бяхме изгасили светлините.

Може би това е фототроп, чийто биологически цикъл се стимулира от слънчевата светлина, проникваща през леда. Или може би е било привлечено като пеперуда към свещ. Нашите прожектори вероятно са били най-яркото нещо на Европа досега...

След това корабът рухна. Видях как корпусът му се разцепи, появи се облак снежинки от кондензираната влага. Всички прожектори изгаснаха, освен един, който се люлееше назад-напред, закачен за кабел на два метра от Земята.

Не зная какво стана след това. Когато се опомних, стоях под прожектора до останките от кораба, а около мен се стелеше фина пелена от пресен сняг. Виждах следите от стъпките си много ясно. Сигурно съм изтичал дотам; вероятно бяха изминали само минута-две...

Растението — все още мислех, че е растение — беше неподвижно. Чудех се дали е пострадало от удара; големи парчета от него — дебели колкото човешка ръка — бяха паднали на земята като счупени клони.

Тогава туловището му отново се раздвижи. То се отдалечи от корпуса и запълзя към мен. Вече бях убеден, че съществото е чувствително към светлината: аз стоях точно под хилядоватовата лампа, която бе престанала да се люлее.

Представете си един дъб — или по-добре баниян, с неговите многобройни стебла и корени, — който е сплескан от гравитацията и се опитва да пълзи по земята. То спря на пет метра от светлината и започна да се разстила, докато образува идеален кръг около мен. Вероятно това бе границата на неговата поносимост — точката, където привличането от светлината се превръщаше в отблъскване. След това няколко минути не се случи нищо. Чудех се дали е мъртво. Дали най-накрая е замръзнало.

Тогава видях, че върху много от клоните се образуват големи пъпки. Приличаше на филм за постепенното разтваряне на цветята. Всъщност аз наистина ги помислих за цветя — всяко беше голямо колкото човешка глава.

Нежни, красиво оцветени мембрани започнаха да се разтварят.

Тогава ми хрумна, че никое живо същество не е виждало тези цветове преди — те са могли да се развият едва след като нашите светлини — нашите фатални светлини — огряха този свят.

Пипалца, тичинки, махащи безпомощно... Аз се приближих до живата стена, която ме обграждаше, за да

видя по-добре какво става. Нито тогава, нито преди това бях почувствал и най-малкия страх от това същество. Бях сигурен, че то нямаше лоши намерения — ако изобщо имаше някакво съзнание.

Големите цветя вече бяха десетки, в различна степен на цъфтеж. Сега те ми напомняха за пеперуди, които току-що са излезли от какавидите си — с набръчкани крилца, все още немощни, — аз все повече и повече се доближавах до истината.

Но те замръзваха — умираха също толкова бързо, колкото се бяха родили. След това едно след друго започнаха да капят от пъпките майки. Няколко секунди те пляскаха наоколо като риби на сухо — и най-после разбрах точно какво представляват. Тези мембрани не бяха венчелистчета. Те бяха перки или техен еквивалент. Това беше ларвата на съществото, която можеше да плува свободно. Вероятно през голямата част от живота си то е прикрепено към морското дъно, а тези подвижни потомци тръгват да търсят нови територии. Също като коралите от океаните на Земята.

Коленичих, за да разгледам по-отблизо едно от тези малки същества. Красивите цветове бяха повяхнали до мръснокафяво. Някои от венчелистчетата перки се бяха отцепили и замръзваха, превръщайки се в трошливи парченца. Но то все още мърдаше слабо и щом се приближих, се опита да ме избегне. Чудех се как ли усещаше присъствието ми.

Тогава забелязах, че всички тичинки — както ги бях нарекъл — имаха яркосини петънца на върха си. Те приличаха на малки звездни сапфири — или на сините очи по черупките на мидите, — поглъщаха светлината, но не можеха да я отразят както трябва. Докато наблюдавах, яркосиньото избледня, сапфирите помътняха и се превърнаха в обикновени камъчета...

Д-р Флойд — или който ме слуша в момента, — не ми остава много време; скоро Юпитер ще заглуши сигнала ми. Но аз почти свърших.

Тогава разбрах какво трябва да направя. Кабелът на хил яд сватовата лампа висеше почти до земята. Дръпнах го няколко пъти и светлината изгасна сред дъжд от искри.

Тревожех се да не е станало прекалено късно. Няколко минути не се случи нищо. Така че се приближих до обкръжаващата ме стена от преплетени клони и я ритнах.

Много бавно съществото започна да разтваря кръга и запълзя обратно към Канала. Имаше достатъчно светлина — виждах отлично всичко. Га-нимед и Калисто се бяха появили на небето. Юпитер беше един голям тънък полумесец — а от тъмната му страна, където започваха да се подават очертанията на Йо, се виждаше едно голямо зарево. Нямаше нужда да използвам лампичката на скафандъра си.

Следвах съществото по целия път до водата, като го ритам всеки път, когато забавяше ход, и през цялото време усещах как ледените късчета хрускат под ботушите ми... Когато наближи Канала, то придоби нови сили и енергия, сякаш знаеше, че това е родният му дом. Чудех се дали ще оцелее, за да се разлисти отново.

То изчезна под повърхността, оставяйки още няколко мъртви ларви върху чуждата земя. Открилото се пространство от незамръз-нала вода бълбукаше в продължение на няколко минути, докато една защитна коричка лед я изолира от намиращия се над нея вакуум. Тогава се върнах до кораба, за да видя дали не може да се спаси нещо — не искам да говоря за това.

Имам само две молби, докторе. Когато специалистите класифицират това същество, надявам се да му дадат моето име.

И — когато следващият кораб се завръща у дома — помолете ги да пренесат костите ни обратно в Китай.

Юпитер ще заглуши сигнала ми след няколко минути. Да можех да узная дали някой е приел съобщението ми. Както и да е, ще го повторя, когато отново имам възможност за радиовръзка — ако животоподдържащата система на скафандъра ми издържи дотогава.

Тук е професор Чанг. Предавам това съобщение от спътника Европа, за да ви уведомя, че корабът «Циен» бе унищожен. Приземихме се до «Гранд Канал» и поставихме помпите си на края на леда...

Сигналът рязко се прекъсна, появи се отново за момент, а след това изчезна напълно под шумовия фон. Това бе единственото съобщение, което професор Чанг бе успял да предаде; но то вече бе насочило амбициите на Лорънс Цанг към космоса.

Залесяването на Ганимед

Ролф ван дер Берг се оказа ПОДХОДЯЩИЯТ човек на подходящото място в подходящото време; без един от тези компоненти комбинацията нямаше да се получи. Така всъщност се прави по-голямата част от историята.

Той се оказа подходящият човек, защото беше син на холандски преселник в Африка и опитен геолог; и двата фактора бяха еднакво важни. Оказа се на подходящото място, защото това трябваше да бъде най-голямата от луните на Юпитер — третата от поредицата Йо, Европа, Ганимед и Калисто.

Времето не беше чак толкова важно, защото информацията бе лежала като бомба със закъснител в банките с данни цяло десетилетие. Ван дер Берг я откри едва през '57-а година; дори тогава му бе необходима още една година, за да се убеди, че не е луд — и чак през '59-а той тихомълком задигна оригиналните документи, за да не може никой да повтори неговото откритие. Едва тогава той можа спокойно да насочи вниманието си към главния проблем: какво да прави по-нататък.

Всичко бе започнало, както обикновено става в такива случаи, с едно съвсем банално наблюдение в област, която дори не засягаше пряко Ван дер Берг. Задачата му като член на групата по плане-тарно инженерство със специално предназначение бе да проучи и каталогизира природните ресурси на Ганимед; изобщо не му влизаше в задълженията да се занимава с недостъпния съседен сателит. Но Европа бе загадка, която едва ли някой — най-малко хората на съседния ѝ спътник — можеше да пренебрегва дълго време. На всеки седем дни тя минаваше между Ганимед и бляскавото малко слънце, което някога беше Юпитер, предизвиквайки слънчеви затъмнения, които понякога траеха по дванайсет минути. Когато беше най-близо, изглеждаше малко по-малка от Луната, гледана от Земята, но се смалвяваше почти до една четвърт от този размер, когато се намираше от другата страна на орбитата си.

Затъмненията често бяха доста ефектни. Точно преди да застане между Ганимед и Луцифер, Европа се превръщаше в зловещ черен диск, заобиколен с пръстен от кървавочервени пламъци, получен при пречупването на светлината на новото слънце от атмосферата, създадена с негова помощ.

За по-малко от половин човешки живот Европа се беше изменила. Топенето на ледената обвивка на полукуълбото, което винаги бе обърнато към Луцифер, беше довело до създаването на втория океан в Слънчевата система. Цяло десетилетие той се пенеше и изпускаше мехури във вакуума над него, докато бе постигнато равновесие. Сега Европа притежаваше рядка, но достатъчна — макар и непригодна за човека — атмосфера, съставена от водни пари, водороден сулфид, въглероден и серен двуокис, азот и различни рядко срещани газове. И макар че малко погрешно наречената тъмна страна на спътника все още беше напълно замръзнала, една област с големината на Африка вече имаше умерен климат, вода в течно състояние и няколко пръснати тук-таме острова.

Всичко това, и още някои незначителни подробности, беше видяно от телескопи, намиращи се в орбита около Земята. По времето, когато първата гаирокомашабна експедиция излетя към луните на Галилей през 2028 г., Европа вече беше забулена с плътна обвивка от облаци. Предпазливите радарни проучвания откриха само наличието на гладък океан от едната страна и почти също толкова гладък лед от другата; Европа запази репутацията си на най-плоския недвижим имот в Слънчевата система.

Десет години по-късно това вече не беше така: на Европа се беше случило нещо драстично. Сега спътникът имаше една самотна планина, висока почти колкото Еверест, стърчаща от залебената зона на здрача. Вероятно вулканичната активност — като онази, която се проявяваше непрекъснато на съседния Йо — беше изтласкала тази скална маса нагоре към небето. Силно повишеното топлинно излъчване на Луцифер би могло да предизвика такова събитие.

Но имаше известни съмнения относно това на пръв поглед достоверно обяснение. Планината Зевс беше неправилна пирамида, а не обичайният вулканичен конус; освен това радарите не бяха регистрирали характерните за подобни случаи потоци от лава. Няколкото мъгливи снимки, направени чрез телескопите на Ганимед през една открила се за малко пролука в облаците, показваха, че тя е изцяло покрита с лед като замръзвания пейзаж около нея. Какъвто и да беше правилният отговор, появяването на планината Зевс очевидно е било травматично събитие за света, над който се издигаше, защото целият причудлив релеф от начупени ледени блокове от тъмната страна на спътника беше напълно променен.

Един независим учен беше изложил теорията, че Зевс е „космически айсберг“ — парче от комета, което е паднало върху Европа от космоса. Очуканият Калисто беше достатъчно доказателство, че такива бомбардировки е имало в далечното минало. Тази теория не беше много популярна на Ганимед, чиито бъдещи колонисти и без това си имаха достатъчно проблеми. Те бяха много облекчени, когато Ван дер Берг убедително опроверга теорията; всяка ледена маса с такива размери би се пръснала при сблъсък — а дори и ако това не станеше, гравитацията на Европа, колкото и слаба да беше, твърде бързо би причинила нейното срутване. Радарните измервания показваха, че въпреки постепенното потъване на Зевс планината все пак бе запазила цялостния си релеф напълно непроменен. Теорията за леда не беше вярна.

Проблемът, разбира се, можеше да бъде разрешен чрез изпращане на сонда, която да мине през облачната мантия на Европа. За съжаление това, което се криеше под тази плътна обвивка, явно не обичаше любопитните.

ВСИЧКИ ТЕЗИ СВЕТОВЕ СА ВАШИ — ОСВЕН ЕВРОПА. НЕ СЕ ОПИТВАЙТЕ ДА СЕ ПРИЗЕМИТЕ ТАМ.

Това последно съобщение, изпратено чрез космическия кораб „Дисквъри“ точно преди неговото унищожаване, не беше забравено, но непрекъснато се водеха спорове как трябва да се разбира. Дали „приземяването“ се отнасяше за сонди-роботи, или само за кораби с екипаж? А как стоеше въпросът с прелитането над спътника — с екипаж или без? Или пък балони, които да летят в горните слоеве на атмосферата?

Учените бяха нетърпеливи да открият отговора, но широката общественост показваше недвусмислени признаци на нервност по въпроса. Човек не биваше да си играе със сила, която бе способна да взриви най-голямата планета в Слънчевата система. А и щяха да са необходими векове, за да бъдат изследвани и разработени Йо, Гани-мед, Калисто и дузините по-малки спътници; Европа можеше да почака.

Поради това Ван дер Берг неведнъж беше съветван да не губи ценното си време за изследвания без практическо значение, когато на Ганимед имаше толкова много работа. („Къде можем да намерим въглерод — фосфор — нитрати за хидропоничните ферми? Доколко е стабилен склонът Барнърд? Има ли опасност от ново свличане на кал във Фригия?“ И така нататък, и така нататък...) Но той беше наследил от своите холандски предшественици заслужената репутация на упорит човек; дори когато работеше върху многобройните си други проекти, той не преставаше да хвърля погледи през рамо към Европа.

И един ден, само за няколко часа, силен вятър откъм тъмната страна на спътника прочисти небето над планината Зевс.

Заминаване

„Аз също ще оставя всичко, което някога съм имал...“

От кои дълбини на паметта му този стих бе изплувал на повърхността? Хейуд Флойд затвори очи и се

помъчи да се съсредоточи върху миналото си. Несъмнено беше от поема — а той не бе прочел и ред поезия, след като завърши колежа. Дори и там прочетеното не беше много, освен на един кратък семинар, посветен на английската литература.

Без по-подробни данни компютърът на станцията щеше да има нужда от известно време — може би десетина минути, — за да открие този стих сред цялата английска литература. Но това нямаше да е честно (а щеше да излезе и доста скъпо) и Флойд предпочете да приеме интелектуалното предизвикателство.

Това несъмнено бе военна поема — но за коя война? През XX век те бяха толкова много...

Той все още се мъчеше да разпръсне мъглата на спомените си, когато гостите му пристигнаха, движейки се с леката, бавна грация на хора, които от дълго време живеят в условията на една шеста от земната гравитация. Обитателите на „Пас-тъор“ бяха силно повлияни от така нареченото центрофужно напластяване; някои хора изобщо не напускаха централната част, където гравитацията беше нулева, докато тези, които се надяваха един ден да се върнат на Земята, предпочитаха режима, при който теглото им беше почти нормално — в краищата на огромния, бавно въртящ се диск.

Сега Джордж и Джери бяха най-старите и най-близки приятели на Флойд — което бе учудващо, защото на пръв поглед между тях нямаше много общи неща. Правейки равносметка на своя доста пъстър личен живот — две женитби, три официални връзки, две неофициални, три деца, — той често завиждаше на техния дълготраен и стабилен брак, който очевидно не се влияеше от „племенниците“ им на Земята и на Луната, посещаващи ги от време на време.

— Никога ли не сте мислили за развод? — попита ги той веднъж шеговито.

Както обикновено, Джордж — чието акробатично, но все пак напълно сериозно дирижиране бе допринесло до голяма степен за възраждането на класическия симфоничен оркестър — имаше какво да каже.

— За развод — никога — гласеше краткият му отговор. — За убийство — доста често.

— Но, разбира се, няма да се измъкне безнаказано — не му остана дължна Джери. — Себастиан ще го издаде.

Себастиан беше красив говорещ папагал, когото съпрузите бяха донесли след дълга битка с болничните власти. Той не само говореше, но и можеше да изсвири началните тактове на Концерта за цигулка от Сибелиус, с което Джери — със значителната помощ на Антонио Страдивари — беше станала известна преди половин век.

Сега бе дошъл моментът да каже „сбогом“ на Джордж, Джери и Себастиан — може би само за няколко седмици, а може би завинаги. Флойд вече се беше сбогувал с всички останали на няколко последователни събирания, които застрашително бяха намалили запасите от вино в станцията, и не можеше да се сети за нищо друго, което не е свършил.

Арчи, неговият стар, но все още в пълна изправност компютърен секретар, беше програмиран да се занимае с всички пристигащи съобщения, като изпраща подходящи отговори или като адресира всичко спешно и лично до него на борда на „Юнивърс“. Щеше да бъде странно след всички тези години да не може да разговаря с когото пожелае, макар че в замяна на това щеше да избягва нежеланите обаждания. След няколко дни път корабът щеше да бъде достатъчно далеч от Земята, за да направи директните разговори невъзможни, и всякакво общуване щеше да се провежда чрез запис на гласовете или телетекст.

— Мислехме, че си ни приятел — негодуваше Джордж. — Беше гаден номер да ни караш да се грижим за твоите работи — особено след като няма да ни оставиш нищо.

— Може и да получите няколко изненади — ухили се Флойд. — Във всеки случай Арчи ще се погрижи за всички подробности. От вас искам само да преглеждате пощата ми в случай че се появи нещо, което той не разбира.

— Ако той не го разбере, и ние няма да можем. Какво знаем за твоите научни дружества и други такива

глупости?

— Те ще се оправят и без мен. Моля ви, внимавайте почистващият персонал да не разбърка твърде много нещата ми, докато ме няма — а ако не се върна, тук има някои лични съобщения, които трябва а бъдат изпратени — предимно семейни.

Семейни! В един дълъг живот като неговия освен удоволствия трябваше и болка.

Бяха изминали шейсет и три — шейсет и три! — години, откакто Мериън загина в самолетната катастрофа. Сега той почувства пристъп на угризение, защото дори не можеше да си припомни мъката, която сигурно бе изпитал тогава. Или в най-добрия случай това беше изкуствен, а не истински спомен. Какво ли щяха да чувстват един към друг, ако тя бе все още жива? Сега щеше да е навършила точно сто години...

А двете малки момиченца, които някога бе обичал толкова много, се бяха превърнали в любезни непознати с посивели коси, прехвърлили шейсетте, със свои собствени деца — и внуци! В последна сетка от тази страна йа фамилията имаше девет; без помощта на Арчи никога нямаше да може да се справи с имената им. Но поне всички те си спомняха за него на Коледа по задължение, ако не от в.

Вторият му брак, разбира се, беше изместил спомените за пър-като по-късните писания върху средновековен палимпсест^[4].

Срещата не беше успешна: не беше и втората, уредена с цената на значителни разходи и трудности, на борда на самата космическа болница — всъщност точно в тази стая. Тогава Крис бе двацетгоди-ен и току-що се беше оженил; ако имаше нещо, което обединяваше Флойд и Керълайн, това бе неодобрението на неговия избор.

И все пак Хелена опроверга опасенията им: тя стана добра майка на Крис II, който се роди само месец след сватбата. А когато заедно с много други млади съпруги остана вдовица след бедствието на Коперник, тя не се остави на мъката да я победи.

Имаше някаква странна ирония във факта, че и Крис I, и Крис II бяха загубили бащите си в космоса, макар и по съвсем различни начини. Флойд се беше завърнал при осемгодишния си син за кратко, и то като напълно непознат човек: Крис II поне беше имал баща през първите десет години от живота си, преди да го загуби завинаги.

А къде ли беше Крис тези дни? Нито Керълайн, нито Хелена — които сега бяха най-добри приятелки — знаеха дали той е на Земята, или в космоса. Но това беше типично за него; само една пощенска картичка с клеймо от база „Клавиус“ беше осведомила семейството за първото му пътуване до Луната.

Картичката на Флойд все още беше залепена на видно място над бюрото му. Крис II имаше добро чувство за хумор — и познаваше историята. Той беше изпратил на дядо си прочутата фотография на монолита, извисяващ се над фигурите в скафандри, събрали се около него в изкопа на кратера Тихо преди повече от половин век. Всички останали от групата вече бяха мъртви, а самият монолит вече не беше на Луната. През 2006 г., след много спорове, той бе донесен на Земята и изправен — като странно копие на централната сграда — на площада на Обединените нации. Той трябваше да напомня на човешката раса, че тя вече не е сама; пет години по-късно, когато Луци-фер блестеше в небето, това напомняне вече не бе необходимо.

Пръстите на Флойд леко трепереха. Понякога дясната му ръка като че ли водеше свой собствен живот, докато отлепяше картичката, за да я пхне в джоба си. Това щеше да бъде едва ли не единствената лична вещ, която щеше да вземе със себе си на борда на „Юнивърс“.

— Двацет и пет дни. Ще се върнеш, преди да забележим, че те няма — каза Джери. — А между другото, вярно ли е, че и Димитри ще бъде на кораба?

— Този дребен казак! — изсумтя Джордж. — Аз дирижирах неговата Втора симфония през '22-ра.

— Това не беше ли случаят, когато първата цигулка повърна по време на ларгото^[5]?

— Не — това беше Малер, а не Михайлович. А освен това беше от духовите инструменти, така че никой не забеляза — освен онзи нещастник, който свиреше на тръбата — продаде я на следващия ден.

— Измисляш си!

— Разбира се. Но предай поздравите ми на стария негодник и го попитай дали си спомня нощта, която прекарахме във Виена. Кой още ще бъде на кораба?

— Чух ужасяващи слухове за гълпи от журналисти — каза замислено Джери.

— Уверявам ви, до голяма степен са преувеличени. Всички сме подбрани лично от сър Лорънс заради нашата интелигентност, остроумие, красота, чар или други подобни добродетели.

— А не поради това, че сте излишни?

— Сега, като го казваш, си спомних, че всички трябваше да подпишем един доста потискащ правен документ, освобождаващ Космически линии Цанг от всякаква възможна отговорност. Между другото, моят екземпляр е в документите ми.

— Можем ли да припечелим нещо от него? — запита Джордж с надежда.

— Не — адвокатите ми казват, че той е с железни правила. Компанията Цанг ще ме заведе до Ха-леевата комета и обратно, ще ми осигури храна, вода, въздух и стая с изглед.

— А в замяна?

— Когато се върна, ще направя всичко възможно за реклама на бъдещите полети, ще се появя по телевизията, ще напиша няколко статии — всичко това е напълно приемливо, в замяна на такъв шанс. О, да — освен това ще забавлявам спътниците си — и обратното.

— Как? Ще танцуваш и ще пееш?

— Ами, смятам да пленя слушателите си с подбрани откъси от моите мемоари. Но не мисля, че ще мога да се меря с професионалистите. Знаете ли, че Ива Мерлин ще бъде на борда?

— Какво! Как са успели да я измъкнат от уединението ѝ на Парк Авеню?

— Сега би трябвало да е на сто и... о, извинявай, Хей.

— Тя е седемдесетгодишна, плюс или минус пет години.

— Остави минуса. Бях още хлапе, когато се появи „Наполеон“.

Настъпи дълга пауза, през която и тримата се върнаха към спомените си за този прочут филм. Въпреки че някои критици смятаха за най-добрата ѝ роля Скарлет О'Хара, широката публика все още идентифицираше Ива Мерлин (или Евелин Майлс, с това име бе родена в Кардиф, Южен Уелс) с образа на Жозефина. Преди почти половин век оспорваният епос на Дейвид Грифин беше възхитил французите и вбесил англичаните — макар че сега и двете страни бяха съгласни, че понякога той е позволявал на артистичните си импулси да надделеят над историческите факти, особено в зрелищните финални сцени на коронацията на императора в Уестминстър-ското абатство.

— Тя ще бъде доста добра реклама за сър Лорънс — каза замислено Джордж.

— Мисля, че донякъде заслугата за нейното присъствие е моя. Баща ѝ беше астроном — известно време работеше при мен, — а тя винаги се е интересувала много от науката. Така че ѝ се обадох по видеофона.

Хейуд Флойд не сметна за нужно да добави, че както една голяма част от човечеството, и той се бе влюбил в Ива след излизането на екран на „Марк II“ на компанията Г.У.Т.У.

— Разбира се — продължи той, — сър Лорънс беше очарован от идеята, но трябваше да го убедя, че интересът ѝ към астрономията не е повърхностен. Иначе пътешествието щеше да се превърне в социално бедствие.

— Това ми напомня — каза Джордж, изваждайки един малък пакет, който досега беше крил не съвсем успешно зад гърба си, — че имаме малък подарък за теб.

— Може ли да го отворя още сега?

— Мислиш ли, че трябва? — обърна се Джери към Джордж с известно безпокойство.

— Щом е така, непременно ще го отворя — каза Флойд, развързвайки яркозелената панделка и отвивайки хартията.

Вътре имаше картина в красива рамка. Макар че Флойд не разбираше много от изкуство, той я беше виждал и преди; впрочем кой ли би могъл да я забрави?

Импровизираният сал, подхвърлян от вълните, беше претъпкан с полуголи корабокрушенци, някои от тях вече на прага на смъртта, други махащи отчаяно към някакъв кораб на хоризонта. Отдолу имаше надпис:

САЛЪТ НА МЕДУЗА (Теодор Жерико, 1791–1824)

А под него беше бележката, написана от Джордж и Джери: „Да стигнеш дотам е само половината от удоволствието.“

— Вие сте двама негодници, но аз много ви обичам — каза Флойд, като прегърна и двамата. Светлинният сигнал „ВНИМАНИЕ“ на клавиатурата на Арчи замига енергично. Трябваше да тръгва.

Приятелите му си тръгнаха в мълчание, което бе много по-красноречиво от всякакви думи. За последен път Хейуд Флойд огледа малката стая, която бе неговата вселена през почти половината му живот.

И изведнъж си спомни как завършваше онази поема:

„Тук бях щастлив: щастлив си тръгвам и сега.“

Звездна флота

Сър Лорънс Цанг не беше сантиментален. Бе твърде голям космополит^[6], за да се отнася сериозно към патриотизма — макар че като студент известно време беше носил една от изкуствените плитки, характерни за Третата културна революция. Но все пак програмата в планетариума, посветена на злополуката с „Циен“, го развълнува дълбоко и го накара да съсредоточи голяма част от огромното си влияние и енергия върху космоса.

Не след дълго той вече предприемаше пътувания до Луната през уикенда си и назначи втория след най-младия си син, Чарлс (този, който му беше струвал трийсет и два милиона сола), за вицепрезидент на Астролинии Цанг. Новата корпорация притежаваше само две изстрелвани с катапулт и задвижвани с водородно гориво ракети, чиято празна маса бе едва хиляда тона; скоро те щяха да излязат от употреба, но биха могли да дадат на Чарлс опита, който, сър Ло-рънс бе напълно убеден, щеше да бъде нужен през следващите десетилетия. Защото най-после, след толкова време, Космическата Ера наистина щеше да започне.

Малко повече от половин век разделяше братята Райт от появата на евтиния, масов въздушен транспорт; беше изминало два пъти повече време, преди да се отвърне на далеч по-голямото предизвикателство на Слънчевата система.

И все пак, когато Луис Алварес и неговият екип откриха горивната смес с катализатор мюон^[7] през 50-те години на XX век, тя изглеждаше просто като един лабораторен куриоз, който нямаше да донесе нищо особено и представляваше интерес само на теория. Точно както великият лорд Ръдърфорд беше омаловажил перспективите на атомната енергия, така и самият Алварес се бе съмнявал, че „студената ядрена смес“ ще има някакво практическо приложение. Всъщност едва през 2040 г. неочакваното и случайно добиване на стабилни мюоно-водородни „съединения“ беше отворило нова страница в човешката история — точно както откриването на неутрона беше сложило началото на Атомната епоха.

Сега вече бе възможно построяването на малки, преносими ядрени централи с минимални средства за защита. В използваните досега горива вече бяха вложени такива огромни инвестиции, че електроцентралите в цял свят на първо време не бяха засегнати, но ефектът върху космическите полети бе незабавен; той можеше да бъде сравнен само с революцията, направена от реактивните самолети преди сто години.

С премахването на енергийните ограничения космическите кораби вече можеха да развиват много по-големи скорости; сега времето на полетите в Слънчевата система се измерваше със седмици, не с месеци или години. Но мюонният двигател си оставаше реактивно устройство — усъвършенствана ракета, чийто принцип на действие не се различаваше от този на задвижваните с химическо гориво нейни предшественици; и този двигател се нуждаеше от работна течност, която да му даде тласък. А най-евтината, най-чиста и най-подходяща от всички течности беше... обикновената вода.

Тихоокеанският космопорт едва ли щеше да изпита недостиг от това полезно вещество. Но нещата стояха различно с най-близката междинна база — Луната. Не бе открита и следа от вода при полетите на „Сървейър“, „Аполо“ и „Луна“. Ако на Луната някога е имало вода, хилядолетните бомбардировки от метеорити я бяха изпарили и изхвърлили в космоса.

Така поне смятаха селенолозите^[8]: но доказателства за противното можеха да се видят още по времето, когато Галилей е насочил първия си телескоп към Луната. Някои лунни планини в продължение на няколко часа след зазоряване блестяха толкова ярко, като че ли са покрити със сняг. Най-известният случай е ръбът на великолепият кратер Аристарх, който Уилям Хършел, бащата на съвременната астрономия, веднъж забелязал да свети толкова силно в лунната нощ, че го помислил за действащ вулкан. Но е сгрешил; видяното от него е била светлината на Земята, отразена от един тънък и нетраен слой скреж, кондензиран по време на триста часа студен мрак.

Откриването на големите ледени наноси под долината на Шрьо-тер, криволичесият каньон, който тръгва от Аристарх, беше последната част от уравнението, която щеше да промени икономиката на космическите полети. Луната щеше да осигури станция за зареждане точно където тя бе необходима, високо върху най-отдалечените склонове, влияещи се от земното гравитационно поле в началото на дългия преход към планетите.

„Космос“, първият кораб от флотата на Цанг, беше предназначен за превоз на товари и пътници по линията Земя-Луна-Марс и служеше като изпитателен модел по силата на сложни сделки с дузина организации и правителства, снабден с все още експерименталния мюонов двигател. Построен в корабостроителницата „Имбриъм“, той имаше достатъчна тяга, за да излети от Луната с нулев полезен товар; като се прехвърляше от орбита на орбита, той никога вече нямаше да докосне повърхността на някоя планета. С обичайния си нюх към рекламата сър Лорънс насрочи първия му полет за деня, в който се навършваха сто години от изстрелването на първия изкуствен спътник — 4 октомври 2057 година.

Две години по-късно към „Космос“ се присъедини още един кораб от същия модел. „Галакси“^[9] беше предназначен за линията Земя-Юпитер и имаше достатъчна тяга, за да стигне директно до която и да е от луните на Юпитер, макар и с цената на значителна част от полезния товар. При необходимост той дори можеше да се върне на лунния си кей за ремонт. „Галакси“ беше най-бързият кораб, построен дотогава от човешки ръце: ако изразходваше цялата си горивна смес за едно-единствено върхово ускорение, той щеше да развие скорост от хиляда километра в секунда — при което щеше да измине разстоянието от Земята до Юпитер за една седмица, а до най-близката звезда би стигнал за не повече от десет хиляди години.

Третият кораб от флотата — и гордостта на сър Лорънс — беше събрал в себе си целия опит, придобит при построяването на предишните два. Но „Юнивърс“^[10] не беше предназначен за товари. От самото

начало той бе замислен като първият пътнически лайнер, който щеше да кръстосва космическите пътища — чак до Сатурн, перлата на Слънчевата система.

Сър Лорънс беше запланувал нещо още по-ефектно за първия полет на „Юнивърс“, но едно изоставане в строежа, причинено от конфликт с лунното поделение на сформирания наново синдикат „Тиймстърс“^[11], беше объркало плановите му. Щеше да остане време само за първоначалните летателни изпитания и удостоверението на застрахователната компания „Лойдс“ в последните месеци на 2060 г. преди излитането на „Юнивърс“ от Земята на път към мястото на срещата. Трябваше да внимават със сроковете: Халеевата комета нямаше да чака дори човек като сър Лорънс Цанг.

Планината Зевс

Изследователският сателит „Европа VI“ беше прекарал в орбита почти петнайсет години и отдавна бе прехвърлил срока на живот, предвиден при конструирането му; дали трябва да бъде сменен, беше въпрос на обширни дебати в малката научна колония на Ганимед.

Той носеше на борда си обичайния набор от инструменти за събиране на данни, а също и една видеосистема, която сега беше почти безполезна. Макар че все още функционираше отлично, образът, който обикновено предаваше от Европа, беше един и същ — плътна облачна обвивка. Преумореният научен екип на Ганимед преглеждаше записите на бързи обороти веднъж седмично, а след това прехвърляше необработените данни на Земята. Общо взето, те щяха да бъдат много облекчени, когато „Европа VI“ спре да функционира и потокът от безинтересни гигабайтове най-сетне пресъхне.

Но сега, за първи път от години насам, той беше заснел нещо вълнуващо.

— Орбита 71934 — каза заместникът на главния астроном, който беше извикал Ван дер Берг веднага щом значението на последния пакет от данни бе оценено. — Идва от Нощната страна. Движи се право към планината Зевс. Но в следващите десет секунди няма да видите нищо.

Екранът беше абсолютно черен. Ван дер Берг си представяше замръзалия пейзаж, бавно въртящ се хиляда километра под облачното си наметало. След няколко часа далечното Слънце щеше да изгрее там, защото Европа се завърташе около оста си веднъж на всеки седем земни дни. „Нощната страна“ всъщност би трябвало да бъде наречена „Страната на здрача“, защото през половината от това завъртане там имаше достатъчно светлина, но не и топлина. И все пак неточното име бе останало, защото до известна степен беше вярно: Европа познаваше изгрева на Слънцето, но не и изгрева на Луцифер.

Сега слънчевият изгрев се задаваше, ускорен хилядократно от летящата сонда. Една бледа светеща линия разполови екрана, когато хоризонтът изплува от мрака.

Светлинната експлозия бе толкова внезапна, че Вандер Берг беше почти готов да повярва, че наблюдава взривяването на атомна бомба. За част от секундата светлината пробяга през всички цветове на дъгата, после стана чисто бяла, когато слънцето се прехвърли над планината, и накрая изчезна, защото автоматичните филтри на сондата се бяха включили към веригата.

— Това е всичко; жалко, че по това време не е имало дежурен оператор — той щеше да насочи камерата надолу и да заснеме по-добре планината, докато преминавахме над нея. Бях сигурен, че ще искате да го видите, макар че това опровергава вашата теория.

— Как? — запита Ван дер Берг, повече озадачен, отколкото засегнат.

— Ако го прегледате на бавни обороти, ще разберете какво искам да кажа. Тези красиви ефекти на дъгата — те не са атмосферни — са причинени от самата планина. Само ледът може да направи такова нещо. Или стъклото — но това едва ли е стъкло.

— Не е възможно — вулканите могат да създадат естествено стъкло, но то обикновено е черно.

— Да?

— Ъъ... не мога да бъда сигурен, преди да съм прегледал данните. По мое мнение това е скален кристал — прозрачен кварц. От него могат да се правят много хубави призми и лещи. Дали ще имаме възможност за ново наблюдение?

— Боя се, че не — това си беше чист късмет — Слънцето, планината и камерата бяха на една линия в точно определен момент. Това може да се случи веднъж на хиляда години.

— Все пак благодаря ви! Можете ли да ми изпратите копие от записа? Не е спешно — сега заминавам да събирам материали на Перин и няма да мога да го прегледам, докато не се върна — Ван дер Берг се засмя късо, като че ли се извиняваше. — Знаете ли, ако това наистина е скален кристал, той ще струва цяло състояние. Може дори да ни помогне да решим проблема с платежния баланс...

Но това, разбира се, беше чиста фантазия. Каквито и чудеса — или съкровища — да криеше Европа, достъпът до тях бе забранен за човешката раса от онова последно съобщение на „Дисквъри“. Дори и петдесет години по-късно нямаше никакъв знак, че забраната някога ще бъде вдигната.

Корабът на глупаците

— През първите четирийсет и осем часа на пътуването Хейуд Флойд не можеше да възприеме комфорта, просторните помещения — очебийната екстравагантност на условията за живот на борда на „Юнивърс“. Но повечето от спътниците му ги приемаха като нещо обикновено; тези, които никога не бяха напускали Земята, предполагаха, че всички космически кораби трябва да бъдат такива.

Той трябваше да се върне към историята на ае-ронавтиката, за да види нещата от правилната гледна точка. През своя живот беше станал свидетел — или по-точно беше преживял революцията в небесата на планетата, която сега се смаяваше зад него. Между тромавия стар „Леонов“ и усъвършенствания „Юнивърс“ лежаха точно петдесет години. (Емоционално той не можеше да го повярва — но беше безполезно да се спори с аритметиката.)

А точно петдесет години деляха и братята Райт от първите реактивни самолети. В началото на този половин век неустрашими авиатори прелитаха от едно поле на друго, с огромни очила и брулени от вятъра в откритите кабини; а в края му възрастни жени дремеха кротко по време на междуконтиненталните полети, движейки се с хиляда километра в час.

Така че може би не трябваше да се учудва на лукса и елегантното обзавеждане на неговата каюта или дори на факта, че имаше стюард, който да я почиства и подрежда. Големият прозорец беше най-изумителната част от неговия апартамент и отначало Флойд се почувства доста обезпокоен, като си помисли за тоновете въздушно налягане, които той задържаше срещу неумолимия космически вакуум, нито за миг не отслабващ своя натиск.

Най-голямата изненада, въпреки че предварително прочетените материали трябваше да са го подготвили за нея, беше наличието на гравитация. „Юнивърс“ беше първият космически кораб, който се движеше с непрекъснато ускорение, с изключение на няколкото часа за завъртане по средата на пътя. Когато огромните му резервоари за гориво, които побираха пет хиляди тона вода, бяха пълни догоре, той можеше да достигне една десета джи — не много, но достатъчно, за да не могат незакрепените предмети да се носят наоколо. Това беше особено удобно по време на хранене — макар че изминаха няколко дни, преди пътниците да се научат да не разбъркват много енергично супата си.

Четирийсет и осем часа след като напуснаха Земята, обитателите на „Юнивърс“ вече се бяха разделили на четири открояващи се групи.

Аристокрацията се състоеше от капитан Смит и неговите офицери. После идваха пътниците; след тях екипажът — подофицери и стюарди. А най-накрая бяха хората трета класа...

Това бе определението, което си бяха прикачили петимата млади космически учени, отначало на шега, но не след дълго започнаха да го употребяват с известна доза горчивина. Когато Флойд сравни техните тесни и претъпкани със съоръжения стаички със собствената си луксозна каюта, той застана на тяхна страна и започна да предава оплакванията им на капитана.

И все пак, като се имаше предвид всичко останало, те нямаха причини да мърморят; в бързането да се приготи корабът не беше сигурно дали изобщо ще има място за тях и оборудването им. Сега те с нетърпение очакваха момента, в който щяха да разположат инструментите си около — и върху — кометата през критичните дни, преди тя да направи обиколка на Слънцето и да изчезне за пореден път към външните предели на Слънчевата система. Членовете на научния екип щяха да изградят репутациите си по време на това пътуване, и те го знаеха. Само в моменти на изтощение или ядосани от някой инструмент, който отказваше да работи, учените започваха да се оплакват от шумната вентилационна система, от каютите, в които можеш да получиш клаустрофобия, и от появяващите се от време на време странни миризми с неизвестен произход.

Но никога не се оплакваха от храната, за която всички бяха съгласни, че е превъзходна. — Много по-добра — увери ги капитан Смит — от тази, която Дарвин е ял на кораба „Бийгъл“.

На което Виктор Уилис веднага отвърна: — Откъде знае? А между другото, капитанът на „Бийгъл“ си е прерязал гърлото, когато се върнал в Англия.

Такъв отговор беше доста типичен за Виктор, може би най-добрият научен говорител на планетата (за неговите почитатели) или учен-шоумен (за също толкова многобройните личности, които го одумваха. Не би било правилно да ги наречем неприятели; възхищението от неговия талант беше всеобщо, макар и понякога признато с неохота). Мекият му среднотихоокеански акцент и широките му жестове пред камерата бяха много пародирани и на него се приписваше заслугата (или беше обвиняван) за възраждането на модата на дългите бради. „Човек, който си пуска такава голяма брада, обичаха да казват критиците, сигурно крие доста неща.“

Сред шестте важни персони той несъмнено бе човекът, когото веднага можеш да познаеш — макар че Флойд, който вече не се смяташе за знаменитост, винаги ги наричаше иронично „Прочутата пе-торка“. Ива Мерлин често можеше да се разхожда по Парк Авеню без никой да я познае, в редките случаи, когато излизаше от апартамента си. Димитри Михайлович, за своя голяма досада, беше десетина сантиметра под средния ръст; това можеше да обясни предпочитанието му към оркестри с хиляди инструменти — истински или синтезирани с компютър, — но не го правеше по-известен сред широката публика.

Клифърд Грийнбърг и Маргарет М'Бала също спадаха към категорията на „прочутите неизвестни“ — макар че това несъмнено щеше да се промени, когато се върнеха на Земята. Първият човек, приземил се на Меркурий, имаше едно от онези приятни лица, които не се отличават с нищо особено и се помнят много трудно; още повече че дните, когато той бе на първо място в новините, вече бяха трийсет години назад в миналото. А както всички автори, които не обичат публичните разговори и раздаването на автографи, мис М'Бала би била разпозната от много малка част от милионите си читатели.

Литературната ѝ слава беше станала една от сензациите на 40-те.

Едно научно изследване на древногръцкия пантеон обикновено не е кандидат за класациите на бестселърите, но мис М'Бала беше поставила неговите вечни, неувяхващи митове в условията на съвременната космическа епоха. Имена, които през миналия век бяха известни само на астрономите и учените, занимаващи се с класиката, сега бяха част от представата за света на всеки образован човек; почти всеки ден имаше новини от Ганимед, Калисто, Йо, Титан, Япет и дори от по-отдалечени планети като Карме, Пасифе, Хиперион, Феб...

Книгата ѝ обаче би имала доста скромнен успех, ако тя не бе наблегнала главно върху сложния семеен живот на Юпитер-Зевс, Баща на всички богове (и много други неща). И за късмет един гениален редактор беше променил оригиналното заглавие „Изглед от Олимп“ на „Страстите на боговете“. Някои завистливи академици я наричаха „Сладострастията на Олимп“, но всички те биха желали книгата да е написана от тях.

Не е чудно, че Маги М. — както бързо беше кръстена от своите спътници — първа използва фразата „Корабът на глупаците“. Виктор Уилис я възприе с охота и скоро откри интересен исторически резонанс. Преди близо един век Катрин Ан Портър беше отплувала заедно с група учени и писатели на борда на един презокеански лайнер, за да наблюдава изстрелването на „Аполо 17“ и края на първата фаза от изследването на Луната.

— Ще си помисля по въпроса — беше отбелязала заплашително мис М'Бала, когато ѝ съобщи за това. — Може би е време за трета версия. Но, разбира се, няма да съм сигурна, докато не се върнем на Земята...

Лъжата

Много месеци изминаха, преди Ролф ван дер Берг отново да насочи мислите и усилията си към планината Зевс. Покоряването на Ганимед беше нещо повече от всекидневна работа и понякога му се Налагаше да отсъства седмици наред от главния си офис в базата Дардан, за да проучи маршрута на бъдещата железопътна линия Гилгамеш-Озирис.

Географията на третата и най-голямата от луните на Галилей се беше променила драстично след взривяването на Юпитер — и все още се променяше. Новото слънце, което бе разтопило ледовете на Европа, не беше толкова силно тук, четири хиляди километра по-далеч — но излъчваше достатъчно топлина, за да образува умерен климат в централната част на полукълбото, което винаги беше обърнато към него. Имаше малки, плитки морета — някои с големината на Средиземно море — чак до областите с ширина четирийсет градуса на север и на юг. Малко черти на релефа бяха останали същите като на картите, съставени при мисиите на „Войджър“ през двайсети век. Топящите се ледници и появяващите се от време на време тектонични движения, причинени от същите сили на прилива и отлива, които действаха и на другите две по-близки луни, превръщаха новия Ганимед в кошмар за картографите.

Но същите тези фактори го превръщаха в рай за планетарните инженери. Това беше единственият свят, освен безводният и много по-негостоприемен Марс, на който един ден хората биха могли да се разхождат без специална защита под откритото небе. На Ганимед имаше достатъчно вода, всички химикали, необходими за поддържането на живота, и — поне докато Луцифер грееше — по-топъл климат от много области на Земята.

Но най-хубавото от всичко беше, че херметичните скафандри вече не бяха необходими; атмосферата, макар и все още непригодна за дишане, бе достатъчно гъста, за да позволи използването на обикновени лицеви маски и бутилки с кислород. След няколко десетилетия — обещаваха микробиолозите, въпреки че избягваха да определят точни дати — дори и те нямаше да бъдат необходими. Няколко вида бактерии, които произвеждаха кислород, вече бяха разпространени по целия Ганимед; повечето от тях бяха загинали, но някои се бяха развили и бавно нарастващата крива върху картата на атмосферния анализ беше първото постижение, което с гордост беше показвано на всички посетители в Дардан.

Дълго време Ван дер Берг внимателно следеше данните, изпращани от „Европа VI“, с надеждата, че някой ден облаците отново ще се разпръснат, когато станцията се намира в орбита над планината Зевс. Знаеше, че шансовете са минимални, но докато съществуваше и най-малката възможност, той не изпробва никакъв друг метод за изследване. Нямаше защо да бърза, беше зает с много по-важна работа — а и обяснението можеше да се окаже съвсем банално и безинтересно.

И тогава „Европа VI“ внезапно престана да функционира, почти със сигурност в резултат на случаен сблъсък с метеорит. На Земята Виктор Уилис доста се беше изложил — по мнението на много хора, — като интервюира „Евросмахнатите“, които сега много точно запълваха празнината, оставена от НЛО-ентусиастите през миналия век. Някои от тях настояваха, че унищожаването на сондата е в резултат на враждебен акт от страна на света, над който летеше: фактът, че ѝ бе позволено да функционира без никаква намеса цели петнайсет години — почти два пъти по-дълго от предвидения ѝ живот, — изобщо не ги смущаваше. За чест на Виктор той подчерта този факт и разгроми повечето от останалите аргументи на окултис-тите: но общото мнение бе, че изобщо не трябваше да им дава гласност.

За Ван дер Берг, който доста харесваше своя образ на „упорит холандец“, изграден от колегите му, и правеше всичко възможно да го поддържа, излизането от строя на „Европа VI“ беше предизвикателство, на което не можеше да устои. Нямаше и най-малката надежда да намери парични средства за нова станция, защото замлък-ването на бързивата и досадно дълго действала сонда бе посрещнато с голямо облекчение.

Така че каква беше алтернативата? Ван дер Берг седна да обмисли възможностите. Тъй като беше геолог, а не астрофизик, изминаха няколко дни, преди внезапно да осъзнае, че отговорът е бил пред очите му от деня, в който кацна на Ганимед. Африкаанс^[12] е един от най-добрите езици в света, когато става въпрос за ругатни; дори когато се говори учтиво, той може да обиди случайните минувачи. Ван дер Берг няколко минути изпускаше пара; след това се свърза с обсерваторията „Тиамат“ — разположена точно на Екватора, а малкият ослепителен диск на Луцифер винаги се намираше вертикално над нея.

Астрофизиците, занимаващи се с най-зрелищните обекти във Вселената, имат склонност да гледат отвисоко на обикновените геолози, които посвещават живота си на малки, объркани неща като планетите. Но тук, на предните постове, всеки помагаше на другия и Д-р Уилкинс беше не само заинтересуван, но и отзивчив.

Обсерваторията „Тиамат“ беше построена с една-единствена цел, която всъщност бе една от главните причини за изграждане на база на Ганимед. Изучаването на Луцифер беше от огромно значение не само за учените, но и за ядрените инженери, метеоролозите, океа-нографите и не на последно място — за държавниците и философите. Това, че имаше същества, които можеха да превърнат една планета в слънце, беше потресаваща мисъл, която бе развалила съня на много хора. За човечеството щеше да бъде добре да научи всичко възможно за този процес; някой ден можеше да се наложи да го повтори — или да го предотврати...

И тъй, повече от десетилетие „Тиамат“ наблюдаваше Луцифер с всякакви възможни инструменти, като непрекъснато регистрираше неговия спектър върху целия електромагнитен обхват и активно го изследваше с помощта на радар, разположен в една скромна сто-метрова падина, образувана по дължината на малък кратер от метеорит.

— Да — каза д-р Уилкинс, — доста често сме поглеждали към Европа и Йо. Но лъчът ни е фокусиран върху Луцифер, така че можем да ги видим само за няколко минути, докато преминават. А вашата планина Зевс е точно върху дневната страна — така че винаги е скрита.

— Разбирам това — каза Ван дер Берг малко нетърпеливо. — Но не бихте ли могли да отклоните съвсем леко лъча, така че да погледнете към Европа, преди да се е изравнила с Луцифер? Чрез десет или двацет градуса ще попаднете достатъчно далеч в Дневната страна.

— Един градус ще бъде достатъчен, за да се отклони лъчът от Луцифер и да обхване Европа напълно от другата страна на орбитата ѝ. Но тогава тя ще бъде три пъти по-далеч, така че ще получим само една стотна от отразителната сила. Но може и да стане: ще опитаме. Съобщете ми честотите, дължината на вълните, поляризацията и всичко друго, което хората ви за далечно обследване смятат, че ще помогне. Няма да ни трябва много време, за да инсталираме система със сменящи се фази, която ще отклони лъча с два-три градуса. Повече от това не зная — не сме предполагали, че ще ни се наложи да правим такова нещо. Макар че вероятно трябваше да сме го направили — всъщност какво очаквате да намерите на Европа освен лед и вода?

— Ако знаех — отвърна весело Ван дер Берг, — нямаше да ви моля за помощ, нали?

— А аз нямаше да ви моля да изтъкнете заслугите ми при публикуването на резултатите. Жалко, че името ми е в края на азбуката; вие сте пред мен само с една буква.

Това се случи преди година: далекообхватното сканиране не беше достатъчно добро, а отклоняването на лъча, за да попадне върху дневната страна на Европа точно преди да застане пред Луцифер, се бе оказало по-трудно от очакваното. Но най-после резултатите пристигнаха; компютрите ги обработиха и Ван дер Берг беше първият човек, който видя картата на минералите на Европа след появяването на Луцифер.

Те бяха, както д-р Уилкинс беше предположил, предимно лед, вода и някои излезли на повърхността

скали от базалт, примесени със залежи от сяр. Но имаше и две аномалии. Едната, изглежда, беше резултат от дефект в системата за сканиране; тя представляваше напълно права линия, дълга два километра, която почти не даваше отражение на радара. Ван дер Берг остави д-р Уилкинс да си блъска главата над нея: той се интересуваше само от планината Зевс.

Беше му отнело доста дълго време да извърши идентификацията, защото само някой луд — или истински запален учен — би сметнал, че такова нещо е възможно. Дори и сега, когато всеки параметър беше проверен до съвсем прецизни граници, той все още не можеше да го повярва. И даже не беше се опитал да планира следващия си ход.

Когато д-р Уилкинс му се обади, нетърпелив да види как името и репутацията му нарастват в банките с данни, той измърмори, че все още анализира резултатите. Но в крайна сметка не можа да се съдържи.

— Нищо, което да представлява сериозен интерес — информира той нищо неподозиращия си колега. — Просто една рядко срещана разновидност на кварца — все още се опитвам да я открия сред образците от Земята.

За първи път той беше излъгал свой колега учен и се чувстваше ужасно.

Но какво друго можеше да направи?

Уум Паул

Ролф ван дер Берг не беше виждал чичо си Паул от цяло десетилетие и беше малко вероятно някога отново да се срещнат. И все пак той се чувстваше много близък със стария учен — последният от своето поколение и единственият, който можеше да си припомни (когато пожелаеше, а това се случваше рядко) начина на живот, воден от предците му.

Д-р Паул Кройгер — „Уум Паул“^[13] за семейството и повечето от приятелите му — винаги беше там, където имаха нужда от него, за да даде информация или съвет, лично или чрез радиовръзка с дължина половин милиард километра. Според слуховете само изключителният политически натиск беше накарал Нобеловия комитет да пренебрегне приноса му към физиката на елементарните частици, в която за пореден път цареше пълен хаос след генералното въдворяване на ред в края на двайсети век.

Ако това беше вярно, д-р Кройгер не се сърдеше на никого. Скромен и непретенциозен, той нямаше лични неприятели, дори и сред заядливите фракции на останалите южноафрикански емигранти. Всъщност той бе толкова уважаван навсякъде, че беше получил няколко покани да посети отново Съединените южноафрикански щати, но винаги учтиво бе отказвал — не защото, бързаше да обясни той, мислеше, че в СЮАЩ го заплашва някаква физическа опасност, а защото се страхуваше, че чувството на носталгия ще бъде непреодолимо.

Въпреки че за по-голяма сигурност говореше на език, който сега разбираха по-малко от милион хора по света, Ван дер Берг беше много потаен и използваше заобикалки и намеци, безсмислени за някой, който не беше близък роднина. Но Паул веднага разбра съобщението на племенника си, въпреки че не можеше да го приеме сериозно. Страхуваше се, че младият Ролф беше направил някаква глупост и искаше да смекчи, доколкото е възможно, последиците от разочарованието. Добре, че не беше избързал да публикува нещо: поне имаше благоразумието да си мълчи...

А ако предположи — само за миг, — че това беше вярно? Малкото останали косми по главата на Паул настръхнаха. Цял спектър от възможности — научни, финансови, политически — внезапно се разкри пред очите му и колкото повече ги преценяваше, толкова по-страховити му изглеждаха.

За разлика от набожните си предшественици д-р Кройгер нямаше бог, към когото да се обърне в моменти на криза или затруднение. Сега той почти съжаляваше за това: но дори и да можеше да се моли, това нямаше да помогне много. Когато седна пред компютъра си и започна да преглежда банките с данни, той не знаеше дали племенникът му е направил изумително откритие, или говореше абсолютни глупости. Дали Старецът наистина можеше да скрои такъв невероятен номер на човечеството? Паул си спомни

известната забележка на Айнщайн, че макар и да е хитър, Той никога не е злонамерен.

Спри да мечтаеш, каза си д-р Паул Кройгер. Твоите симпатии или антипатии, твоите надежди или страхове нямат абсолютно нищо общо с въпроса...

Едно предизвикателство му бе отправено през половината ширина на Слънчевата система: той нямаше да намери покой, докато не откриеше истината.

„Никой не ни каза да си носим бански костюми...“

Капитан Смит запази в тайна малката си изненада до петия ден на пътуването, когато оставаха само няколко часа до смяната на курса. Изявлението му беше посрещнато, както бе и очаквал, със смаяна недоверчивост.

Виктор Уилис беше първият, който се опомни.

— Плувен басейн! В космически кораб! Сигурно се шегувате! Капитанът се облегна назад и се приготви да се забавлява. Той се Ухили на Хейуд Флойд, който вече беше посветен в тайната.

— Е, предполагам, че и Колумб щеше да бъде изумен от някои Удобства на корабите, които са били построени след него.

— Има ли трамплин? — запита Грийнбърг с надежда. — Едно време бях шампион на колежа.

— Всъщност — да. Висок е само пет метра, но ще имате три секунди свободно падане при такава незначителна гравитация като една десета джи. А ако ви трябва по-дълго време, сигурен съм, че мистър Къртис с удоволствие ще намали тягата.

— Така ли? — каза сухо главният механик. — И да объркам всичките си орбитални изчисления? Да не говорим за риска водата да излезе извън басейна. Напрежение на повърхността, нали знаете...

— Нямаше ли някаква космическа станция, в която имаше сферичен басейн? — запита някой.

— Опитаха се да направят такъв в централната част на „Пастъор“, преди да започне въртенето — отвърна Флойд. — Но просто не беше практичен. При нулева гравитация трябваше да бъде напълно затворен. А освен това можеш да се удавиш много лесно в една голяма водна сфера, ако изпаднеш в паника.

— Още един начин да влезеш в книгата за рекорди — първият човек, удавил се в космоса...

— Никой не ни е казал да си носим бански костюми — негодуваше Маги М'Бала.

— Всеки, който трябва да носи бански костюм, вероятно има нужда от него — прошепна Михай-лович на Флойд.

Капитан Смит почука по масата, за да въдвори ред.

— А сега нещо по-важно, моля. Както знаете, в полунощ ще достигнем максимална скорост и ще трябва да задействаме спирачките. Така че двигателят ще спре в 23,00 часа и корабът ще направи обратен завой. Два часа ще бъдем в безтегловност, след което отново ще включим тягата в 01,00 часа.

— Както можете да се досетите, екипажът ще има доста работа — ще използваме тази възможност за проверка на двигателя и корпуса, която не може да бъде направена при включена тяга. Горещо ви препоръчвам да спите през това време, а ограничителните колани да бъдат леко завързани около леглата

ви. Стюардите ще се погрижат да няма незакрепени предмети, които биха могли да причинят неприятности, щом гравитацията се върне. Някакви въпроси?

Настъпи дълбоко мълчание, като че ли събралите се пътници все още бяха смаяни от предоставената им информация и мислеха какво да правят.

— Надявах се да ме попитате за финансовата страна на този лукс — но тъй като не го сторихте, ще ви кажа: това не е никакъв лукс — не ни струва нищо, но се надяваме да стане много ценно предимство при бъдещите полети.

— Виждате ли, ние трябва да носим със себе си пет хиляди тона вода, която служи като реактивна маса, така че трябва да й намерим възможно най-доброто приложение. Три четвърти от резервоар номер едно са празни; и ще бъде така до края на пътуването. Така че утре след закуска ще се видим на плажа...

Като се има предвид бързането, за да се подготви „Юнивърс“ да излети, беше удивително, че е свършена такава добра работа за нещо, което изобщо не беше от първостепенно значение.

„Плажът“ бе метална платформа, широка приблизително пет метра, която се извиваше около една трета от периферията на огромния резервоар. Въпреки че отсрещната стена беше само на двайсетина метра, умелото използване на холографски образи я правеше да изглежда безкрайно далечна. Към средата на това разстояние няколко сърфисти, носещи се по вълните, се отправяха към бряг, който никога нямаше да достигнат. Зад тях един красив пътнически кли-пер, в който всеки туристически агент веднага би разпознал кораба „Тай Пан“ на Морско-космическата корпорация Цанг, се носеше с пълна скорост по линията на хоризонта с опънати платна.

За да бъде илюзията пълна, имаше и пясък (леко намагнетизи-ран, за да не се отклонява много от предвиденото за него място), а късият плаж завършваше с палмова горичка, която беше доста убедителна, докато не я разгледаш от близко разстояние. Над главите им горещо тропическо слънце завършваше идиличната картина; беше трудно да се предположи, че точно зад тези стени грееше истинското Слънце, два пъти по-силно, отколкото на който и да е плаж на Земята.

Дизайнерът наистина се беше справил отлично в това ограничено пространство. Беше малко нечестно от страна на Грийнбърг да се оплаче:

— Жалко, че няма сърфове.

Търсене

Добър научен принцип е да не се вярва на някой „факт“ — колкото и добре да е обоснован, — докато не се вмести в приемливите рамки на нещо познато. Понякога дадено наблюдение може да разчупи тези рамки и да предизвика конструирането на нови, но това се случва изключително рядко. Хора като Галилей и Айнщайн рядко се появяват повече от веднъж за един век, което впрочем е добре заради спокойствието на човечеството.

Д-р Кройгер напълно приемаше този принцип: той нямаше да повярва на откритието на племенника си, докато не успееше да го обясни, а доколкото можеше да прецени, това изискваше пряката намеса на самия Господ. Докато си служеше със своя бръснач „Окам“ който все още беше в много добро състояние, той сметна, че донякъде е по-вероятно Ролф да е направил грешка; ако беше така, сигурно лесно щеше да я открие.

За голяма изненада на чичо Паул това всъщност се оказа много трудно. Анализът на далекообхватните радарни наблюдения вече беше уважавано и утвърдено изкуство и всички специалисти, с които Паул се консултира, му дадоха един и същ отговор след значително закъснение. Освен това те го питаха: „Откъде взехте тези данни?“

— Съжалявам — отговаряше той. — Не ми е разрешено да кажа.

Следващата стъпка беше да приеме невъзможното за вярно и да започне да преглежда литературата по въпроса. Това можеше да се окаже огромна работа, защото той дори не знаеше откъде да започне. Едно нещо беше сигурно: груба, стремителна атака бе осъдена на провал. Щеше да бъде все едно Ръонтген на сутринта, след като е открил рентгеновите лъчи, да започне да търси обяснение за тяхното съществуване в списанията по физика от онова време. Информацията, от която се нуждаеше, все още беше години напред в бъдещето.

Но поне имаше известен шанс, че това, което търси, е скрито някъде в огромното тяло на съществуващото научно познание. Бавно и внимателно Паул Кройгер пусна в действие автоматична търсеща програма, предназначена не само за това, което щеше да открие, но и за това, което щеше да отхвърли. Тя трябваше да изключи всички свързани със Земята сведения — те със сигурност бяха милиони — и да се концентрира изцяло върху извънземните данни.

Едно от преимуществата, произтичащи от известността на д-р Кройгер, беше неограниченият му компютърен бюджет: той беше част от хонорара, който изискваше от различните организации, нуждаещи се от неговата мъдрост. Дори и търсенето да се окажеше скъпо, той не трябваше да се притеснява за сметката.

Но тя излезе учудващо малка. Имаше късмет: търсенето завърти само след два часа и трийсет и седем минути, на 21 456-ото сведение.

Заглавието му бе достатъчно. Паул беше толкова развълнуван, че собственият му компютърен секретар отказа да разпознае гласа му и трябваше да повтори командата, за да получи пълна разпечатка на данните.

Списание „Нейчър“ беше публикувало материала през 1981-ва — почти пет години преди неговото раждане! — и щом очите му се плъзнаха бързо по единствената му страница, той разбра не само че племенникът му е бил прав от самото начало, но и нещо също толкова важно — как е могло да се появи такова чудо.

Главният редактор на това списание отпреди осемдесет години сигурно е имал добро чувство за хумор. Материал, занимаващ се с ядрата на далечните планети, не е нещо, което би заинтересувало обикновения читател: този обаче имаше необичайно натрапващо се заглавие. Неговият компютърен секретар би открил достатъчно бързо, че някога то е било част от популярна песен, но това, разбира се, нямаше никаква връзка със случая. И без това Паул Кройгер никога не беше чувал за „Бийтълс“ и техните психоделични фантазии.

II. Долината на черния сняг

Среща

Сега вече Халеевата комета беше твърде близо, за да може да бъде видяна; по ирония наблюдателите на Земята щяха да видят много по-добре опашката ѝ, която вече се простираше на петдесет милиона километра разстояние под прави ъгли към орбитата на кометата, като вимпел, плющящ в невидимия вихър на слънчевия вятър.

На сутринта, в която трябваше да се състои срещата, Хейуд Флойд се събуди рано след един неспокоен сън. За него беше необичайно да сънува — или поне да си спомня сънищата си — и несъмнено за това бяха виновни очакваните външения през следващите няколко часа. Освен това той беше леко разтревожен от едно съобщение на Керълайн, която го питаше дали е чувал нещо за Крис напоследък. Той беше отговорил по радиото малко сбито, че Крис дори не си е направил труда да му благодари, когато му помогна да получи сегашното си назначение на предшественика на „Юнивърс“ — „Космос“; най-

вероятно той вече се беше отегчил от маршрута Земя-Луна и търсеше вълнуващи преживявания на друго място.

„Както обикновено — бе добавил Флойд, — ще ни се обади, когато той реши.“

Веднага след закуска пътниците и научният екип се събраха, за да чуят последните указания на капитан Смит. Учените естествено не се нуждаеха от тях, но дори и да бяха почувствали някакво раздразнение, подобна детинска емоция бързо щеше да изчезне при вида на неземната гледка на главния панорамен екран.

Беше по-лесно човек да си представи, че „Юнивърс“ лети към мъглявина, отколкото към комета. Цялото небе пред тях сега представляваше една мъглива бяла пелена — не еднообразна, а изпъстрена с по-тъмни кондензации и нашарена с бляскави ивици и ярко светещи струи, а всички те се излъчваха от една централна точка. При това увеличение ядрото едва се виждаше като малко черно петно, но беше ясно, че то е източникът на всички явления около него.

— Ще изключим двигателя след три часа — каза капитанът. — Тогава ще бъдем само на хиляда километра от ядрото с почти нулева скорост. Ще направим някои последни наблюдения и ще потвърдим гетото за кацане.

— И така, ще преминем в безтегловност точно в 12,00 часа. Преди това вашите стюарди ще проверят дали всичко е прибрано на мястото си. Ще бъде също както при обръщането, само че този път ще минат и дена, а не два часа, преди отново да си възвърнем теглото.

— Гравитацията на Халеевата комета? Не разчитайте на нея — по-алко от един сантиметър в секунда на квадрат — приблизително една хилядна от земната. Ще успеете да я почувствате, ако изчакате достатъчно дълго, но това е всичко. Нвг обходими са петнайсет секунди, за да падне нещо с един метър надолу.

— За по-голяма сигурност искам всички да бъдете тук, в залата наблюдение, а коланите на седалките ви да бъдат затегнати как-трябва по време на срещата и приземяването. И без това оттук се вижда най-добре, а и цялата операция няма да отнеме повече от час. Ще правим съвсем малки корекции чрез дюзите, но тласъкът може да дойде под всякакъв ъгъл и да предизвика леки смущения в сетивните органи.

Това, което капитанът имаше предвид, беше космическа болест, и дума, по всеобщо съгласие, беше табу на борда на „Юнивърс“.

Виждаше се обаче как много ръце загършуваха в отделенията под седалките, като че ли проверяваха дали прословутите найлонови торбички са налице, в случай че възникне спешна нужда от тях. Образът на панорамния екран се уголеми, след като увеличението нарасна. За момент на Флойд му се стори, че се намира по-скоро в самолет, спускащ се през пухкави облаци, отколкото че е в космически кораб, приближаващ най-известната от всички комети. Ядрото ставаше все по-голямо и по-ясно; то вече не беше черна точка, а неправилна елипса — отначало бе малък остров, като че ли нашарен от сипаница, изгубен в космическия океан, — а след това изведнъж се превърна в цял отделен свят.

Все още мащабът не можеше да бъде определен. Макар и Флойд да знаеше, че цялата панорама, разпростряла се пред него, беше по-малка от десет километра, той лесно би могъл да си представи, че наблюдава небесно тяло, голямо колкото Луната. Но Луната не беше замъглена по краищата, нито пък имаше струйки пара, които да бликат от повърхността ѝ.

— Господи! — извика Михайлович. — Какво е това?

Той посочи към долния край на ядрото, точно където се намираше границата между осветената и неосветената страна. Без никакво съмнение — колкото и невероятно да беше — някаква светлина мигаше върху нощната страна на кометата с абсолютно равномерен ритъм: светло, тъмно, светло, тъмно, на всеки две-три секунди.

Д-р Уилис се изкашля, което бе негова запазена марка за израза „Мога да ви го обясня с едносрични думи“, но капитан Смит го изпревари.

— Съжалявам, но ще трябва да ви разочаровам, мистър Михайлович. Това е просто маякът на Изпитателна сонда № 2. Тя е тук от един месец в очакване да дойдем и да я приберем.

— Ама че работа; а аз помислих, че там има някой — нещо, което ще ни посрещне.

— Боя се, че няма да имаме такъв късмет; тук сме съвсем сами. Този маяк се намира точно на мястото, където възнамеряваме да се приземим — близо до Южния полюс на Халеевата комета, където в момента цари пълен мрак. Това ще улесни системите ни за поддържане на живота. На сгряната от Слънцето страна температурата достига 120 градуса — малко над точката на кипене.

— Нищо чудно, че кометата така оживява — каза невъзмутимият Димитри. — Тези струи не ми изглеждат много полезни за здравето. Сигурен ли сте, че е безопасно да кацнем?

— Това е още една причина, поради която избрахме нощната страна; там няма такава активност. А сега, извинете ме, но трябва да се върна на мостика. Това е първата ми възможност да се приземя на друга планета — и се съмнявам дали ще имам друга такава.

Слушателите на капитан Смит се разотидоха бавно, необичайно мълчаливи. Образът на панорамния екран отново придоби нормални размери и ядрото още веднъж се смали до едва забележима точка. Но дори и за тези няколко минути то сякаш беше станало малко по-голямо и може би това не бе илюзия. По-малко от четири часа преди срещата корабът все още се носеше стремително към кометата с петдесет хиляди километра в час.

Щеше да се получи кратер, по-внушителен от всички останали на Халеевата комета, ако нещо се случеше с главния двигател на този етап от играта.

Кацане

Приземяването мина, както се бе надявал капитан Смит, без особени преживявания. Невъзможно беше да се определи точно в кой момент „Юнивърс“ докосна повърхността; измина цяла минута, преди пътниците да разберат, че кацането е осъществено, и да нададат малко позакъснели одобрителни възгласи.

Корабът се намираше в единия край на плитка долина, заобиколена от хълмове, малко по-високи от стотина метра. Всеки, който бе очаквал да види лунен пейзаж, щеше да бъде много изненадан; тези релефни форми нямаха никаква прилика с гладките меки склонове на Луната, превърнати в пясък от бомбардировките на микрометеорити в течение на милиарди години.

Тук нямаше нищо, което да е по-старо от хиляда години; пирамидите бяха много по-древни от този пейзаж. При всяка обиколка около Слънцето Халеевата комета беше моделирана наново — и смалявала — от слънчевите пламъци. Дори след преминаването през перихелия^[14] от 1986 година, формата на ядрото беше леко изменена. Въпреки че смесваше безсрамно метафорите, Виктор Уилис все пак се бе изразил много точно пред зрителите си: „«Фъстъкът» се е вталил в кръста!“ И наистина, имаше признаци, че след още няколко завъртания около Слънцето Халеевата комета може да се разцепи на две горе-долу равни половини — както беше направила кометата на Биела, за удивление на астрономите през 1846 година.

Почти несъществуващата гравитация също допринасяше за Странния облик на пейзажа. Навсякъде се виждаха фини като паяжина форми, подобни на фантазиите на художник-сюрреалист, и скални образувания, наклонени под невероятни ъгли, които не биха оцелели повече от няколко минути дори на Луната.

Въпреки че капитан Смит беше решил да приземи „Юнивърс“ в дълбините на полярната нощ — само на пет километра от непоносимата жегата на Слънцето, — осветлението бе достатъчно. Огромното було от прах и газ, което обвиваше кометата, образуваше светещ ореол, който изглеждаше подходящ за този район; лесно беше да си представиш, че това е сиянието, пламтящо над антарктическите ледове. А ако

това не бе достатъчно, Луцифер осигуряваше своя дял от светлината, равен на неколкостотин пълнолуния.

Макар и очаквано, пълното отсъствие на цветове беше разочаровашо; със същия успех „Юнивърс“ би могъл да се намира в открит рудник за въглища: тази аналогия впрочем не беше лоша, защото голяма част от заобикалящата ги чернота се дължеше на въглерода или неговите съставки, плътно примесени със сняг и лед.

Тъй като това бе негово право, капитан Смит пръв излезе от кораба, като се оттласна леко от главния въздушен люк на „Юнивърс“. Като че ли измина цяла вечност, преди да достигне Земята, която беше само на два метра под него; след това загребва с ръката си, облечена в ръкавица, една шепа от ронливата повърхност и я разглежда.

На кораба всички очакваха думите, които щяха да влязат в учебниците по история.

— Прилича на сол и пипер — каза капитанът. — Ако беше размразено, от него можеше да излезе доста добра реколта.

Според плана на мисията трябваше да прекарат един цял халеев „ден“ от петдесет и пет часа на Южния полюс, а после — ако не възникнат никакви проблеми — да се преместят с десет километра към много лошо очертания Екватор, за да проучат един от гейзерите по време на пълен денонощен цикъл.

Шефът на научния екип Пендрил не си губеше времето. Почти незабавно той се отправи заедно с един свой колега на двуместна реактивна шейна към маяка на очакващата ги сонда. Те се завърнаха след един час, носейки пакетирани проби от кометата, които гордо поставиха в камерата за дълбоко замразяване.

Междувременно другите екипи изтъкаха паяжина от кабели по цялата долина, опънати между прътове, които бяха забити в ронливата кора. Те служеха не само за да свържат многобройните инструменти с кораба, но и правеха придвижването навън много по-лесно. Тази част на Халеевата комета можеше да се изследва без помощта на тремавите Приспособления за Външни Маневри; трябваше само да закачиш едно въже за някой кабел и след това да тръгнеш понего, като се придвижваш на ръце. Това беше и много по-забавно, колкото да управляваш ПВМ, които всъщност бяха едноместни космически кораби, с всички произтичащи от това усложнения.

Пътниците наблюдаваха всичко това с възхищение, като се вслуша в разговорите по радиото и се опитваха да съпреживеят вълнението от откритията. След около дванайсет часа — значително по-малко за бившия астронавт Клифърд Грийнбърг — удоволствието да бъдат очарована публика започна да избледнява. Скоро започнаха да се чуват много приказки за „излизане навън“. Само Виктор Уилис беше необичайно унил. — Мисля, че го е страх — каза надменно Димитри. Той изобщо не хареса Виктор, след като откри, че ученият няма никакъв музикален слух. Макар че това беше изключително несправедливо спрямо Виктор (който със стоицизъм беше позволил да го използват като опитно зайче за изследване на любопитния му дефект), Димитри обичаше да добавя мрачно: „Човек, у когото музиката не вирее, е склонен към предателство, лукавство и пороци.“

Фloyd бе направил своя избор още преди да напуснат орбитата на Земята. Маги М. беше достатъчно смела, за да опита всичко, и не се нуждаеше от насърчаване (нейният девиз „Един автор никога не бива да пропуска възможността за ново преживяване“ се беше отразил чудесно върху емоционалния ѝ живот).

Ива Мерлин, както обикновено, държеше всички в напрежение, но Floyd бе решен да я заведе на обиколка на кометата за двама. Това беше най-малкото, което би могъл да направи, за да поддържа репутацията си; всички знаеха, че заслугата за вписването на легендарната отшелничка в списъка на пътниците отчасти беше негова, и сега се носеше шегата, че те двамата имат любовна връзка. Техните най-безобидни забележки бяха с радост преиначавани от Димитри и от корабния лекар д-р Махиндран, който се преструваше, че се отнася към тях със завистливо страхопочитание.

След първоначалната досада — защото всичко това много точно напомняше за емоциите от неговата младост — Floyd се примири с шегата. Но той не знаеше какво мисли Ива по въпроса и досега му беше липсвала смелост да я попита. Дори и сега, в това компактно малко общество, където повечето тайни се разкриваха след по-малко от шест часа, тя беше запазила много от прочутата си резервираност — онова

мистериозно излъчване, което беше очаровало публиката на три поколения.

Колкото до Виктор Уилис, той току-що беше открил една от онези ужасни малки подробности, които могат да провалят и най-добре скроените планове на мишките и космонавтите.

„Юнивърс“ беше снабдена с последния модел скафандри „Марк XX“, чиито стъкла на шлемовете бяха незамъгляващи се, неотразяващи и гарантираха несравнима яснота на виждане. И макар че шлемовете имаха няколко размера, Виктор Уилис не можеше да напъха главата си в нито един от тях без сериозна хирургическа намеса.

Беше му отнело петнайсет години да извае своята запазена марка („Триумф на изкуството за подрязване на храсти“ беше я нарекъл един критик, вероятно с възхищение).

Сега само тази брада стоеше между Виктор Уилис и Халеевата комета. Скоро щеше да му се наложи да избере едно от двете.

Долината на черния сняг

За голяма изненада капитан Смит нямаше почти никакви възражения пътниците да извършат ИВА^[15]. Той се съгласи, че да дойдеш дотук и да не стъпиш върху кометата, беше абсурдно.

— Няма да имате никакви проблеми, ако следвате указанията — каза той по време на неизбежния инструктаж. — Дори и ако никога не сте обличали скафандър — а, мисля, че само командир Грийн-бърг и д-р Флойд са го правили, — те са много удобни и напълно автоматизирани. Няма защо да се тревожите за някакви уреди или приспособления, след като минете през проверката във въздушния шлюз.

— Бдно задължително правило: само двама от вас могат да извършват ИВА по едно и също време. Ще имате, разбира се, лични придружители, с които ще бъдете свързани чрез пет метра подсигури-телно въже, но то може да се отпусне и до двайсет, ако е необходимо. Освен това и двамата ще бъдат завързани за двата главни кабела, които сме опънали по цялата дължина на долината. Правилото за пътя е същото като на Земята: придържайте се вдясно! Ако искате да минете пред някого, ще трябва само да откачите скобата си — но единият от вас трябва винаги да е завързан за кабела. По този начин ще се избегне опасността да отплувате в космоса. Някакви въпроси?

— Колко време можем да стоим навън?

— Колкото пожелаете, мис М'Бала. Но ви съветвам да се върнете веднага щом усетите и най-малкото неразположение. Може би един час ще бъде най-добре за първото излизане — макар че може да ви се стори, че са изминали не повече от десет минути...

Капитан Смит се бе оказал напълно прав. Когато Хейуд Флойд погледна своя уред за отчитане на времето, му се стори невероятно, че вече са изминали четирийсет минути. И все пак това не би трябвало да го учудва толкова, защото корабът вече беше на цял километър от тях.

Като най-възрастен сред пътниците — според всякакви изчисления — на него беше предоставена привилегията да извърши първите ИВА. И нямаше начин да си избере друг спътник.

— ИВА с Ива! — изкиска се Михайлович. — Невъзможно е да устоите! Въпреки че — добави той, многозначително ухилен — тези проклетите костюми няма да ви позволят да опитате дейностите извън кораба, които бихте предпочели.

Ива се беше съгласила без колебание, но и без особен ентусиазъм. „Това — помисли си Флойд кисело — беше типично за нея.“ Не би било съвсем точно да кажем, че той изведнъж бе лишен от илюзиите си — на тази възраст те и без това бяха малко, — но се почувства разочарован. И то повече от себе си, отколкото от Ива; тя не можеше да бъде критикувана или възхвалявана — също като Мона Лиза, с която често я

сравняваха.

Сравнението бе нелепо; Джокондата беше загадъчна, но определено нямаше еротично излъчване. Магията на Ива се криеше в уникалното съчетаване и на двете плюс известна доза невинност, за да се поддържа някакъв баланс. Половин век по-късно следите от тези три съставки все още личаха, поне за хората, които ѝ бяха останали верни.

Това, което липсваше — както Флойд бе принуден да признае с тъга, — беше някаква истинска самоличност. Когато се опитваше да съсредоточи мислите си върху нея, той виждаше само ролите, които бе изпълнявала. Флойд неохотно би се съгласил с критика, който веднъж беше казал: „Ива Мерлин е отражението на всички мъжки желания; но огледалото няма свой собствен образ.“

А сега това единствено по рода си и загадъчно същество се носеше с него над повърхността на Халеевата комета. Заедно с техния водач се придвижваха по двата кабела, които се простираха над Долината на черния сняг. Той беше измислил името; изпитваше някаква детинска гордост от това, макар че то никога нямаше да се появи върху никаква карта. Не можеха да се съставят карти на свят, където географията беше променлива като времето на Земята. Той се наслаждаваше на удоволствието от гледката, която никой човек не бе виждал досега — и никога повече нямаше да види.

На Марс или на Луната човек понякога би могъл — с малко повече въображение и ако забрави за чуждото небе — да си представи, че е на Земята. Тук това бе невъзможно, защото високите — често надвиснали отгоре — снежни скулптури почти не се влияеха от гравитацията. Човек трябваше много внимателно да огледа околността, за да разбере къде е „горе“.

Долината на черния сняг беше необичайна, защото структурата ѝ бе доста солидна — скални пластове, затънали в подвижни наноси от вода и лед, образуван от въглеродород. Геолозите все още спореха за произхода на скалите, някои от тях поддържаха хипотезата, че те всъщност са част от астероид, който се е сблъскал с кометата преди много векове. Корингс беше открил сложни смесици от органични съставки, които много приличаха на замръзнал катран — макар и да беше сигурно, че животът не е изиграл никаква роля за тяхното образуване.

„Снегът“, който покриваше повърхността на малката долина, не бе напълно черен; когато Флойд го освети с лъча на фенерчето си, той заблестя и заискри, сякаш беше обсипан с милиони микроскопични диаманти. Флойд се замисли дали на Халеевата комета наистина има диаманти: тук несъмнено имаше достатъчно въглерод за това. Но беше почти също толкова сигурно, че температурите и налягането, необходими за тяхното създаване, никога не бяха съществували.

Обзет от внезапен порив, Флойд протегна ръце надолу и загреба две шепи от снега: трябваше да опре краката си върху подсигури-телното въже, за да го направи, и се видя в комичната ситуация на играч на трапец, който върви по опънато въже — но с главата надолу. Крехката кора не оказа почти никаква съпротива, когато той зарови главата и раменете си в нея; след това дръпна леко въжето си и се показа заедно с шепата от повърхността на Халеевата комета.

От кристалния пух той направи топка, която точно прилягаше в ръката му и му се прииска да може да я почувства през изолацията на ръкавиците си. Тя лежеше там, черна като абанос, но все пак от нея изскачаха кратки светлинни проблясъци, докато я въртеше от една страна на друга.

И изведнъж в неговото въображение тя стана кристално бяла — и той отново беше малко момче на мястото, където си играеше през зимата, заобиколен от призраците на своето детство. Дори можеше да чуе виковете на своите другарчета, които му се надсмиваха и го заплашваха със собствените си снаряди, направени от чистия сняг...

Споменът беше кратък, но разтърсващ, защото му донесе непреодолимо чувство на тъга. След цял един век той вече не можеше да си припомни образа на нито един от тези призрачни приятели, които стояха около него; но знаеше, че някога е обичал някои от тях.

Очите му се напълниха със сълзи и той стисна здраво топката от чуждоземен сняг. И тогава образът се изгуби: той отново се зърна в настоящето. Това не беше момент на тъга, а на триумф.

— Боже мой! — извика Хейуд Флойд и думите му отекнаха в малката ехтяща вселена на скафан-дъра му. — Аз стоя върху Халеевата комета — какво повече искам! Ако сега ме удари метеорит, няма да съжалявам за нищо!

Той изпъна ръце и изстреля снежната топка към звездите. Тя беше толкова малка и толкова тъмна, че почти веднага се изгуби, но той продължи да се взира в небето.

И тогава рязко — неочаквано — тя се появи във внезапна експлозия от светлина, щом лъчите на скритото слънце я докоснаха. Въпреки че беше черна като сажди, тя отрази достатъчно от този ослепителен блясък, за да може лесно да бъде видяна на фона на слабо осветеното небе.

Флойд гледаше към нея, докато най-накрая тя изчезна — може би се изпари, а може би се смали в далечината. Нямаше да оцелее задълго в бушуващия горе поток от лъчи; но колко хора биха могли да се похвалят, че са създали своя собствена комета?

Олд фешпфул

Внимателното изследване на кометата вече беше започнало, докато „Юнивърс“ все още се намираше в полярната сянка. Най-напред няколко едноместни ПВМ прелетяха внимателно над дневната и нощната страна, като отбелязваха всичко, което би представлявало интерес. Щом предварителните проучвания бяха завършени, групи от по петима учени извършиха полети с корабната совалка, като разполагаха екипировка и инструменти на стратегическите места.

Моделът „Лейди Жасмин“ беше много по-усъвършенстван от примитивните космически капсули от епохата на „Дисквъри“, които можеха да действат само в лишена от гравитация среда. Това всъщност беше малък космически кораб, предназначен да превозва персонал и леки товари между намиращия се в орбита „Юнивърс“ и повърхността на Марс, Луната или спътниците на Юпитер. Главният пилот на „Лейди Жасмин“, който се отнасяше към нея като „благородна дама“, каквато всъщност си беше, протестираше с горчива насмешка, че да лети около някаква си нищожна малка комета е под нейното достойнство.

Когато капитан Смит се увери напълно, че Халеевата комета — поне на повърхността — не предлага никакви изненади, той премести кораба от полюса. Придвижването само с дванайсетина километра отведе „Юнивърс“ в един съвсем различен свят; от мъжdivия здрач, който щеше да трае месеци наред, корабът премина в област, която беше познала цикъла на деня и нощта. И заедно със зазоряването кометата бавно започна да се съживява.

Когато Слънцето изпълзяваше над неравния, абсурдно приближен хоризонт, лъчите му се плъзваха под наклон в неизброимите малки кратери, които бяха надупчили кората. Повечето от тях оставаха бездейни, а тесните им гърла бяха запечатани от образуванията на минералните соли. Никъде другаде на Халеевата комета нямаше такива ярки цветове; те бяха подвели биолозите да мислят, че и тук се заражда живот, както това бе станало на Земята, под формата на морски водорасли. Мнозина все още не бяха изоставили тази надежда, макар че не искаха да си го признаят.

От някои други кратери към небето се издигаха тънки струйки пара, движещи се по неестествено прави траектории, защото нямаше ветрове, които да ги отклоняват. Обикновено нищо друго не се случваше в следващите един-два часа; и изведнъж, когато топлината на Слънцето проникнеше под замръзналата повърхност, Халеева-та комета започваше да бълва струи — както Виктор Уилис се бе изразил — „като стадо китове“.

Макар и образна, това не бе една от най-точните му метафори. Струите от дневната страна на Халеевата комета не бликаха на пре-секулки, а се разгръщаха равномерно в продължение на часове. И не се разпръсваха, за да паднат обратно на по-върхността, а продължаваха да се издигат нагоре към небето, докато не се изгубеха в светещата мъгла, която се образуваше с тяхна помощ.

Отначало научният екип се отнасяше към гейзерите внимателно, като вулканолози, които се приближават към Етна или Везувий по време на някои от техните по-трудно предвидими състояния. Но скоро откриха, че изригванията на Халеевата комета, макар и често да изглеждаха страховити, бяха учудващо слаби и се държаха прилично; водата изскачаше със скоростта на обикновен пожарен маркуч и беше хладка. Секунди преди да бликне от подземния си резервоар, тя се превръщаше в смесица от пара и ледени кристалчета; Халеевата комета беше забулена от несекваща снежна буря, която се вдигаше нагоре. Дори при тази скромна скорост на изхвърляне водата никога не се връщаше при своя източник. При всяка обиколка на Слънцето все повече от живителната течност на кометата се изливаше в ненаситния вакуум на пространството.

След много увещания капитан Смит се съгласи да приземи „Юни-върс“ на стотина метра от Олд Фейтфул, най-големия гейзер на дневната страна. Гледката беше ужасяваща — един сивкавобял мъглив стълб се издигаше като някакво гигантско дърво от учудващо малко отворстие в широкия триста метра кратер, който, изглежда, беше едно от най-старите образувания на кометата. Не след дълго учените плъзнаха по целия кратер, събирайки образци от неговите (за съжаление напълно стерилни) многоцветни минерали, и небрежно пъхаха своите термометри и тубички за образци направо в издигащия се стълб от вода, лед и мъгла.

— Ако изхвърли някого от вас в космоса — предупреди ги капитанът, — не очаквайте да се втурнем да ви спасяваме. Всъщност може и да изчакаме да паднете обратно.

— Какво иска да каже с това? — попита озадаченият Димитри Ми-хайлович. Както обикновено, Виктор Уилис беше готов с отговора.

— В небесната механика нещата не винаги са такива, каквито изглеждат. Всяко нещо, изхвърлено от Халеевата комета при умерена скорост, ще продължи да се движи в почти същата орбита — необходима е огромна промяна в скоростта, за да има някакво по-значително отклонение. Така че след едно завъртане двете орбити отново ще се пресекат — и вие ще се озовете точно там, откъдето сте тръгнали. Със седемдесет и шест години по-стар, разбира се.

Недалеч от Олд Фейтфул имаше още един феномен, който никой не би пренебрегнал съзнателно. Когато го видяха за първи път, учените не можеха да повярват на очите си. Простиращо се върху няколко хектара от Халеевата комета, изложено на космическия вакуум, пред тях се намираше нещо, приличащо на най-обикновено езеро, чиято единствена необичайна черта беше пълната му чернота.

Беше очевидно, че това не е вода; единствените течности, които можеха да останат неподвижни в тази среда, бяха тежките органични масла или смоли. Всъщност течността в езерото Туонела се оказа най-близка до катрана, доста плътна с изключение на един лепкав повърхностен слой, по-тънък от милиметър. При тази незначителна гравитация сигурно са били необходими много години — вероятно няколко обиколки около жарките пламъци на Слънцето, — за да придобие сегашната си гладка като огледало повърхност.

Езерото се превърна в главната туристическа атракция на Халеевата комета, докато капитанът не сложи край на това. Някой (никой обаче не посмя да си присвои тази съмнителна чест) откри, че върху него може да се ходи напълно нормално, почти като на Земята; повърхностният слой беше достатъчно лепкав, за да задържи краката. Не след дълго повечето от членовете на екипажа вече имаха видеозаписи, на които изглеждаше, че вървят по вода.

Тогава капитан Смит провери въздушния шлюз, откри, че стените му са изобилно наплескани с катран, а реакцията му беше най-точното олицетворение на гняв, което някой беше виждал.

— Достатъчно е — процеди той през стиснатите си зъби, — че външната страна на кораба е покрита със... сажди. Халеевата комета е може би най-мръсното място, което съм виждал.

След това изявление разходките по езерото Туонела престанаха.

В края на тунела

В една малка, самостоятелна вселена, където всички се познават, не може да има по-голям шок от това да откриеш напълно непознат човек.

Хейуд Флойд се носеше плавно по коридора към главния салон, когато преживя точно това тревожно събитие. Той се вторачи удивено в непознатия, чудейки се как този пътник без билет е успял да остане незабелязан толкова дълго време. Другият човек отвърна на погледа му със смутено и същевременно предизвикателно изражение и очевидно чакаше Флойд да заговори пръв.

— Ах, Виктор! — каза най-сетне Флойд. — Извинявай, че не те познах. Значи си извършил върховната саможертва за научната кауза — или може би заради твоята публика?

— Да — отвърна кисело Уилис. — Всъщност аз успях да се намъкна в един от шлемовете — но проклетата четина стържеше така шумно по него, че никой не чуваше и дума от това, което казвах.

— Кога ще излезеш навън?

— Веднага щом Клиф се върне. Отиде да изследва пещерите с Бил Чант.

* * *

Първите полети около кометата през 1986 г. бяха навели на мисълта, че нейната плътност е значително по-малка от тази на водата — което можеше да означава само едно — или тя беше направена от много порест материал, или беше надупчена от кухини. И двете обяснения се оказаха верни.

Отначало винаги предпазливият капитан Смит категорично забрани да се изследват пещерите. Но в края на краищата омекна, когато д-р Пендрил му напомни, че неговият главен асистент д-р Чант беше опитен спелеолог^[16]. Това беше една от най-важните причини, поради които той бе избран за мисията.

— Пещерни срутвания са невъзможни при тази слаба гравитация — беше обяснил Пендрил на упорития капитан. — Така че няма опасност да бъдем затрупани.

— А ако се изгубите?

— Чант би приел такъв въпрос като професионална обида. Той е навлизал двайсет километра навътре в Мамутовата пещера. Но и без това ще бъде свързан с водещ кабел.

— Как ще поддържате връзка с него?

— В кабела има оптични фибри. А и радиото на скафандъра му вероятно ще работи през по-голямата част от пътя.

— Ъмм. Къде иска да влезе?

— Най-подходящото място е онзи недействащ гейзер в подножието на Етна-младши. Не е изригвал поне от хиляда години насам.

— Така че вероятно ще си трае още няколко дена. Много добре. Искате ли още някой да отиде?

— Клиф Грийнбърг изяви желание — той е изследвал много подводни пещери на Бахамските острови.

— Аз опитах веднъж — и ми беше достатъчно. Кажете на Клиф, че е твърде ценен. Може да навлезе, докато все още вижда входа — но по-нататък не. И ако загуби контакт с Чант, да не тръгва след него без мое разрешение.

Кое то, добави мислено капитанът, едва ли ще му дам.

Д-р Чант знаеше всички стари шеги за това, че спелеолозите искат да се върнат в утробата, и беше напълно сигурен, че може да ги опровергае.

— Това трябва да е ужасно шумно място, при цялото туптене, бумтене и клопочене — спореше той. — Аз обичам пещерите, защото те са толкова спокойни, че изгубваш представа за времето. Знаеш, че нищо не се е променило в течение на стотици хиляди години, освен че сталактитите са станали по-дебели.

Но сега, когато се спускаше все по-дълбоко във вътрешността на Халеевата комета, развивайки тънката, но практически непрекъсваема нишка, свързваща го с Клифърд Грийнбърг, той разбра, че това вече не е така. Все още нямаше научно потвърждение, но геоложкият му инстинкт му подсказваше, че този подземен свят се е родил едва вчера, според времевата скала на Вселената. Той беше по-млад от някои градове, построени от човека.

Тунелът, през който се плъзгаше с дълги, ниски скокове, беше с диаметър около четири метра, а неговата практическа безтегловност извика в паметта му ярки спомени от някои пещерни спускания на Земята. Слабата гравитация подсилваше тази илюзия; беше също като че ли носеше малко повече тежести, отколкото трябва, и затова продължаваше да се спуска бавно надолу. Единствено отсъствието на всякакво съпротивление му напомни, че се движи през вакуум, а не през вода.

— В момента се изгубваш от погледа ми — каза Грийнбърг, застанал на петдесет метра от входа. — Радиовръзката все още е добра. Как изглежда обстановката?

— Много е трудно да се каже — не приличат на земните образувания, така че нямам речник, с който да ги опиша. Това не е скала — рони се, щом го докосна, — чувствам се като че ли изследвам гигантско сирене грийер^[17]...

— Искаш да кажеш, че е органично?

— Да. Няма нищо общо с формите на живот, но е отлична суровина за неговото създаване. Има най-различни въглеводороди — химиците ще се позабавляват с тези образци. Виждаш ли ме още?

— Само светлината на фенерчето ти, но и тя бързо изчезва.

— А, ето и една истинска скала, но не изглежда да е част от околността — най-вероятно е пробила дупка отгоре. Натъкнах се на късче злато!

— Шегуваш се!

— Това нещо е заблудило доста хора в стария Запад — железен пирит. Често срещан на по-отдалечените сателити, разбира се, но не ме питай какво търси тук...

— Изгубих визуален контакт. Влязъл си на двеста метра.

— Минавам покрай някакъв особен пласт — прилича на останки от метеорит. Нещо вълнуващо се е случило тук в миналото — надявам се, че ще можем да определим точната дата. Ах!

— Не ми прави такива номера!

— Извинявай, но това направо ми взе ума. Пред мен има голяма зала — най-малко това съм очаквал. Сега ще завъртя лъча наоколо...

— Почти сферична — дълга е трийсет, четирийсет метра. И — не мога да повярвам! — Халеевата комета е пълна с изненади — сталактити, сталагмити.

— Какво чудно има в това?

— Тук, разбира се, няма капеща вода или варовик — и толкова слаба гравитация... Прилича на восък. Изчакай малко да го заснема с видеокамерата. Фантастични форми... приличат на фигурите, които образува капещата свещ. Странно...

— Какво има пък сега?

В гласа на д-р Чант беше прозвучала внезапна промяна, която Грийнбърг веднага долови.

— Някои от стълбовете са счупени. Лежат на земята. Като че ли...

— Продължавай!

— ... като че ли нещо се е блъснало в тях.

— Звучи налудничаво. Да не би някое земетресение да ги е пречупило?

— Тук няма земетресения — само микротрусове от гейзерите. Може би някога е имало голям взрив. Във всеки случай е бил преди много векове. Върху това подобно на восьък вещество от падналите колони има слой, дебел няколко милиметра.

Д-р Чант бавно възвръщаше самообладанието си. Той не беше човек с развинута фантазия. Изследването на пещерите елиминира доста бързо такива хора. Но самото усеждане за това място извикваше у него някакъв тревожен спомен. А и тези паднали колони твърде много приличаха на решетките на клетка, счупени от някакво чудовище, което се е опитало да избяга...

Разбира се, това беше напълно абсурдно — но д-р Чант се бе научил никога да не пренебрегва предчувствията или сигналите за опасност, докато не открие техния произход. Тази предпазливост неведнъж му бе спасявала живота; той нямаше да отиде по-нататък от тази зала, преди да е установил източника на своя страх. И беше достатъчно честен, за да признае, че „страх“ е точната дума.

— Бил — добре ли си? Какво става?

— Все още снимам. Някои от тези фигури ми напомнят скулптури от индийски храм. Имат почти еротично излъчване.

Той съзнателно предпазваше ума си от директна конфронтация със своите страхове, като се надяваше да се промъкне до тях изневиделица, чрез някакъв обърнат умствен образ. Междувременно чисто механичните действия на заснемане и събиране на образци заемаха по-голямата част от вниманието му.

Няма нищо лошо, напомни си той, в здравословния страх; едва когато прерасне в паника, той се превръща в убиец. Чант беше изпитвал паника два пъти през живота си (веднъж в планината и веднъж под водата) и все още потреперваше при спомена за хладното ѝ докосване. И все пак — слава Богу — сега беше далеч от нея, и то поради причина, която, макар и да не можеше да проумее, смяташе за странно успокоителна. В цялата ситуация имаше комичен елемент.

И след малко той започна да се смее — не истерично, а с облекчение.

— Гледал ли си онзи стар сериал „Междувъздушни войни“? — попита той Грийнбърг.

— Разбира се — около шест пъти.

— Е, сега знам какво ме притесняваше. Имаше един епизод, когато корабът на Люк се спуска върху един астероид — и влиза в устата на гигантско змиевидно същество, което се спотайва в пещерата си.

— Не беше корабът на Люк — а „Вечният сокол“ на Хан Соло. И винаги съм се чудел как онзи нещастен звяр е успявал да свърже двата края. Сигурно е огладнявал ужасно, докато е чакал някоя мръвка да падне от космоса. А и без това за него принцеса Лея щеше да бъде само ордьовър.

— Какъвто аз в никакъв случай не смятам да стана — каза д-р Чант, вече напълно успокоен. — Дори и ако тук има живот — което би било великолепно, — хранителната верига ще бъде много кратка. Така че бих се изненадал, ако намерим нещо по-голямо от мишка. Или по-скоро гъба... Сега да видим — накъде да тръгна оттук... Има два изхода в другия край на залата. Десният е по-голям. Ще тръгна по него...

— Колко още ти остава от кабела?

— 0, почти половин километър. Тръгвам. Сега съм в средата на залата... проклетие, блъснах се в стената. Сега вече имам опора... влизам с главата напред. Стените са гладки, това е истинска скала — малко за разнообразие... Жалко...

— Какъв е проблемът?

— Не мога да продължа. Още сталактити... но са твърде нагъсто, за да мога да мина... и твърде дебели, за да мога да ги счупя без помощта на експлозиви. А би било жалко... цветовете са красиви — първото истинско зелено и синьо, което виждам на Халеевата комета. Изчакай малко да ги заснема на видео...

Д-р Чант се облегна на стената на тесния тунел и насочи камерата. С пръстите си, обвити от ръкавиците, той посегна към бутона за по-голяма яркост, но не го улучи, а вместо това изгаси главното осветление на камерата.

— Ама че неудобна техника — промърмори той. — За трети път ми се случва.

Той не поправи грешката си веднага, защото винаги се беше наслаждавал на тишината и на пълната тъмнина, които могат да се срещнат само в най-дълбоките пещери. Леките шумове, идващи от системата за поддържане на живота, го лишаваха от тишината, но поне...

... какво беше това? Зад решетката от сталактити, която блокираше пътя, той съзря слаба светлина, подобна на първите лъчи на зората. Когато очите му привикнаха с тъмнината, сиянието като че ли стана по-ярко и той забеляза зеленикави оттенъци. А сега дори вече виждаше очертанията на преградата, която се намираше пред него...

— Какво става? — запита Грийнбърг нетърпеливо.

— Нищо — просто наблюдавам.

И размишлявам, би могъл да добави той. Имаше четири възможни обяснения.

Може би слънчевите лъчи се процеждаха през някакъв естествен проводник на светлина — лед, кристали или нещо друго. Но на такава дълбочина? Едва ли...

Радиоактивност? Не беше си направил труда да донесе гайгеров брояч; тук почти нямаше тежки елементи. Но би си струвало да се върне, за да провери.

Някакъв фосфоресциращ минерал — на това обяснение би заложил той. Но имаше и четвърта възможност — най-невероятната, но и най-въълнуващата от всички.

Д-р Чант не можеше да забрави една нощ на брега на Индийския океан, когато Луната и Луци-фер бяха скрити, а той се разхождаше на един пясъчен плаж под небето, обсипано с бляскави звезди. Морето беше много спокойно, но от време на време някоя ленива вълна се разбиваше в краката му и предизвикваше експлозия от светлина.

Той бе навлязъл в плиткото (все още си спомняше как водата обгръщаше глезените му като някаква топла баня) и всяка негова стъпка предизвикваше нов взрив от светлина. Можеше да го постигне дори като пляскаше с ръце близо до повърхността.

Дали подобни биолуминисцентни организми се бяха развили и тук, в сърцето на Халеевата комета? Той би желал от все сърце това да е така. Би било жалко да се разруши вандалски такова изящно нещо като това естествено произведение на изкуството — със сиянието зад нея бариерата му напомняше преградата към олтара, която бе видял в някаква катедрала, — но щеше да се наложи да се върне обратно и да вземе експлозиви. Междувременно имаше още един коридор...

— Не мога да продължа по този път — каза той на Грийнбърг, — така че ще опитам по другия. Връщам се на мястото, където се разделяха — включвам макарата на навиване. — Той не спомена за загадъчното

сияние, което изчезна веднага щом отново включи светлините си.

Грийнбърг не отговори веднага, което беше нещо обичайно; вероятно разговаряше с кораба. Чант не се притесняваше; щеше да повтори съобщението си веднага щом тръгне отново.

Не му се наложи да го прави, защото получи от Грийнбърг кратко потвърждение, че е приел съобщението.

— Добре, Клиф, помислих, че за момент сме изгубили връзка. Отново съм в залата — сега навлизам в другия тунел. Надявам се поне той да не е блокиран.

Този път Грийнбърг отговори веднага:

— Съжалявам, Бил. Трябва да се върнем на кораба. Има извънредни обстоятелства — не, не тук, с „Юнивърс“ всичко е наред. Но може да се наложи веднага да се върнем на Земята.

Изминаха само няколко седмици, преди д-р Чант да открие едно много правдоподобно обяснение за счупените колони. Докато кометата изстрелваше съдържимото си в космоса при всяко минаване през перихелия, разпределението на масата ѝ непрекъснато се променяше. И тъй, на всеки хиляда години въртенето ѝ ставаше нестабилно и променяше посоката на оста — доста рязко, като летяща топка, която ще падне, щом загуби енергията от тласъка. Когато това ставаше, предизвиканият трясък на кометата можеше да достигне забележителната 5-а степен по скалата на Рихтер.

Но той никога не успя да разкрие загатката на излъчваното сияние. Въпреки че проблемът внезапно беше изместен на заден план от драмата, която се разиграваше сега, чувството за пропусната възможност щеше да продължи да го преследва през целия му живот.

Макар и да се изкушаваше от време на време, той не спомена за Това пред никого от своите колеги. Но остави запечатано съобщение за следващата експедиция, което трябваше да бъде отворено през 2133 година.

Отзоваване

— Видяхте ли Виктор? — каза весело Михайло-вич на Флойд, който бързаше да се отзове на повикването на капитана. — Така прилича на разбойник.

— Брадата ще му порасне отново по обратния път — отсече Флойд, който в момента нямаше време за такива шегички. — Опитвам се да разбера какво се е случило.

Капитан Смит все още седеше почти зашеметен в каютата си, когато Флойд пристигна. Ако тези извънредни обстоятелства засягаха собствения му кораб, той щеше да представлява торнадо от контролирана енергия, което раздава заповеди наляво и надясно. Но нямаше нищо, което би могъл да направи в тази ситуация, освен да чака следващото съобщение от Земята.

Капитан Лаплас беше негов стар приятел; как е могъл да се забърка в такава каша? Никаква злополука, навигационна грешка или дефект в оборудването не можеха да обяснят затрудненото му положение. Нито, доколкото Смит можеше да прецени, имаше някакъв начин „Юнивърс“ да му помогне да се измъкне от него. Центърът по операциите просто се въртеше в кръг; това приличаше на онези извънредни положения, твърде познати в космоса, където не можеше да се направи нищо, освен да се изрази съчувствие към екипажа и да се запишат последните му съобщения. Но той не издаде своята резервираност и съмнения, когато съобщи новините на Флойд.

— Станала е злополука — каза той. — Получихме заповед незабавно да се върнем на Земята, за да се подготвим за спасителна мисия.

— Кой е пострадал?

— Другият кораб от флотата — „Галакси“. Той извършваше наблюдения върху спътниците на Юпитер. И е катастрофирал при приземяване.

Той забеляза недоверчивото удивление, изписано по лицето на Флойд.

— Да, знам, че това е невъзможно. Но все още не сте чули най-важното. Той се е приземил на Европа.

— Европа!

— Боя се, че е така. Повреден е, но очевидно всички са живи. Все още чакаме подробностите.

— Кога е станало това?

— Преди дванайсет часа. Съобщили са на Ганимед с известно закъснение.

— Но какво бихме могли да направим? Ние сме на другия край на Слънчевата система. За да се върнем на лунна орбита за гориво, а след това по възможно най-бързия начин да се озовем в орбита около Юпитер, ще са необходими — о — поне два месеца! (А в епохата на „Ле-онов“, добави Флойд мислено, щяха да са необходими две години...)

— Зная това, но никой друг кораб не би могъл да направи нещо.

— Ами интерсателитните кораби на Ганимед?

— Те са предназначени само за орбитални операции.

— Все пак са се приземявали на Калисто.

— Но там се изисква много по-малко енергия. О, те биха могли да се справят и на Европа, но полезният им товар ще бъде незначителен. Разбира се, тази възможност е била обмислена.

Флойд почти не чуваше какво говори капитанът; той все още се опитваше да преглътне изумителната новина. За първи път от половин век насам — и едва за втори в цялата човешка история — един кораб се беше приземил на забранената луна. И този факт породил зловеща мисъл.

— Смятате ли — попита той, — че причината може би се крие в онези — онова, което е на Европа?

— Мислих по този въпрос — отвърна мрачно капитанът. — Но ние душим наоколо от години, без нищо да се случи.

— Тогава още по-добре трябва да помислим — какво би се случило с нас, ако предприемем спасителна операция.

— Това е първото нещо, което ми дойде наум. Но всичко това са само догадки — ще трябва да изчакаме, докато се сдобием с повече факти. Междувременно — това е всъщност причината, поради която ви извиках — току-що получих списъка на екипажа на „Галакси“ и се чудех...

Колебливо той плъзна отпечатаните данни по бюрото си. Но още преди Хейуд Флойд да беше прегледал списъка, той знаеше какво Ще открие.

— Внукът ми — каза той мрачно.

И добави мислено: „Единственият човек, който може да продължи рода след смъртта ми.“

III.

Рулетка на Европа

Политиката в изгнание

Въпреки всички мрачни прогнози южноафриканската революция се оказа сравнително безкръвна — както обикновено става в такива ситуации. Телевизията, която хората обвиняват за много зли-ни, имаше известна заслуга за това. Прецедентът бе създаден от предишното поколение във Филипините; когато знаят, че светът ги наблюдава, повечето мъже и жени са склонни да се държат отговорно. Макар че имаше и срамни изключения, камерите не уловиха прекалено много жестокости.

Повечето от белите заселници, осъзнали неизбежното, бяха напуснали страната много преди завземането на властта. И — както горчиво се оплакваше новата администрация — те не си бяха отишли с празни ръце. Милиони рендове^[18] бяха прехвърлени в швейцарски и холандски банки; към края почти на всеки час се извършваха загадъчни полети от Кейптаун и Йоханесбург до Цюрих и Амстердам. Говореше се, че до деня на Освобождението няма да остане нито една трой унция злато, или дори еднокаратов диамант в бившата Южноафриканска република — минното дело беше саботирано доста ефективно. Един от видните имигранти беше заявил самодоволно от луксозния си апартамент в Хага: „Ще минат пет години, преди кафирите^[19] да възобновят добива в рудника «Кимбърли» — ако изобщо някога успеят.“ За голяма негова изненада „Де Биърс“ отново зае мястото си в бизнеса под ново име и с ново ръководство за по-малко от пет седмици, а диамантите бяха единственият най-важен елемент в икономиката на новата нация.

За едно поколение по-младите имигранти бяха претопени — въпреки отчаяните ответни действия на техните консервативни родители — от лишената от корени култура на двайсет и първи век. Те си припомняха с гордост, но без излишна надменност, храбростта и упоритостта на техните предшественици, но се дистанцираха от глупостите им. Почти никой от тях не говореше Африкаанс, дори и в собствения си дом.

И все пак, точно както беше случаят с революцията в Русия преди един век, имаше много, които мечтаеха да върнат часовника назад — или поне да саботират усилията на онези, които бяха узурпирали тяхната власт и привилегии. Обикновено те насочваха разочарованията и горчивината си към пропаганда, демонстрации, бойкоти, петиции до Световния съвет — и понякога произведения на изкуството. „Пътешествениците“ на Вил-хелм Смут беше призната за шедьовър на (каква ирония) английската литература дори от тези, които изобщо не бяха съгласни с автора.

Но имаше и групи, които смятаха, че политическите действия са безполезни и че единствено насилието ще възвърне бленуваното статукво. Въпреки че малко хора наистина вярваха, че могат отново да напишат страниците на историята, имаше много, които, ако не можеха да постигнат победа, с радост биха се задоволили с отмъщението.

Между двете крайности на напълно асимилираните и непримиримите имаше цял спектър от политически — и аполитични — партии. „Дер Бунд“ не бе най-голямата, но беше най-влиятелната и несъмнено най-богатата, тъй като контролираше по-голямата част от изнесеното богатство на бившата република чрез мрежа от корпорации и холдингови компании. Повечето от тях вече бяха съвършено легални и всъщност много уважавани.

В компанията Цанг Аероспейс беше вложен половин милиард от парите на Бунд, надлежно отбелязан в годишния балансов отчет. През 2059 г. сър Лорънс с удоволствие прие още половин милиард, който му позволи да ускори изграждането на малката си флота.

Но дори и неговият великолепен ум не успя да открие някаква връзка между Бунд и последната чартърна мисия на Цанг Аероспейс с „Галакси“. Халеевата комета тогава приближаваше Марс и сър Лорънс беше толкова зает с подготовката на „Юнивърс“ за излитане в срок, че почти не обръщаше внимание на рутинните операции на другите два кораба.

Въпреки че лондонската компания Лойдс изказа известни съмнения за предполагаемия маршрут на „Галакси“, тези възражения бързо бяха премахнати. Бунд имаше хора на ключови позиции навсякъде;

това беше лошо за застрахователните брокери, но се оказа истински късмет за космическите адвокати.

Опасен товар

Не е лесно да извършваш полети по маршрут между различни точки, които не само променят местонахождението си с милиони километри на всеки няколко дена, но и преминават през скоростен обхват, който се измерва с десетки километри в секунда. Не може да става и дума за редовно разписание; понякога човек трябва да се откаже от полета и да остане в космопорта — или поне на орбита — и да изчака небесните тела в Слънчевата система да се подредят в по-благоприятна за човечеството конфигурация.

За щастие за тези периоди се узнава с години по-рано, така че те могат да се използват по възможно най-добрия начин за ремонти, модернизации и планетарни отпуски за екипажа. А понякога, при добър късмет и агресивни търговски умения, може да се уреди и някой местен чартърен полет, дори и ако той е еквивалент на старовремските екскурзии с лодка „веднъж около залива“.

Капитан Ерик Лаплас беше възхитен, че тримесечният престой над Ганимед няма да се окаже пълна загуба. Едно анонимно и неочаквано дарение за Планетарната научна фондация щеше да финансира разузнаване на спътниковата система на Юпитер (дори и сега никой не я наричаше „система на Луцифер“), като щеше да се обърне особено внимание на дузина от пренебрегваните по-малки и. Някои от тях изобщо не бяха изследвани както трябва, камо пък да бъдат посетени.

Веднага щом научи за мисията, Ролф ван дер Берг се обади на корабния агент на Цанг и направи някои дискретни проучвания.

— Да, първо ще се отправим към Йо — след това ще извършим прелитане над Европа...

— Само прелитане? На какво разстояние?

— Един момент — странно, в плана на полета не са отбелязани подробности. Но, разбира се, корабът няма да навлезе в Забранената зона...

— Която започваше на десет хиляди километра от повърхността, според последното постановление... преди петнайсет години. Всъщност бих искал да се кандидатирам за планетолог на мисията. Ще изпратя документите за моята квалификация...

— Не е необходимо, д-р Ван дер Берг. Вече питаха за вас.

Винаги е лесно да бъдеш мъдър, след като се случи непоправимото, и когато обръщаше поглед назад (след катастрофата имаше предостатъчно време за това), капитан Лаплас си припомняше някои странни аспекти от чартърния полет. Двама от членовете на екипажа внезапно се бяха разболели и веднага бяха подменени; той толкова се радваше, че е намерил заместници, че не провери документите им така внимателно, както би могъл. (А дори и да го беше направил, щеше да открие, че те са напълно редовни.)

След това се появиха проблемите с товара. Като капитан той беше упълномощен да инспектира всичко, което се внасяше на кораба. Разбира се, беше йевъзможно да постъпи така с всеки отделен товар, но той никога не се колебаеше да проучи нещата, ако имаше основателна причина за това. Екипажите на космическите кораби като цяло се състояха от хора с високо чувство за отговорност; но дългите мисии можеха да се окажат отегчителни, а съществуваха някои прогонващи суката химикали, които — макар и напълно легални на Земята — не трябваше да се употребяват извън нея.

Когато втори помощник Крис Флойд докладва за своите подозрения, капитанът помисли, че хроматографичният детектор на кораба е открил още някое скривалище на висококачествения опиум, който екипажът му, състоящ се предимно от китайци, понякога употребяваше. Този път обаче нещата бяха сериозни — много сериозни.

— Товарен трюм номер три, товар 2/456, капитане. В митническата декларация е записано „научна

апаратура“. Но той съдържа експлозиви.

— Какво!

— Няма съмнение, сър. Ето електрограмата.

— Вярвам ви, мистър Флойд. Проверили ли сте товара?

— Не, сър. Намира се в запечатан сандък, с размери приблизително половин метър на един метър на пет метра. Един от най-големите товари, които научният екип донесе на борда. Има етикет ВНИМАНИЕ — ЧУПЛИВО! Но такъв етикет има и всичко останало, разбира се.

Капитан Лаплас започна замислено да барабани с пръсти върху зърнестото пластмасово „дърво“, от което бе направено бюрото му. (Мразеше тази материя и възнамеряваше да се отърве от бюрото при следващото обновяване на мебелировката.) Дори при това незначително действие той започна да се издига над седалката си и по навик автоматично се закрепил, като захвана крака си за подпората на стола.

Макар че дори за миг не се усъмни в доклада на Флойд — новият му втори помощник беше много компетентен и капитанът бе доволен, че той никога не се хвалеше с прочутия си дядо, — може би обяснението беше съвсем просто. Детекторът можеше да се е заблудил от други химикали с нервно-молекулярни връзки.

Можеха да слязат в трюма и да разпечатат сандъка. Не — това можеше да се окаже опасно, а освен това щеше да предизвика юридически проблеми. Най-добре беше да действа прямо; така или иначе щеше да му се наложи да го направи, рано или късно.

— Моля ви, доведете тук д-р Андерсън — и не споменавайте на никого другото за това.

— Много добре, сър. — Крис Флойд отдаде чест с уважение, макар че това не бе необходимо, и напусна стаята с плавно, леко плъзгане.

Шефът на научния екип не беше привикнал към нулевата гравитация и влизането му беше доста непохватно. Очевидно искреното му възмущение не помогна и се наложи няколко пъти да сграбчва бюрото на капитана по един недотам достоен начин.

— Експлозиви! Разбира се, че не! Момент да видя митническата декларация... 2/456...

Д-р Андерсън изтрака номера на портативната си клавиатура и бавно прочете: „Пенетрометри «Марк V» три броя.“ Разбира се — няма никакъв проблем.

— А какво представлява — попита капитанът — този пенетрометър? — Въпреки своята загриженост той не успя да потисне една усмивка; наименованието звучеше малко неприлично.

— Стандартен уред за вземане на планетарни проби. Пускате го и с малко късмет той ще пробие в повърхността дупка с дълбочина до десет метра — дори и в твърда скала. След това изпраща пълен химически анализ. Това е единственият безопасен начин да изследваме места като Дневната страна на Меркурий — или Йо, — където ще спуснем първия от тях.

— Доктор Андерсън — каза капитанът, който се владееше отлично, — може и да сте изключителен геолог, но не разбирате много от небесна механика. Не можете просто да спуснете нещо от орбита...

Обвинението в невежество очевидно бе неоснователно, както показва и реакцията на учения.

— Ама че идиоти! — каза той. — Разбира се, трябваше да бъдете уведомен.

— Точно така. Ракетите с твърдо гориво са класифицирани като опасен товар. Искам да ми представите разрешение от застрахователите и вашето лично уверение, че системите за обезопасяване са подходящи; иначе ще ги изхвърля зад борда. А сега има ли още някакви малки изненади? Възнамерявате ли да направите сеизмични изследвания? Мисля, че за тях обикновено се използват експлозиви...

След няколко часа малко поомекналият учен призна, че е намерил и две бутилки природен флуор, използван за хранване на лазерите, които можеха да улучат минаващи небесни тела в обхват от хиляда километра, за да вземат спектрографски проби. Тъй като флуорът в чисто състояние е може би най-ужасното вещество, познато на човека, той заемаше едно от челните места в списъка на забранените материали — но както и ракетите, които направляваха пенетрометрите към техните цели, беше от първостепенно значение за мисията.

Когато се убеди напълно, че са взети всички необходими предпазни мерки, капитан Лаплас прие извиненията на учения и неговото уверение, че това недоглеждане се дължи изцяло на бързината, с която е била организирана експедицията.

Той беше сигурен, че д-р Андерсън казва истината, но вече чувстваше, че има нещо странно в тази мисия.

Точно колко странно, той дори не би могъл да си представи.

Ад

Преди взривяването на Юпитер само Венера надминаваше Йо в приликата му с Ада в Слънчевата система. Сега, когато Луцифер бе повишил температурата на повърхността му с още двеста градуса, дори и Венера вече не можеше да се мери с него.

Серните вулкани и гейзери бяха повишили многократно своята активност, като сега променяха релефните форми на изтерзания сателит не за десетилетия, а за години. Планетолозите се бяха отказали от всякакви опити да съставят карти и се бяха задоволили с правенето на орбитални снимки на всеки няколко дни. От тях те бяха създали вдъхващи страхопочитание филми за самия Ад в действие.

Лондонската застрахователна компания Лойдс беше поискала безбожна премия за тази фаза от мисията, но Йо не представляваше реална заплаха за кораб, който прелита на минимално разстояние от десет хиляди километра — при това над сравнително спокойната Нощна страна.

Загледан в приближаващия се жълто-оранжев глобус — най-невероятно яркият обект в цялата Слънчева система, — втори помощ-ник-капитан Крис Флойд неволно си припомни времето, когато преди половин век неговият дядо беше дошъл насам. Тук „Леонов“ се бе скачил с изоставения „Дисквъри“ и д-р Чандра беше събудил спящия компютър Хал. След това и двата кораба бяха отлетели да изследват огромния черен монолит, кръжащ около Л1, вътрешната точка на Лагранж между Йо и Юпитер.

Сега монолита вече го нямаше — както и Юпитер. Минислънце-то, което се бе родило като Феникс от експлодирането на гигантската планета, беше превърнало нейните сателити в нещо, което всъщност бе още една Слънчева система, макар че само на Ганимед и Европа имаше райони с температури, подобни на земните. Докога положението щеше да остане същото, никой не знаеше. Преценките за продължителността на живота на Луцифер варираха от хиляда до един милион години.

Научният екипаж на „Галакси“ поглеждаше с копнеж към точката Л1, но сега бе твърде опасно да се приближават до нея. Винаги беше съществувал поток от електроенергия — „приливният тунел“ на Йо, — който се носеше между Юпитер и близкия му сателит, а създаването на Луцифер бе увеличило силата на потока със стотици пъти. Понякога тази река от енергия можеше да бъде забелязана дори с невъоръжено око, излъчваща жълто сияние, характерно за йонизирания натрий. Някои инженери на Ганимед мечтаеха да пренасочат тези гигаватове към тях, за да могат да ги използват, но никой не можеше да измисли приемлив начин да направи това.

Първият пенетрометър беше изстрелян, придружен от вулгарните забележки на екипажа, и два часа по-късно се заби като подкожна инжекция в разлагащия се сателит. Той продължи да функционира почти пет секунди — десет пъти над предвидения му живот, като предаде хиляди химични, физични и реологични [20] измервания, преди Йо да го унищожи.

Учените изпаднаха във възторг; Ван дер Берг беше просто доволен. Той очакваше, че сондата ще си свърши работата; Йо беше абсурдно лесна цел. Но ако се окажеше прав за Европа, вторият пенет-рометър

несъмнено щеше да се провали.

Но и това нямаше да докаже нищо; той можеше да не заработи поради цяла дузина основателни причини. И щом не успееше да се справи, единствената алтернатива щеше да бъде приземяването.

Кое то, разбира се, беше абсолютно забранено — и не само от законите на хората.

Шака Велики

АСТРОПОЛ — който въпреки помпозното си название имаше отчайващо малко работа извън Земята — не искаше да признае, че Шака съществува в действителност. СЮАЩ заемаха абсолютно същата позиция по въпроса и техните дипломати се чувстваха неудобно или се възмущаваха, когато някой се окажеше нетактичен дотам, че да спомене това име.

Но Третият закон на Нютон важи и в политиката, както и във всичко останало. В партията Бунд имаше екстремисти — макар че понякога тя се опитваше да се отърве от тях, не особено усърдно — които непрекъснато крояха заговори срещу СЮАЩ. Обикновено тяхната дейност се ограничаваше с опити за търговски саботаж, но понякога избухваха експлозии, изчезваха хора, имаше дори и убийства.

Не е необходимо да казваме, че южноафриканците не приемаха това с лека ръка. Те реагираха със създаването на собствени официални служби за контраразузнаване, които също имаха доста широк кръг от операции — и също твърдяха, че не знаят нищо за Шака. Може би те бяха възприели полезното изобретение на ЦРУ за „правдоподобно отричане“. Възможно бе дори да казват истината.

Според една теория първоначално Шака е била кодова дума, която след това — подобно на „лейтенант Кийе“ на Прокофиев — беше придобила свой собствен живот, защото вършеше работа на различни тайни административни апарати.

Но имаше и друго, донякъде пресилено обяснение според тези, които вярваха, че Шака наистина съществува. Всички агенти на тази организация са били психологически програмирани да се самоубият, преди да възникне възможност да бъдат разпитани.

Каквато и да беше истината, никой не можеше сериозно да си представи, че повече от две столетия след смъртта му легендата за великия тиранин от племето Зулу щеше да хвърли сянката си върху светове, за които той никога не беше чувал.

Забуленият свят

През десетилетието след възпламеняването на Юпитер и разпростирането на Голямото затопляне в спътниковата му система никой не се доближи до Европа. След това китайците предприеха бърз полет около нея, опитвайки се да проникнат през облаците с радар и да открият останките на „Циен“. Не успяха, но техните карти на Дневната страна бяха първите, които показваха новите континенти, разкриващи се при топенето на ледената обвивка.

Освен това те откриха една съвършено права двукилометрова ивица, която изглеждаше толкова изкуствена, че бе наречена Великата Стена. Формата и размерите ѝ навеждаха на мисълта, че това е монолитът или някой от монолитите, тъй като се бяха появили милиони от тях в последните часове преди сътворяването на Луцифер.

И все пак не беше доловена никаква реакция или поне следа от сигнал, изпратен от разумни същества под постоянно сгъстените облаци. Така че няколко години по-късно изследователски сателити бяха поставени на постоянна орбита, а в атмосферата бяха спуснати балони, придържащи се на голяма височина, които трябваше да изучат придвижването на ветровете. Земните метеоролози намираха това за изключително интересно, защото Европа — с един централен океан и слънце, което никога не залязваше — представляваше един красиво опростен модел за техните учебници.

Така бе започнала играта на „Рулетката на Европа“, както я наричаха управляващите, когато учените предлагаха да се стигне по-близо до спътника. След петдесет години, през които нищо не се случи, тя беше станала донякъде отегчителна. Капитан Лаплас се надяваше, че това положение ще се задържи така, и беше поискал значителни уверения от д-р Андерсън.

— Аз лично — каза той на учения — бих възприел като не особено приятелски акт отнякъде да ми се стовари с пронизителен шум един тон бронирана железария, движеща се с хиляда километра в час. Доста съм изненадан, че Световният съвет ви даде разрешение.

Д-р Андерсън също беше малко изненадан, макар че едва ли щеше да е така, ако знаеше, че този проект бе последната точка от един дълъг дневен ред на заседанието на Научната подкомисия късно в петък следобед. От такива дреболии се изгражда световната история.

— Съгласен съм, капитане. Но ние действаме при много строги ограничения и няма никаква възможност да се сблъскаме с — въ — жителите на Европа, които и да са те. Ще се насочим към една цел, намираща се на пет километра над морското равнище.

— Така разбрах и аз. Какво толкова интересно има във връх Зевс?

— Той е абсолютна загадка. Преди няколко години изобщо не е съществувал. Така че разбирате защо това подлудява геолозите.

— И вашата играчка ще го анализира, когато се забиے в него.

— Точно така. И всъщност не би трябвало да ви казвам това, но бях помолен да държа резултатите в тайна и да ги изпратя на Земята зашиф-ровани. Очевидно някои хора са по следите на голямо откритие и искат да бъдат сигурни, че никой няма да изпревари техните публикации. Можете ли да повярвате, че учените са толкова дребнави?

Капитан Лаплас веднага повярва в това, но не искаше да разочарова своя пътник. Д-р Андерсън изглеждаше трогателно наивен; каквото и да ставаше — а капитанът вече бе напълно убеден, че в тази мисия се крие нещо много по-голямо, отколкото се забелязваше на пръв поглед, — Андерсън не знаеше нищо за него.

— Остава ми само да се надявам, докторе, че жителите на Европа не си падат по алпинизма. Ще ми бъде много неприятно, ако прекъснем някой техен опит да забият знаме на своя Еверест.

На борда на „Галакси“ се възцари чувство на необичайно вълнение, когато пенетрометърът бе изстрелян — дори и неизбежните шегички заглъхнаха. През дългите два часа, докато сондата падаше към Европа, почти всички членове на екипажа си намериха някакво съвършено основателно извинение да се озоват на мостика и да погледат операцията по насочването. Петнайсет минути преди сблъсъка капитан Лаплас забрани достъпа за всички, освен за новата корабна стюардеса Роузи; без нейните постоянни доставки на тубички, пълни с превъзходно кафе, операцията не би могла да продължи.

Всичко вървеше добре. Скоро след навлизането в атмосферата въздушните спирачки бяха задействани, като забавиха пенетроме-търа до една приемлива за сблъсъка скорост. Радарното изображение на целта — еднообразно, без никакви показатели за мащаба — непрекъснато нарастваше върху екрана. При минус една секунда всички записващи устройства автоматично се включиха на висока скорост...

... Но нямаше какво да записват. — Сега зная — каза тъжно д-р Андерсън — точно как са се чувствали хората в Лабораторията по реактивни двигатели, когато първите сателити „Рейнджър“ са се стоварили върху Луната — с повредени камери.

Нощно дежурство

Единствено Времето е универсално; Нощта и Денят са просто старомодни местни обичаи на онези планети, чиито сили на прилива и отлива все още не са ги лишили от тяхното въртене. Но колкото и да се

отдалечават от своя роден свят, човешките същества никога не могат да се освободят от всекидневния ритъм, наложен преди много векове от цикъла на светлината и мрака.

И тъй, в 01,05 часа Универсално време втори помощник-капитан Чанг беше сам на мостика, а корабът около него бе потънал в сън. Дори не бе необходимо и той да е буден, защото електронните сензори на „Галакси“ биха регистрирали евентуална повреда много по-бързо, отколкото той би могъл. Но изминалият век в ерата на кибернетиката бе показал, че хората все още бяха малко по-добри от машините, когато трябваше да се справят с неочакваното; а рано или късно неочакваното винаги се случваше.

„Къде ми е кафето? — помисли си кисело Чанг. Не е в стила на Роузи да закъснява.“ Той се почу дали стюардесата е била засегната от същото неразположение, което бе обхванало и учените, и екипажа след несполуките от последните двацет и четири часа.

След повредата на първия пенетрометър набързо беше свикано съвещание, което трябваше да обмисли следващия ход. Оставаше още един от апаратите; той бе предназначен за Калисто, но можеше да бъде използван и тук.

— Така или иначе — убеждаваше ги д-р Андерсън — вече сме се приземявали на Калисто — там няма нищо, освен много разновидности на начупен лед.

Никой не оспори това. След дванайсетчасова пауза за модификации и изпитания пенетрометър номер 3 беше изстрелян в облачната обвивка на Европа, следвайки невидимия път на своя предшественик.

Този път записващите устройства на кораба регистрираха някои Данни — за около половин милисекунда. Акселерометърът на сондата, който можеше да действа при ускорение до 20 000 джи, предаде един кратък сигнал, преди да изчезне от екрана. Изглежда, всичко бе унищожено за много по-малко време от едно мигване.

След потискаща минута мълчание беше решено да се докладва на Земята и да се изчака в орбита около Европа за по-нататъшни инструкции, преди да продължат към Калисто и по-далечните луни.

— Извинявайте, че закъснях, сър — каза Роуз Макмахън (по името ѝ човек никога не би могъл да предположи, че кожата ѝ е малко по-черна от кафето, което носеше), — но, изглежда, съм навила погрешно будилника.

— Имаме късмет — каза дежурният офицер с усмивка, — че не пи управляваш кораба.

— Не разбирам как изобщо някой би могъл да го управлява — отвърна Роуз. — Всичко изглежда толкова сложно.

— Е, не е чак толкова лошо, колкото изглежда — каза Чанг. — В тренировъчния курс не ви ли преподават основна космическа теория?

— Тъ... да. Но не разбирах много от нея. Орбити и всички останали глупости.

Втори помощник-капитан Чанг нямаше какво да прави и помисли, че ще извърши едно добро дело, ако просвети слушателката си. И макар че Роуз не беше точно негов тип, тя несъмнено беше привлекателна; едно малко усилие сега би могло да се окаже ценна инвестиция. Изобщо не му мина през ума, че след като е изпълнила задълженията си, Роуз вероятно би желала отново да заспи.

Двацет минути по-късно втори помощник-капитан Чанг посочи към пулта за управление и завърши сърдечно:

— Така че, както виждаш, почти всичко е автоматично. Трябва само да въведеш няколко цифри, а корабът ще се погрижи за останалото.

Роуз, изглежда, започна да се уморява; тя непрекъснато поглеждаше часовника си.

— Извинявай — каза внезапно осъзналият се Чанг. — Не биваше да те задържам.

— О, не — много е интересно. Моля, продължавайте.

— И дума да не става. Може би някой друг път. Лека нощ, Роузи — и благодаря за кафето.

— Лека нощ, сър.

Стюардеса трети разряд Роуз Макмахън се плъзна (не особено умело) към все още отворената врата. Чанг не се обърна, когато я чу да се затваря.

И точно затова той изживя огромен шок, когато няколко секунди по-късно един напълно непознат женски глас му заговори.

— Мистър Чанг, не си правете труда да натискате алармения бутон — прекъснат е. Ето ви координати за кацане. Приземете кораба.

Бавно, чудейки се дали не е задрямал и сънува кошмари, Чанг завъртя стола си.

Жената, която някога беше Роуз Макмахън, плуваше във въздуха до овалния люк и поддържаше равновесие, като се държеше за заключващия лост на вратата. Всичко у нея изглеждаше променено; за един кратък миг ролите им се бяха разменили. Срамежливата стюардеса, която никога преди не се осмеляваше да го погледне в очите, сега се беше втренчила в Чанг със студен, безмилостен поглед, който го караше да се чувства като заек, хипнотизиран от змия. Малкият, но смъртоносен пистолет, който държеше в свободната си ръка, приличаше на ненужно украшение; Чанг изобщо не се съмняваше, че тя може да го убие и без неговата помощ.

Въпреки всичко чувството му за достойнство и професионалната му чест изискваха от него да не се предава без никаква борба. Най-малкото би могъл да спечели време.

— Роуз — каза той — сега вече устните му трудно изговаряха името, което внезапно беше станало толкова неподходящо, — това е абсолютно нелепо. Това, което ти казах преди малко, просто не е вярно. Не е възможно да приземя кораба сам. Нужни са часове, за да се изчисли правилната орбита, а и някой трябва да ми помага. Поне като втори пилот.

Пистолетът не помръдна.

— Не съм глупачка, мистър Чанг. Този кораб няма ограничения в енергията, както старите химически ракети. Скоростта, с която Европа се отдалечава, е само три километра в секунда. Част от вашата тренировка се е състояла в аварийно приземяване с помощта на главния компютър. Сега можете да го извършите на практика: коридорът за най-добро кацане при координатите, които ще ви дам, ще се отвори след пет минути.

— Такава операция — каза Чанг, който вече започваше да се поти обилно — има изчислена двайсет и пет процентова вероятност за неуспех (истинската цифра беше десет процента, но при тези обстоятелства той реши, че едно леко преувеличение е оправдано), а освен това изминаха няколко години, откакто съм се упражнявал за нея.

— В такъв случай — отвърна Роуз Макмахън — ще трябва да ви убия и да помоля капитана да ми изпрати някой по-квалифициран от вас. Ще бъде досадно, защото ще пропуснем коридора и ще трябва да чакаме два часа, за да се появи следващият. Остават четири минути.

Втори помощник-капитан Чанг разбра, че е победен; но поне беше опитал.

Дай ми координатите — каза той.

Роузи

Капитан Лаплас се събуди още при първото слабо потракване на дюзите за промяна на курса, което като че ли идваше от някакъв кълвач в далечината. За момент помисли, че сънува: но не, корабът явно правеше завой в пространството.

Може би едната страна се бе нагорещила прекалено много и системата за термичен контрол правеше някои малки приспособления. Това се случваше от време на време и се броеше като черна точка за дежурния офицер, който би трябвало да забележи, че температурата наближава горната граница.

Той посегна към бутона на интеркома, за да се обади на — кой беше? — мистър Чанг на мостика. Но ръката му не успя да завърши движението.

След толкова дни на безтегловност дори една десета гравитация може да предизвика шок. На капитана му се стори, че изминаха минути, макар че всъщност бяха само няколко секунди, преди да успее да разкопчае ограничителния колан и да се измъкне от леглото си. Този път достигна бутона и го удари гневно. Не получи никакъв отговор.

Той се опита да не обръща внимание на шумовете от падащите предмети, които не бяха закрепени както трябва и сега се подчиняваха на внезапно дошлата гравитация. Те продължиха да падат доста време, но накрая единственият необичаен шум, който продължаваше да се чува, бе приглушеният, далечен рев на двигателя, включен на пълна тяга.

Той дръпна със замах завесата, която закриваше малкия илюми-натор на каютата, и погледна към звездите. Знаеше горе-долу накъде трябва да сочи оста на кораба; дори и да направеше грешка от трийсет-четирийсет градуса, все пак щеше да успее да различи едната от двете възможни алтернативи.

„Галакси“ можеше да увеличи или да намали орбиталната си скорост. Тя намаляваше — следователно корабът се подготвяше за спускане към Европа.

На вратата се разнесе настойчиво чукане и капитанът осъзна, че в действителност е изминала не повече от минута. Втори помощниккапитан Крие Флойд и още двама души от екипажа се бяха скупчили в стесняващия се коридор.

— Вратата към мостика е заключена, сър — докладва Флойд задъхано. — Не можем да влезем, а Чанг не отговаря. Не знаем какво е станало.

— Боя се, че аз знам — отговори капитан Лаплас, нахлузвайки шортите си. — Сигурен бях, че някой луд ще се опита да го направи рано или късно. Отвлечени сме и знам къде ни водят. Но проклет да съм, ако знам защо.

Той погледна часовника си и направи бързо изчисление наум.

— При това ниво на тягата ще излезем от орбита след петнайсет минути — нека кажем десет за по-сигурно. Както и да е, можем ли да изключим двигателя, без това да застраши кораба?

Втори механик Ю не изглеждаше много доволен от такова развитие на нещата, но отговори неохотно:

— Можем да издърпаме прекъсвачите в моторните помпи и да спрем подаването на гориво.

— Можем ли да се доберем до тях?

— Да — те са на трета палуба.

— Да вървим тогава.

— Тъ... но тогава самозахранващата се система за поддържане ще се включи автоматично. За по-голяма сигурност тя е поставена в едно запечатано помещение на пета палуба — ще трябва да вземем резачка — не, няма да успеем навреме.

От това се страхуваше и капитан Лаплас. Гениите, които бяха проектирали „Галакси“, се бяха постарали

да предпазят кораба от всякакви възможни злополуки. Но не биха могли да го защитят от човешките злодеяния.

— Някаква друга възможност?

— Боя се, че не и за времето, с което разполагаме.

— Тогава да отидем на мостика и да се опитаме да говорим с Чанг — и с онзи, който е при него.

„А кой ли можеше да е това?“ — чудеше се той. Отказваше да повярва, че може да е някой от редовия екипаж. Като оставим тях настрана — разбира се, ето го отговора! Всичко му стана ясно. Вманиачен изследовател се опитва да докаже своята теория; експериментите му се провалят; той решава, че търсенето на нови знания е по-важно от всичко останало...

Звучеше налудничаво, като някоя от онези евтини историйки за побъркани учени, но всичко съвпаднаше много точно. Той се чудеше дали д-р Андерсън е решил, че това е единственият път към Нобеловата награда.

Но тази теория бързо бе разгромена, когато задъханият и раздърпан геолог дотича, като дишаше тежко. — За Бога, капитане, какво става? Движим се с пълна тяга! Издигаме ли се, или се спускаме?

— Спускаме се — отвърна капитан Лаплас. — След около десет минути ще влезем в орбита, която ще ни отведе на Европа. Остава ми само да се надявам, че този, който е на пулта за управление, знае какво прави.

Те вече бяха на мостика, застанали пред заключената врата. Отвътре не се чуваше никакъв звук.

Лаплас почука толкова силно, колкото можеше да направи това, без да си нарани кокалчетата на пръстите.

— Тук е капитанът! Пуснете ни да влезем!

Стори му се доста глупаво да издава заповед, която несъмнено щеше да бъде пренебрегната, но се надяваше поне да получи някакъв отговор. За негова изненада това стана.

Външният микрофон изсъска и един глас каза:

— Не правете глупости, капитане. Имам пистолет и мистър Чанг се подчинява на моите заповеди.

— Кой беше това! — прошепна един от офицерите. — Като че ли е жена!

— Прав сте — каза мрачно капитанът. Това определено премахваше всички останали възможности, но не променяше нещата.

— Какво се надявате да направите? Знаете, че няма да се измъкнете безнаказано! — изкрещя той, като се опитваше да придаде на гласа си властни, а не отчаяни нотки.

— Ще се приземим на Европа. И ако искате отново да излетите, не се опитвайте да ме спрете.

— В стаята й няма нищо — докладва втори помощник-капитан Крие Флойд трийсет минути по-късно, когато тягата бе изключена и „Га-лакси“ започна да пада по елипсата, която скоро щеше да навлезе в атмосферата на Европа. Вече не можеха да направят нищо; дори и да изключеха двигателите, това би било равносилно на самоубийство. Щеше да се наложи да ги включат отново, за да успеят да се приземят — въпреки че това можеше да се окаже просто по-продължителен процес на самоубийство.

— Роузи Макмахън! Кой би повярвал! Мислите ли, че взема наркотици?

— Не — каза Флойд, — всичко това е било планирано много внимателно. Сигурно е скрила радио някъде на кораба. Трябва да го намерим.

— Говориш като някое ченге.

— Достатъчно, господа! — каза капитанът. Хората му започваха да се изнервят, главно поради чувството за безпомощност и абсолютната невъзможност да установят по-нататъшен контакт с блокирания мостик. Той погледна часовника си.

— Остават по-малко от два часа до навлизането в атмосферата, ако има такава. Ще бъда в каютата си — възможно е да се опитат да се свържат с мен там. Мистър Ю, моля застанете до мостика и ако има някаква промяна, докладвайте незабавно.

Никога през живота си не беше се чувствал толкова безпомощен. Понякога на човек не му остава друго, освен да не предприема нищо. Докато излизаше от каюткомпанията на офицерите, той чу някой да казва тъжно:

— Едно кафе би ми дошло добре. Роузи правеше най-доброто, което някога съм пил.

Да, помисли си мрачно капитанът, тя несъмнено се справя добре. С каквото и да се заеме, ще го свърши с усърдие.

Диалог

На борда на „Галакси“ имаше само един човек, който не смяташе създамата се ситуация за тотално бедствие. „Може и да умра, каза си Ролф ван дер Берг, но поне имам шанс за научно безсмъртие.“ Макар това да беше слабо утешение, то представляваше много повече от онова, на което можеха да се надяват останалите на кораба.

Той не се усъмни дори за миг, че „Галакси“ се насочва към планината Зевс; освен нея на Европа нямаше нищо по-значимо. Всъщност на никоя планета нямаше нищо, което да може поне донякъде Да се сравнява с нея.

Значи неговата теория — а той трябваше да признае, че това все още бе само теория — вече не представляваше тайна. Но как е могла Да изтече информацията?

Вярваше безрезервно на чичо Паул, но, изглежда, той не е бил достатъчно дискретен. Най-вероятно някой беше направил рутинна проверка на компютрите му. Ако това бе станало, старият учен сигурно беше в опасност; Ролф се запита дали би могъл — и дали трябва — да го предупреди. Знаеше, че офицерът по комуникациите се опитваше да се свърже с Ганимед по един от аварийните предаватели; вече бе изпратен автоматичен сигнал за тревога и новините трябваше да достигнат Земята всяка минута. Съобщението пътуваше вече почти от час.

— Влезте — каза той, когато някой тихо почука на вратата на каютата му. — О, здравейте, Крие. Мога ли да направя нещо за вас?

Той беше изненадан да види втори помощник-капитан Крие Флойд, когото познаваше не по-добре от останалите си колеги. „Ако успеем да се приземим на Европа, помисли си той мрачно, може да се опознаем по-добре, отколкото бихме желали.“

— Здравейте, докторе. Вие сте единственият човек, който не е паднал духом. Помислих, че ще можете да ми помогнете.

— Не съм сигурен по какъв начин някой би могъл да помогне на някого в настоящия момент. Какви са последните новини от мостика?

— Няма нищо ново. В момента там са Ю и Джилингс — опитват се да поставят микрофон на вратата. Но, изглежда, вътре никой не продумва; и нищо чудно — Чанг сигурно е доста зает.

— Дали ще приземи успешно кораба?

— Той е най-добрият; ако някой може да се справи, това е той. Повече се притеснявам как ще излетим отново.

— Боже мой — аз не гледам толкова напред. Мислех, че това няма да представлява проблем за вас.

— Може да се окаже доста сложно. Спомнете си, че този кораб е предназначен за орбитални операции. В планете ни не влизаше кацане на никоя от по-големите луни, макар че смятахме да опитаме с Ананке и Карме. Така че можем да си останем на Европа — особено ако се наложи Чанг да хаби гориво, за да търси подходящо място за кацане.

— Знае ли се къде ще се опита да се приземи? — запита Ролф, като се стараеше да не изглежда по-заинтересован от обичайното. Но вероятно не успя, защото Крие го изгледа остро.

— На този етап не бихме могли да кажем, но може би ще добием някаква представа, когато започне да спира. Вие познавате тези луни; къде мислите, че ще се приземи?

— Има само едно интересно място. Планината Зевс.

— Защо някой би искал да кацне там? Ролф надигна рамене.

— Това е едно от нещата, които се надявахме да разберем. Струваше ни два скъпи пенетрометра.

— Но, изглежда, цената е много по-голяма. Нямате ли някакви предположения защо?

— Говорите като ченге — ухили се Ван дер Берг, като изобщо не възнамеряваше това да прозвучи сериозно.

— Странно — за последния час го чувам за втори път. Изведнъж атмосферата в каютата леко се промени, сякаш системата за поддържане на живота се беше включила на друга степен.

— 0, аз просто се шегувах — а, вие?

— Ако се шегувах, нямаше да го призная, нали?

„Това не е отговор, помисли си Ван дер Берг, но като се позамислиш, може и да е.“

Той втренчи поглед в младия офицер, забелязвайки — не за първи път — неговата поразителна прилика с прочутия му дядо. Някой беше споменал, че това е първата мисия на Крис Флойд с „Галакси“, на който се е прехвърлил от друг кораб във флотата на Цанг — и бе добавил саркастично, че е хубаво да имаш връзки навсякъде. Но никой не поставяше под съмнение качествата на Флойд; той беше отличен космически офицер. Неговите умения биха могли да му осигурят и други временни назначения; вземете за пример Роузи Макмахън — която, изведнъж си спомни той, също беше назначена на „Галакси“ непосредствено преди мисията.

Ролф ван дер Берг почувства, че се е заплел в някаква огромна тънка паяжина от междупланетни интриги; като учен, свикнал да получава точни отговори на въпросите, които задаваше на Природата, той не беше възхитен от ситуацията.

Но едва ли би могъл да се представи за невинна жертва. Беше се опитал да скрие истината — или поне това, което смяташе за истината. И сега последиците от тази измама се бяха размножили като неутроните във верижна реакция, а резултатите можеха да се окажат не по-малко катастрофални.

На чия страна беше Крис Флойд? И колко страни имаше? Без съмнение партията Бунд бе замесена, щом информацията е изтекла. Но вътре в Бунд имаше фракции и групи, които им се противопоставяха; всичко това приличаше на зала с огледала.

За едно нещо обаче бе напълно сигурен. На Крис Флойд, макар и само заради връзките му, можеше да се довери. „Бих се обзаложил, помисли си Ван дер Берг, че той е бил назначен в АСТРОПОЛ за времето, през което ще трае тази мисия — колкото и дълго или кратко това може да се окаже сега...“

— Бих искал да ви помогна, Крис — каза той бавно. — Както вероятно се досещате, аз имам някои теории. Но те могат да се окажат пълни глупости.

— След по-малко от половин час вероятно ще узнаем истината. Дотогава предпочитам да не казвам нищо.

А това, каза си той, не е просто вкоренен инат на холандски заселник. Ако грешеше, би предпочел да не умре между хора, които ще знаят, че той е глупакът, отговорен за тяхната гибел.

Спускане

Втори помощник-капитан Чанг се бореше с възникналия проблем, откакто „Галакси“ успешно — за негова голяма изненада и облекчение — беше прехвърлена на междинна орбита. В следващите два часа корабът беше в божиите ръце или поне в тези на сър Исак Нютон; не можеше да се направи нищо друго, освен да изчакат да дойде време за окончателното спиране и маневрата за спускане.

Беше му минало през ума да се опита да заблуди Роуз, като даде на кораба противоположен вектор, когато се доближеше до спътника, и по този начин да го изведе отново в космоса. Тогава той щеше отново да застане в стационарна орбита и след това от Ганимед можеше да бъде изпратена спасителна група. Но имаше едно много важно възражение срещу този план: нямаше да могат да спасят него, защото със сигурност щеше да бъде мъртъв. Въпреки че Чанг не беше страхливец, той предпочиташе да не се превръща посмъртно в герой на космическите линии.

При всички случаи шансовете му за оцеляване през следващия час изглеждаха незначителни. Беше му заповядано да приземи, съвсем сам, кораб с тегло три хиляди тона върху напълно непознат терен. Не би си позволил да извърши такъв подвиг дори на познатата Луна.

— След колко минути ще започнеш операцията по спирането? — запита Роузи. Това може би беше повече заповед, отколкото въпрос; тя бе добре запозната с основите на астронавтиката и Чанг се прости и с най-смелите си фантазии, че ще може да я надхитри.

— Пет — отвърна той неохотно. — Може ли да предупредя останалите на кораба да бъдат готови?

— Аз ще го направя. Дай ми микрофона... ТУК Е МОСТИКЪТ. ЗАПОЧВАМЕ ОПЕРАЦИЯТА ПО СПИРАНЕТО СЛЕД ПЕТ МИНУТИ. ПОВТАРЯМ, СЛЕД ПЕТ МИНУТИ. КРАЙ.

Учените и офицерите, събрани в каюткомпани-ята, отдавна очакваха това съобщение. Все пак имаха малко късмет; външните видеомонитори не бяха изключени. Може би Роуз беше забравила за тях; но по-вероятно бе, че изобщо не си е направила труда да ги изключи. И сега като безпомощни зрители — една публика, чието внимание бе изцяло привлечено, в пълния смисъл на думата — те наблюдаваха съдбата, която ги очакваше.

Забуленият в облаци полумесец на Европа сега изпълваше обхвата на задната камера. Не се виждаше никаква пролука в плътната пелена от водни пари, които отново се кондензираха при приближаването си към Нощната страна. Това не беше важно, защото приземяването щеше да се контролира от радара до последната минута. Облаците обаче щяха да удължат агонията на наблюдателите, които трябваше да разчитат само на дневната светлина.

Никой не се взираше по-напрегнато в приближаващия се свят от човека, който го беше изучавал почти цяло десетилетие с такова чувство на разочарование. Ролф ван дер Берг, който бе седнал в един от ниските столове, предназначени за слаба гравитация, с леко затегнат ограничителен колан, почти не усети как теглото му се завръща при започване на операцията по спирането.

За пет секунди те достигнаха пълна мощност на тягата. Всички офицери правеха бързи изчисления на своите миникомпютри; без достъп до навигационното табло щеше да има доста догадки и капитан Лаплас изчака да се оформи общ резултат.

— Единайсет минути — обяви той най-накрая — при условие, че не намали нивото на мощността — в момента то е на максимум. И при условие, че на разстояние десет километра ще направи един кръг — точно над обвивката — и след това ще се спусне право надолу. Това може да отнеме още пет минути.

Не бе необходимо да добавя, че последната секунда от тези пет минути ще бъде най-критичният момент.

Европа като че ли беше решила да пази тайните си до последната минута. Когато „Галакси“ застана неподвижно точно над облачната обвивка, отдолу все още не се виждаше никаква земя или океан. В продължение на няколко мъчителни секунди екраните останаха абсолютно празни — можеха да се видят само разпънатите и много рядко използвани опори за приземяване. Шумът от тяхното изваждане преди няколко минути предизвика кратък пристъп на тревога сред пътниците; сега им оставаше само да се надяват, че те ще изпълнят предназначението си.

„Колко гъсти са тези проклети облаци? — запита се Ван дер Берг. — Да не би да стигат чак до долу...“

Не, те се разкъсваха, изтъняваха в ивици и струйки — и ето че под тях се разпростря Новата Европа — като че ли се намираще само на няколко хиляди метра разстояние.

Тя наистина беше нова — не бе необходимо да си геолог, за да видиш това. Може би преди четири милиарда години младата Земя бе изглеждала така, в самото начало на безкрайния конфликт между сушата и водата.

Допреди петдесет години тук нямаше нито суша, нито вода — само лед. Но сега ледът се бе стопил на полукълбото, което бе обърнато към Луцифер, а получената вода се бе издигнала нагор във вид на пари и беше изпратена към вечните ледове на Нощната страна. По този начин преместването на милиарди тонове течност от едното полукълбо в другото беше оголило дъното на древното море, което никога преди не бе виждало дори бледата светлина на далечното слънце.

Може би някой ден тези разкривени земи щяха да омекнат и да бъдат завладени от разстилащ се килим от зеленина; сега те представляваха само неплодни потоци застинала лава и леко димящи мочурища, тук-таме пресечени от издигащи се нагоре скали с причудливо наклонени пластове. Очевидно тази местност е била арена на големи тек-тонични раздвижвания, което никак не беше чудно, при положение че тя наскоро бе станала свидетел на раждането на планина с размерите на Еверест.

А ето я и нея — извисяваща се над необичайно близкия хоризонт. Ролф ван дер Берг усети как нещо в гърдите му се стяга, а кожата на врата му настръхва. Вече не чрез посредничеството на бездушните инструменти, а със собствените си очи той наблюдаваше планината на своите мечти.

Както много добре знаеше, формата ѝ беше приблизително тази на тетраедър, наклонен така, че едната му страна беше почти вертикална. (Това би било добро предизвикателство за алпинистите, дори и при тази слаба гравитация — особено след като не можеха да забиват халки в скалата...) Върхът беше скрит в облаци, а по-голямата част от леко наклонената стена, обърната към тях, бе покрита със сняг.

— За това ли беше цялата бъркотия? — промърмори възмутено някой. — Прилича ми на най-обикновена планина. Може би щом веднъж видиш някоя... — но сърдитите шъткания го принудиха да замълчи.

Сега „Галакси“ се носеше бавно към планината Зевс, докато Чанг търсеше подходящо място за кацане. Корабът имаше съвсем малко приспособления за странично управление, защото деветдесет процента от главната тяга се използваше само за да го тласка. Горивото щеше да му стигне за около пет минути кръжено във въздуха; след това той все още би могъл да се приземи успешно — но никога вече нямаше да излети.

Нийл Армстронг се бе изправил пред същата дилема преди почти сто години. Но той все пак не бе пилотирал с опрян в главата му пистолет.

За последните няколко минути обаче Чанг напълно бе забравил и пистолета, и Роузи. Всичките му сетива бяха съсредоточени върху задачата, която му предстоеше; бе станал част от голямата машина, която пилотираше. Единствената човешка емоция, която бе останала у него, не беше страх, а възбуда. Това беше работата, за която бе обучен; това бе връхната точка в професионалната му кариера, макар че

можеше да се окаже и нейният край.

А по всичко личеше, че ще стане точно така. До подножието на планината оставаше вече по-малко от километър, а той все още не бе намерил площадка за кацане. Теренът беше изключително неравен, пресечен от каньони, осеяни с огромни камъни. Не беше забелязал нито една хоризонтална местност, която да е по-голяма от игрище за тенис — а само след трийсет секунди показателят за горивото щеше да достигне червената линия.

Но ето че най-после той съзря гладка повърхност — най-плоската, която бе видял досега. Това бе единственият му шанс за времето, което оставаше.

Много внимателно той насочи гигантския, нестабилен цилиндър към хоризонталната ивица земя — като че ли е покрита със сняг — да, така е — струите от дюзите издихаха снега, — но какво е това под него? — прилича на лед — трябва да е замръзнало езеро — каква е дебелината? КАКВА Е ДЕБЕЛИНАТА?

Петстотинтонният тласък от главните реактивни дюзи на „Га-лакси“ се стовари върху измамно приканващата повърхност. Една мрежа от кръгови линии започна бързо да се разпростира по нея; ледът се пропука и огромните късове започнаха да се преобръщат. Концентрични вълни от кипяща вода се втурнаха към сушата, щом стихията на дюзите се заби във внезапно оголеното езеро.

Като добре обучен офицер Чанг реагира автоматично, без колебанието, което би било фатално. Лявата му ръка рязко разтвори предпазната преграда; дясната сграбчи червената ръчка под нея и я дръпна в отворено положение.

Програмата ПРЕКРАТИ, която беше спала кротко от изстрелването на „Галакси“ досега, се задейства и запрати кораба обратно в небето.

Приземяването на „Галакси“

В каюткомпанията внезапното задействане на пълната тяга бе прието като отлагане на екзекуцията. Ужасените офицери бяха видели разпадането на избраната площадка за кацане и знаеха, че има само един начин да се спасят. Сега, след като Чанг го бе използвал, те още веднъж си разрешиха лукса да поемат дъх.

Но докога щяха да се наслаждават на това усещане, никой не можеше да каже. Само Чанг знаеше дали корабът има достатъчно гориво, за да се издигне на стационарна орбита; а дори и да има, помисли си мрачно капитан Лаплас, онази лунатичка с пистолета може да му заповяда отново да се върне долу. Но той дори за минута не бе повярвал, че наистина е лунатичка; тя знаеше съвсем точно какво върши.

Внезапно настъпи промяна в тягата.

— Мотор номер четири току-що загасна — каза един от механиците. — Това не ме учудва — вероятно е пренагрял. Не би могъл да издържи толкова дълго при тази мощност.

Нямаше никакъв смисъл, разбира се, да се променя посоката — намалената тяга все още действаше по оста на кораба, — но гледката върху екраните на мониторите рязко се наклони. „Галакси“ все още се издигаше, но вече не във вертикално положение. Корабът се бе превърнал в балистична ракета, насочена към някаква неизвестна цел на Европа.

Още веднъж тягата рязко спадна; на видеомониторите хоризонтът отново се уравни.

— Изключил е отсрещния мотор — това е единственият начин да предотврати обръщането, — но дали ще успее да поддържа височината? Добре, човече!

Наблюдаващите учени не можеха да разберат кое му е доброто; гледката на мониторите беше изчезнала

напълно, забулена от заслепяваща бяла мъгла.

— Изхвърля ненужното гориво — олекотява кораба.

Тягата изчезна съвсем; корабът започна да пада свободно. За няколко секунди той премина през огромния облак от ледени кристалчета, създаден когато изхвърленото гориво бе експлодирало в космоса. А под него, приближаващ се с ленивото една осма гравитационно ускорение, се намираше централният океан на Европа. Сега поне на Чанг нямаше да му се наложи да търси място за кацане; оттук нататък всичко щеше да протече по стандартната процедура, позната под формата на видеоигра на милиони хора, които никога не бяха излизали в космоса и никога нямаше да го направят.

Трябваше само да се уравни тежестта срещу гравитацията, така че спускащият се кораб да достигне нулева скорост при нулева височина. Имаше и известно пространство за грешки, но то не бе голямо, дори за водните приземявания, които първите американски космонавти бяха предпочитали и на които Чанг сега неохотно подражаваше. Ако направеше грешка — а след последните няколко часа никой не би могъл да го вини за това, — нямаше да има домашен компютър, който да му каже: „Съжалявам — вие се разбихте. Искате ли да опитате отново? Отговорете с ДА/НЕ...“

Втори механик Ю и двама негови колеги, които стояха с импровизираните си оръжия пред заключената врата на мостика, бяха натоварени с може би най-тежката задача. Те нямаша монитори, на които да видят какво става, и трябваше да се осланят на съобщенията от каюткомпанията. Нищо не се чуваше и по монтирания микрофон, което никак не беше чудно. Чанг и Макмахън изобщо нямаша време или желание за разговори.

Кацането беше перфектно, почти без никакви трусове. „Галакси“ потъна с няколко метра, след това изплува отново, застана вертикално и благодарение на уравниващата тежест на двигателите зае изправено положение.

Едва тогава слушателите чуха първите разбираеми думи по монтирания микрофон.

— Роузи, маниачка такава — прозвуча гласът на Чанг, повече с примирено изтощение, отколкото с гняв.
— Надявам се, че си доволна. Погуби всички ни.

Чу се пистолетен изстрел, а след това се възцари дълго мълчание.

Ю и колегите му търпеливо чакаха, защото знаеха, че скоро трябва да се случи нещо. Тогава те чуваха как някой дърпа заключващите лостове и стиснаха здраво гаечните ключове и железните прътове, които носеха. Тя можеше да се справи с един от тях, но не и с всички.

Вратата се отвори много бавно.

— Съжалявам — каза втори помощник-капитан Чанг. — Сигурно за момент съм изгубил съзнание.

След това като всеки разумен човек той отново припадна.

Морето на Галилей

„Не мога да разбера защо един човек би искал да стане лекар, каза си капитан Лаплас. Или пък гробар. И двамата трябва да вършат някои доста неприятни неща...“

— Е, намерихте ли нещо?

— Не, капитане. Разбира се, аз нямам необходимите инструменти. Съществуват някои присадки, които могат да бъдат открити само с микроскоп — или поне така знам. Но те имат много малък обхват на излъчване.

— Може би е ретранслирала съобщенията чрез друг предавател, поставен някъде на кораба — Флойд

предложи да го претърсим. Вие взехте отпечатыци от пръстите и има ли нещо друго, чрез което да установим самоличността ѝ?

— Да, когато се свържем с Ганимед, ще изпратим всичко заедно с документите ѝ. Но се съмнявам, че някога ще разберам коя е била всъщност Роузи или за кого е работела. Или пък защо, за Бога.

— Все пак тя прояви някаква човечност — каза замислено Лаплас.

— Сигурно е разбрала, че се е провалила, когато Чанг е дръпнал ръчката за прекратяване. Можеше да го застреля, вместо да го остави да се приземи.

— Страхувам се, че това няма да ни помогне много. Ще ви кажа какво се случи, когато Джен-кинс и аз изхвърлихме трупа през шахтата за отпадъци.

Докторът присви устни с гримаса на отвращение.

— Бяхте прав, разбира се — това бе единственото нещо, което можехме да направим. Е, не си направихме труда да прикачим някаква тежест; трупът няколко минути се носеше по вълните. Изчакахме да видим дали ще се отдалечи от кораба и тогава...

Докторът като че ли не можеше да намери подходящите думи.

— Какво, по дяволите?

— Нещо се надигна от водата. Като човка на папагал, но сто пъти по-голяма. То сграбчи Роузи с едно захапване и изчезна. Имаме си за компания нещо доста внушително; дори и ако атмосферата е годна за дишане, в никакъв случай не ви препоръчвам да плувате...

— Мостикът до капитана — каза дежурният офицер. — Голямо раздвижване във водата. Трета камера — сега ще ви покажа.

— Точно това видях! — извика докторът. Той почувства внезапен хлад при неизбежната, зловеща мисъл: „Надявам се, че не се връща за още!“

Изведнъж едно огромно тяло разцепи повърхността на океана и се издигна към небето. За момент цялата чудовищна фигура увисна между въздуха и водата.

Познатото също може да бъде шокиращо като странното — когато се намира в неподходящо място. Капитанът и докторът възкликнаха едновременно:

— Това е акула!

Успяха да забележат някои незначителни различия — в добавка към огромната папагалска човка, — преди гигантът отново да плъосне в морето. Имаше още един чифт перки и не се забелязваха хриле. Нямахме и очи, но от двете страни на човката бяха разположени някакви странни подутини, които сигурно служеха като сетивни органи.

— Сходна еволюция, разбира се — каза докторът. — Същите задачи, същите решения на всяка планета. Погледнете Земята. Акули, Делфини, ихтиозаври — всички океански хищници трябва да имат една и съща основна структура. Но тази човка ме озадачава...

— Какво прави сега?

Създанието отново се бе показало на повърхността, но сега се движеше много бавно, сякаш беше изтощено след този гигантски скок. Всъщност то, изглежда, имаше проблеми — като че ли агонизираше; удряше с опашка по водата, без да се опитва да се придвижи в някаква определена посока.

Внезапно то избълва последното си ядене, обърна се с корема нагоре и остана да се полюш-ква безжизнено в слабото вълнение.

— 0, Господи — прошепна капитанът с тон, изпълнен с отвращение. — Мисля, че знам какво стана.

— Напълно чужда за нея биохимия — каза докторът; дори и той изглеждаше потресен от видяното. — Роузи все пак успя да вземе една жертва.

Морето на Галилей, разбира се, носеше името на човека, който бе открил Европа — както и той на свой ред носеше името на едно много по-малко море, но на друга планета.

Морето беше много младо, нямаше и петдесет години; и както повечето новородени, можеше да бъде доста палаво. Макар че атмосферата на Европа все още беше твърде рехавя, за да създаде истински урагани, един постоянен вятър духаше откъм сушата, заобикаляща морето, към тропическата зона, в точката, над която блестеше Луцифер. Тук, в района, където цареше вечното пладне, водата непрекъснато вреше, макар че температурата, при тази рехавя атмосфера, едва ли бе достатъчно висока, за да си направиш чаша хубав чай.

За щастие бурната област точно под Луцифер, над която непрекъснато се издигаше пара, се намираше на разстояние хиляда километра от тях; „Галакси“ беше кацнала в сравнително спокойни води, на по-малко от сто километра от най-близката суша. При максимална скорост корабът би могъл да измине разстоянието за част от секундата; но сега, докато се носеше под ниско увисналите облаци, които образуваха плътната обвивка на Европа, брегът им изглеждаше като най-отдалечения квазар. За да влоши още повече нещата — ако това бе възможно, — нестихващият вятър откъм сушата ги отнасяше в открито море. А дори и да успееш да се доберат до някой от девствените брегове на този нов свят, положението им едва ли щеше да изглежда по-розово от това, в което се намираха сега.

Но така поне щеше да бъде по-добре за „Галакси“; космическите кораби, макар и възхитително устойчиви на вода, рядко можеха да се използват в морето. „Галакси“ се носеше във вертикално положение, като потъваше и изплуваше с леко, но досадно люшкане; половината от екипажа вече беше хванал морска болест.

Първата задача на капитан Лаплас, след като прегледа доклада за щетите, беше да открие някой, който има опит в плаването с лодки — с всякаква форма и размери. Логично бе да се предположи, че между трийсет инженери по астронавтика и космически учени би трябвало да има доста мореплавателски таланти, и той веднага откри петима моряци аматьори и даже един професионалист — Пър-сър Франк Ли, който беше започнал кариерата си в корабните линии на Цанг, а след това се бе прехвърлил в космическите.

Макар че домакините касиери бяха свикнали да боравят повече със счетоводни машини (в случая на Франк Ли това беше едно двес-тагодишно сметало от слонова кост), отколкото с навигационни уреди, те все пак трябваше да държат изпити по основи на мореплаването. Ли никога не бе имал възможност да изпробва моряшките си умения; сега, почти на един милиард километра от Южно Китайско море, тази възможност му беше предоставена.

— Трябва да напълним с морска вода резервоарите за гориво — каза той на капитана. — Тогава ще плаваме по-надълбоко и няма да подскачаме така.

Изглеждаше глупаво да вкарат още вода в кораба и капитанът се поколеба.

— А ако заседнем на някоя плитчина?

Никой не направи логичната забележка „Какво значение има?“. Без големи спорове всички се бяха съгласили, че ще се чувстват по-добре на твърда земя — ако изобщо успееш да стигнат до нея.

— Винаги можем отново да изпразним резервоарите. Така или иначе ще трябва да го направим, когато стигнем брега, за да обърнем кораба в хоризонтално положение. Слава Богу, все още имаме мощност...

Последните му думи бяха приглушени; всички знаеха какво имаше предвид. Без спомагателния реактор, който задействаше системите за поддържане на живота, всички щяха да измрат за няколко часа. А сега, ако не възникнеше някоя повреда, корабът би могъл да ги поддържа за неопределено време.

Но в крайна сметка те щяха да гладуват; току-що бяха получили Драматично доказателство, че в моретата на Европа нямаше храна, а само отрова.

Все пак бяха успели да се свържат с Ганимед, така че сега цялата човешка раса знаеше за техните затруднения. Най-големите умове в Слънчевата система щяха да се опитат да ги спасят. Ако не Успееха, пътниците и екипажът на „Галакси“ щяха да умрат с утешението, че се намират в центъра на вниманието на цялото човечество.

IV. При водоизточника

Отклонение

— Последните новини — съобщи капитан Смит на събралите се пътници — са, че „Галакси“ се намира в морето, и то в доста добро състояние. Един член на екипажа — стюардесата — е загинал. Не знаем какви са подробностите. Но всички останали са се спасили.

Всички системи на кораба работят; появили са се няколко теча, но положението е под контрол. Капитан Лаплас съобщава, че за момента не ги заплашва нищо, но силният вятър ги отнася все по-далеч от сушата, към центъра на Дневната страна. Този проблем не е много сериозен — има няколко големи острова, до които те са почти сигурни, че ще стигнат преди това. В момента се намират на деветдесет километра от най-близката суша. Видели са някакви големи морски животни, които не са показали признаци на враждебност.

Ако не се случи някой друг инцидент, те ще могат да преживеят няколко месеца, преди да свършат храната, която, разбира се, сега се разпределя много стриктно. Но според капитан Лаплас духът им все още е висок.

А сега за нас. Ако незабавно се завърнем на Земята, извършим зареждане с гориво и ремонт, можем да достигнем Европа при обратна орбита за осемдесет и пет дни. „Юнивърс“ е единственият подходящ за случая кораб, който може да се приземи там и отново да излети с по-голям полезен товар. Совалките на Ганимед могат да спуснат припаси, но това е всичко — макар че то може да реши въпроса в полза на живота или смъртта.

Съжалявам, дами и господа, че се налага да съкратим визитата си, но, мисля, ще се съгласите, че ви показахме всичко, което ви бяхме обещали. И съм сигурен, че ще одобрите новата ни мисия — макар че шансовете за успех са, честно казано, доста малки. За момента това е всичко. Д-р Флойд, мога ли да поговоря с вас?

Докато останалите напускаха бавно и замислено главната зала — станала сцена на много други по-обикновени събирания, — капитанът преглеждаше една папка, пълна със съобщения. Все още в някои случаи думите, напечатани на хартия, бяха най-удобното средство за общуване, но дори и тук техниката бе оставила своя отпечатък. Листовете, които четеше капитанът, бяха направени от мултифаксния материал за многократна употреба, който бе допринесъл толкова много за облекчаването на товара на скромното кошче за хартия.

— Хейуд — каза той, — сега, след като официалностите бяха приключени, както може би се досещате, каналите за свръзка са нажежени до бяло. А все още има много неща, които не разбирам.

— Аз също — отвърна Флойд. — Има ли нещо от Крис?

— Не, но Ганимед предаде съобщението ви; трябва вече да го е получил. Както може би знаете, личните връзки са анулирани по спешност, но, разбира се, за вас бе направено изключение.

— Благодаря, капитане. Мога ли да помогна по някакъв начин?

— Не мисля. Ако възникне нещо, ще ви уведомя.

Това бе може би последният път, за един доста дълъг период от време, когато те разговаряха спокойно. След няколко часа д-р Хейуд Флойд щеше да се превърне в „онзи побъркан стар глупак!“, а краткотрайният „Бунт на «Юнивърс»“ щеше да е започнал — предвождан от самия капитан.

Това всъщност не бе идея на Хейуд Флойд; но той би желал тя да е негова...

Прякорът на втори помощник Рой Джолсън, навигационния офицер, беше Звездата; Флойд го познаваше бегло по физиономия и не се бе случвало да разменят с него нещо повече от „Добро утро“. Затова Флойд беше доста изненадан, когато навигаторът нерешително почука на вратата на каютата му.

Астронавтът носеше комплект карти и изглеждаше малко притеснен. Едва ли причината за това бе присъствието на Флойд — всички на борда вече бяха свикнали с него, така че явно имаше нещо друго.

— Доктор Флойд — започна той с такъв загрижен и настоятелен тон, че слушателят му го оприличи на търговец, чието бъдеще зависи изцяло от сключването на следващата сделка, — искам да ви помоля за съвет и за помощ.

— Разбира се — но какво трябва да направя?

Джолсън разгърна картата, която показваше местонахождението на всички планети в орбитата на Луцифер.

— Вашият стар номер, когато скачихте „Леонов“ и „Дисквъри“, за да се отдалечите от Юпитер, преди да е избухнал, ми даде една идея.

— Номерът не беше мой. Уолтър Кърноу го измисли.

— О, не знаех, че е така. Разбира се, ние не разполагаме с втори кораб, който да ни даде тласък, но имаме нещо много по-добро.

— Какво искате да кажете? — запита Флойд, напълно объркан.

— Само не ми се смейте. Защо трябва да се връщаме на Земята, за да заредим гориво, когато Олд Фейтфул го изхвърля с тонове всяка секунда само на двеста метра от нас? Ако успеем да го използваме, можем да стигнем до Европа не за три месеца, а за три седмици.

Идеята беше толкова проста и същевременно толкова дръзка, че на Флойд му секна дъхът. Той веднага съзря половин дузина възражения, но никое от тях не изглеждаше достатъчно сериозно.

— Какво мисли за това капитанът?

— Не съм му казал; за това ми е необходима вашата помощ. Бих искал да проверите изчисленията ми и след това да му предложите идеята. На мен ще ми откаже, абсолютно съм убеден, и не мога да го виня за това. Ако аз бях капитан, щях да направя същото...

В малката каюта се възцари дълго мълчание. След това Хейуд Флойд каза бавно:

— Нека ви изложа всички причини, поради които това не може да бъде направено. А след това ще ми кажете къде греша.

Втори помощник Джолсън познаваше добре своя началник; капитан Смит никога досега не беше чувал по-налудничаво предложение...

Всички негови възражения бяха много добре обосновани и в тях почти липсваха или дори напълно отсъстваха следите от прословутия синдром „Това не е правено преди“.

— 0, на теория би могло да стане — призна той. — Но, човече, помислете за практическите проблеми! Как ще вкарате това нещо в резервоарите?

— Говорих с механиците. Ще преместим кораба до ръба на кратера — напълно безопасно е да се приближим на разстояние петдесет метра. В отсека, който не е оборудван, има водопроводна инсталация, която можем да изкъртим — след това ще прокараме тръбите до Олд Фейтфул и ще чакаме той да изригне; знаете, че е добре възпитан и можем да разчитаме на него.

— Но помпите ни не могат да действат при почти пълен вакуум!

— Те не са ни необходими; можем да разчитаме на скоростта на изригване на самия гейзер, която ще ни осигури приток от най-малко сто килограма в секунда. Олд Фейтфул ще свърши цялата работа.

— Но от него ще получим ледени кристалчета и пара, а не вода в течено състояние.

— Тя ще се кондензира на борда на кораба.

— Наистина сте обмислили всичко, нали? — каза капитанът с неохотно възхищение. — Но аз просто не мога да повярвам. Най-важното — достатъчно чиста ли е водата? Дали няма замърсители — особено въглеродни частици?

Фloyd неволно се усмихна. Капитан Смит развиваше маниакална неприязън към саждите.

— Можем да отделим по-големите чрез филтър; останалите няма да попречат на реакцията 0, да — коефициентът на водородния изотоп тук, изглежда, е по-висок от този на Земята. Можете дори да получите допълнителна тяга.

— Какво мислят колегите ви за тази идея? Ако се отправим директно към Луцифер, може да минат месеци, преди да се приберат у дома...

— Не съм разговарял с тях. Но има ли значение, когато от това зависи животът на толкова много хора? Можем да стигнем до „Га-лакси“ седемдесет дни преди предвидената дата. Седемдесет дни! Помислете какво би могло да се случи на Европа през това време!

— Много добре разбирам значението на времевия фактор — отсече сърдито капитанът. — Той важи и за нас. Може да не ни стигнат провизиите за такова удължено пътуване.

„Сега вече се опъва за дреболии, помисли си Флойд, и сигурно знае, че това ми е известно. По-добре е да бъда тактичен...“

— За още няколко седмици? Не ми се вярва, че имаме толкова ограничени запаси. Но и без това ни хранехте прекалено хубаво. На някои от нас ще им се отрази добре, ако за известно време получават намалени дажби.

Капитанът успя да разтегне устни в ледена усмивка.

— Това го кажете на Уилис и Михайлович. Но се опасявам, че цялата идея е безумна.

— Нека поне да чуем мнението на собствениците. Бих искал да говоря със сър Лорънс.

— Не мога да ви попреча, разбира се — каза капитан Смит с тон, от който личеше, че му се иска да може.
— Но зная много добре какво ще ви отговори.

Той обаче грешеше.

Сър Лорънс Цанг не се беше обзалагал от трийсет години; това вече не подобаваше на високото му положение в света на търговията. Но като млад той доста често правеше дребни залагания на конните състезания в Хонконг, докато едно пуританско правителство ги забрани в пристъп на опасения за общественения морал. Това е типична житейска ситуация, мислеше понякога тъжно сър Лорънс; когато можеше да прави залози, нямаше пари, а сега не можеше да се обзалага, защото най-богатият човек в света трябва да дава достоен пример на останалите.

И все пак никой не знаеше по-добре от него, че цялата му бизнескариера е била една дълга хазартна игра. Той бе направил най-доброто, на което бе способен, за да контролира залозите, като събираше най-добрата достъпна информация и се вслушваше в думите на експерти, за които неговият усет му подсказваше, че ще му дадат най-мъдрия съвет. В повечето случаи той бе успявал да се измъкне навреме, когато те грешаха; но винаги беше съществувал и елемент на риск.

Сега, докато четеше съобщението на Хейуд Флойд, той отново усети старата тръпка, която не беше изпитвал, откакто за последен път бе наблюдавал как конете се втурват с тътен в последната обиколка. Това беше истинска хазартна игра — може би последната и най-голямата в цялата му кариера, макар че не би се осмелил да каже това на своя Управителен съвет. Още по-малко на лейди Жасмин.

— Бил — каза той, — какво мислиш за това?

Синът му (уравновесен и благонадежден, но лишен от онази живителна искрица, която вероятно вече не беше нужна на това поколение) му даде отговора, който той очакваше:

— Теоретичната страна е доста издържана. „Юнивърс“ може да се справи — на теория. Но вече загубихме един кораб. Сега ще рискуваме да загубим и втори.

— Той така или иначе ще отиде до Юпитер — Луцифер.

— Да, но след цялостна проверка в околоземна орбита. А освен това съзнаваш ли какво ще означава така предложената директна мисия? Корабът ще счупи всички рекорди за скорост — ще трябва да се движи с над хиляда километра в секунда при смяната на курса!

Това бе най-лошото нещо, което би могъл да каже; в ушите на баща му още веднъж прозвуча тътенът на копита. Но сър Лорънс само отговори:

— Няма да им стане нищо, ако сами направят няколко изпитания, макар че капитан Смит се съпротивява с нокти и зъби срещу тази идея. Дори ме заплашва с оставката си. Междувременно провери как стоят нещата с Лойдс — може да се наложи да се откажем от застраховката на „Галакси“.

Особено, би могъл да добави той, ако възнамеряваме да хвърлим „Юнивърс“ на масата като още по-скъп жетон.

А го безпокоеше и поведението на капитан Смит. Сега, когато Лаплас беше в неизвестност на Европа, Смит бе най-добрият командващ, който му оставаше.

При кратера

— Най-немарливата ми работа, откакто завърших колежа — мърмореше главният механик. — Но това е най-доброто, което можем да направим за такова кратко време.

Импровизираният водопровод преминаваше през петдесет метра причудливи, примесени с различни химикали скали до намиращия се все още в състояние на покой отвор на Олд Фейтфул, където завършваше с една правоъгълна, насочена надолу фуния. Слънцето току-що бе изгряло над хълмовете и земята вече бе започнала да трепери леко, щом подземните — или подхалееви — резервоари на гейзера почувстваха първото докосване на топлината.

Докато гледаше от залата за наблюдение, Хейуд Флойд не можеше да повярва, че толкова много неща са се случили само за двацет и четири часа. Най-напред корабът се раздели на две враждуващи групи — едната предвождана от капитана, а другата по необходимост оглавявана от него самия. И двете групи проявяваха студена учтивост. Всъщност още не се бе стигнало до размяна на удари: но той откри, че в някои среди вече е известен с прякора Самоубиецът Флойд. Това не беше чест, която би оценил твърде високо.

И все пак никой не можеше да открие някаква съществена грешка в маневрата на Флойд-Джолсън. (Това име също не му се нравеше: той бе настоял всички заслуги да бъдат приписани на Джолсън, но никой не се вслуша в думите му. А Михайлович каза: „Не си подготвен да си поделите отговорността?“)

Първото изпитание щеше да се състои след двацет минути, когато Олд Фейтфул с доста голямо закъснение щеше да приветства зората. Но дори и ако се окажеше успешно и резервоарите за гориво започнеха да се пълнят с искряща бистра вода, а не с кална мътилка, както бе предрекъл капитан Смит, пътят към Европа все още нямаше да е отворен.

Един малък, но не и незначителен фактор бяха желанията на достопочтените пасажери. Те се бяха надявали да се приберат у дома до две седмици; сега за тяхна изненада, а в някои случаи и ужас бяха изправени пред изгледи за опасна мисия, заради която трябваше да минат през половината Слънчева система. Дори и ако тя се окажеше успешна, нямаше да има никаква определена дата за завръщането на Земята.

Уилис беше вбесен; всичките му бъдещи планове щяха да се провалят напълно. Той се носеше насам — натам, мърморейки за съдебни процеси, но никой не изрази и най-слабо съчувствие към него.

Грийнбърг, от друга страна, беше във възторг; сега вече наистина щеше да се върне към работата в космоса! А Михайлович, който отделяше много време да композира шумно в не особено звукоизолираната си каюта, бе също толкова възхитен. Той бе убеден, че промяната ще го вдъхнови за нови творчески висоти.

Маги М. прие нещата философски: „Ако това ще спаси живота на много хора, каза тя, поглеждайки остро към Уилис, не виждам как някой би могъл да възрази.“

Колкото до Ива Мерлин — Флойд положи специални усилия да ѝ обясни как стоят нещата и откри, че тя е проумяла ситуацията забележително добре. И точно Ива, за негово пълно изумление, зададе въпроса, на който никой друг не бе обърнал достатъчно внимание: „А ако жителите на Европа не искат да се приземим — дори и за да спасим приятелите си?“

Флойд я погледна с искрено удивление; дори и сега все още му беше трудно да я възприема като обикновено човешко същество и не можеше да предскаже кога тя ще изрече някое бляскаво прозрение или някоя пълна глупост.

— Много добър въпрос, Ива. Вярвайте ми, и аз разсъждавам върху него.

Той казваше истината; никога не би могъл да излъже Ива Мерлин. Това за него би било светотатство.

Първите струйки пара започнаха да се появяват над отвора на гейзера. Те се стрелнаха нагоре по своите неестествени траектории във вакуума и бързо се изпариха под палещите лъчи на слънцето.

Олд Фейтфул отново се изкашля и прочисти гърлото си. Един снежнобял — и учудващо плътен — стълб от ледени кристалчета и водни капки бързо се издигна към небето. Земният инстинкт на всички им подсказваше, че той трябва да се разпръсне и да падне, което, разбира се, не стана. Стълбът продължи да се издига все понагоре, разгръщайки се съвсем слабо, докато най-накрая се сля с обширната, светеща обвивка на все още нарастващата глава на кометата. Флойд отбеляза със задоволство, че водопроводът започна да се тресе, когато течността нахлу в него.

Десет минути по-късно на мостика беше свикан военен съвет. Капитан Смит, все още намусен, удостои Флойд с леко кимване; вторият му помощник, който беше малко притеснен, проведе целия разговор.

— Е, работата потръгна, и то учудващо добре. С такива темпове можем да напълним резервоарите за двадесет часа — макар че може би ще се наложи да излезем и да закрепим по-устойчиво тръбата.

— А какво стана с примесите? — обади се някой.

Вторият помощник показва прозрачно найлоново пликче, пълно с безцветна течност.

— Филтрите се справиха с всичко до степен няколко микрона. За по-голяма сигурност течността ще мине през тях два пъти, като ще циркулира от един резервоар в друг. Но се боя, че няма да можем да ползваме плувния басейн, докато не отминем Марс.

Тази забележка предизвика смях, от който всички се нуждаеха, и дори капитанът малко се поотпусна.

— Ще включим двигателите на минимална тяга, за да се убедим, че Халеевата Н20 няма да предизвика операционни аномалии. Ако има такива, ще зарежем цялото начинание и ще се отправим към дома, като използваме добрата стара вода от Луната, предоставена ни безплатно от кратера Аристарх.

Възцари се едно от онези мълчания, характерни за всички събирания, когато всеки очаква някой друг да заговори пръв. Тогава капитан Смит прекъсна неловката пауза.

— Както всички знаете — каза той, — аз никак не съм възхитен от тази идея. Всъщност... — Той изведнъж млъкна; всички знаеха много добре, че отначало бе решил да изпрати на сър Лорънс своята оставка, макар че при сегашните обстоятелства жестът му щеше да бъде донякъде безсмислен.

— Но през последните няколко часа се случиха две неща. Собственикът се съгласи с проекта — ако при изпитанията не възникнат никакви по-сериозни проблеми. Това всъщност е голямата изненада и аз не знам за нея нищо повече от вас — Световният космически съвет не само даде своето разрешение, но и настоя да направим това отклонение, като пое всички разходи, които ще възникнат. Предположенията ми вероятно не са по-добри от вашите.

Но едно нещо все още ме тревожи... — той погледна колебливо малкото пликче с вода, което Хейуд Флойд в момента беше вдигнал срещу светлината и леко го разклащаше. — Аз съм инженер, а не химик, за Бога. Това нещо изглежда чисто — но не би ли могло да повреди вътрешността на резервоарите?

По-късно Флойд не можа да си обясни напълно защо направи това; такава необмислена постъпка съвсем не беше в стила му. Вероятно просто бе изгубил търпение от всички тези спорове и искаше да се заеме с работата. Или може би сметна, че капитанът се нуждае от леко затягане на морала.

С бързо движение той отвори пликчето и изля в гърлото си приблизително 20 кубически сантиметра от веществото на Халеевата комета.

— Ето ви отговора, капитане! — каза той, когато преглътна течността.

— А това — каза корабният лекар половин час по-късно — беше една от най-глупавите постъпки, които съм виждал. Не знаете ли, че в това вещество има цианиди, цианогени и един Бог знае още какво?

— Разбира се, че знам — засмя се Флойд. — Видях резултатите от анализите — има само една милионна част от тези елементи. Няма защо да се притеснявате. Но едно нещо ме изненада — добави той мрачно.

— И какво е то?

— Ако човек успее да достави това нещо на Земята, може да направи цяло състояние, като го продава под формата на патентовано средство за разслабване от Халеевата комета.

Автомивка

След като вече се бяха хванали на работа, атмосферата на борда на „Юнивърс“ изцяло се промени. Вече нямаше разправии; всички даваха най-доброто, на което бяха способни, и много малко хора си позволиха да поспят през следващите две завъртания на ядрото на кометата — стотина часа по земното време.

Първият Халеев ден беше посветен на още по-прецизното укрепване на тръбите, водещи към Олд Фейтфул, но когато гейзерът затихна с падането на нощта, техниката вече бе напълно усвоена. Повече от хиляда тона вода бяха качени на борда; следващият дневен период щеше да бъде напълно достатъчен за останалото.

Хейуд Флойд се постара да стои по-далеч от капитана, защото не желаше да злоупотребява с късмета си; при всички случаи Смит трябваше да се погрижи за хиляди неща. Но изчисляването на новата орбита не беше между тях; това бе направено няколко пъти на Земята.

Вече нямаше никакво съмнение, че идеята беше блестяща, а спестеното време и разходи щяха да бъдат дори по-големи, отколкото Джолсън бе предвидил. Чрез зареждането на Халеевата комета „Юнивърс“ беше избягнал двете съществени изменения на орбитата, които щяха да са необходими при едно завръщане на Земята; сега той можеше да се отправи директно към целта си, с максимално ускорение, и щеше да спести много седмици. Въпреки възможните рискове сега всички бяха възхитени от плана. Е, почти всички.

На Земята набързо сформираната организация „Долу ръцете от Халеевата комета!“ беше възмутена. Нейните членове (които бяха само 236 на брой, но знаеха как да привлекат вниманието на обществеността) не смятаха, че ограбването на едно небесно тяло е оправдано, дори и за да бъде спасен животът на много хора. Те не се успокоиха дори и когато беше изтъкнато, че „Юнивърс“ само използва вещество, което кометата и без това щеше да загуби. Те настояваха, че нещата са принципни. Техните гневни комюникета донесоха така необходимото разведряване на обстановката на борда на „Юнивърс“.

Предпазлив както винаги, капитан Смит проведе първите изпитания на минимална мощност с една от дюзите за уравновесяване на кораба; ако тя се повредеше, биха могли да минат и без нея. Но не възникнаха никакви аномалии; двигателят действаше точно така, както би работил с най-добрата дестилирана вода от лунните мини.

След това той изпробва централния главен двигател номер едно; ако той се повредеше, нямаше да има загуба на маневреност, а само на пълната мощност. Корабът все още щеше да бъде напълно управляем, но с оставащите четири външни двигателя върховото ускорение щеше да се понижи с двайсет процента.

Отново не възникнаха никакви проблеми; дори и скептиците започнаха да се държат учтиво с Хейуд Флойд, а втори помощник Джолсън вече не беше социален аутсайдер.

Отлитането бе насрочено за късния следобед, точно преди Олд Фейтфул да затихне. (Дали той все още щеше да бъде там, за да приветства следващите посетители след седемдесет и шест години? — запита се Флойд. Може би; доказателства за неговото съществуване имаше още на снимките от 1910 г.)

Нямаше броене преди старта в драматичния старовремски стил на Кейп Канаверал. Когато напълно се убеди, че всичко е в отлично състояние, капитан Смит подаде само пет тона тласък на двигател номер едно и „Юнивърс“ бавно се понесе нагоре, отдалечавайки се от сърцето на кометата.

Ускорението беше слабо, но пиротехническите ефекти бяха страховити, а за повечето от наблюдаващите — и напълно неочаквани. Досега реактивните струи от главните двигатели бяха практически невидими, защото съставът им изцяло се състоеше от високо йонизиран кислород и водород. Дори и когато — отдалечени на стотици километри — газовете се охлаждаха достатъчно, за да влязат в химическо взаимодействие, не можеше да се види нищо, защото реакцията не излъчваше светлина във видимия спектър.

Но сега „Юнивърс“ се отдалечаваше от Халеевата комета върху стълб от пламъци, който беше толкова

ярък, че заслепяваше очите; изглеждаше почти като някоя масивна колона, изградена от огън. Там, където пламъкът удряше земята, скални отломъци експлодираха нагоре и встрани; отивайки си завинаги, „Юнивърс“ издълбаваше своя подпис, като космически графити, върху ядрото на Халеевата комета.

Повечето от пътниците, свикнали да се издигат в космоса без видими помощни средства, бяха доста шокирани. Флойд очакваше неизбежното обяснение; едно от малките му удоволствия беше да хваща Уилис в някоя научна грешка, но това се случваше много рядко. А дори и когато успееше, Уилис винаги имаше някое напълно правдоподобно извинение.

— Въглерод — каза той. — Горящ въглерод, точно както при пламъка на свещта, но малко по-горещ.

— Малко — промърмори Флойд.

— Вече не използваме като гориво, извинете ме за израза — Флойд сви рамене, — чиста вода. Въпреки че беше внимателно филтрирана, в нея има голямо количество колоиден въглерод. А също и съставки, които могат да се премахнат единствено чрез дестилация.

— Доста е внушително, но аз съм малко обезпокоен — каза Грийнбърг. — Цялото това излъчване на топлина — няма ли да се отрази зле на двигателите и да пренагрее кораба?

Това беше много уместен въпрос, който предизвика известно безпокойство. Флойд очакваше, че Уилис ще даде обяснение, но този хитрец му върна топката.

— Бих предпочел доктор Флойд да разгледа този проблем — в края на краищата идеята беше негова.

— На Джолсън, ако нямате нищо против. Въпросът е уместен. Но това не представлява никакъв сериозен проблем; когато достигнем пълна тяга, всички тези фойерверки ще останат на хиляди километри зад нас. Няма защо да се притесняваме за тях.

Сега корабът кръжеше на два километра над ядрото; ако не беше блясъкът от реактивните струи, щяха да видят цялата огряна от слънцето страна на малкия свят, простираща се под тях. От тази височина — или далечина — стълбът, изригващ от Олд Фейтфул, изглеждаше малко по-широк. Приличаше, внезапно си припомни Флойд, на един от онези гигантски фонтани, разположени около Женевското езеро. Не беше ги виждал от петдесет години насам и му се искаше да знае дали все още действаха.

Капитан Смит изпробваше уредите за управление, като бавно завъртя кораба, а след това го наклони последователно по осите Y и Z. Всичко функционираше отлично.

— Мисията започва след десет минути — съобщи той. — Първата точка от пътуването ще достигнем след петдесет часа; втората точка преди смяната на курса — след сто и петдесет часа. — Той направи пауза, за да могат хората да осъзнаят казаното; никой друг кораб досега не беше опитвал да поддържа толкова високо нарастващо ускорение за такъв дълъг период от време. Ако „Юнивърс“ не успееше да задейства спирачките в подходящия момент, щеше да влезе в учебниците по история и като първия междузвезден кораб с екипаж на борда.

В момента корабът се обръщаше по хоризонтала — ако тази дума изобщо можеше да се използва за една почти лишена от гравитация местност — и се насочваше право към белия стълб, образуван от мъгла и ледени кристалчета, който все още продължаваше равномерно да блика от кометата. „Юнивърс“ започна да се придвижва към него...

— Какво прави той? — запита обезпокоеният Михайлович.

Тъй като явно бе предвидил подобни въпроси, капитанът заговори отново. Той, изглежда, си беше възвърнал доброто чувство за хумор и в гласа му се усещаха весели нотки.

— Трябва да свърша една дребна работа, преди да тръгнем. Не се притеснявайте — много добре знам какво правя. А и вторият помощник е съгласен с мен — нали така?

— Да, сър. Макар че отначало помислих, че се шегувате.

— Какво става там горе на мостика? — попита Уилис, който за пръв път бе изпаднал в недоумение.

Сега корабът започна бавно да се накланя, като все още се придвижваше към гейзера със скоростта на пешеходец. От това разстояние — вече по-малко от стотина метра — той още повече напомняше на Флойд за онези далечни женевски фонтани.

Не е възможно да иска да ни вкара в...

... но се оказа точно така. „Юнивърс“ леко завибрира, когато започна да навлиза в издигания стълб от пяна. Все още се движеше много бавно, като че ли се опитваше да пробие дупка в гигантския гейзер. Видеомониторите и панорамните екрани показваха само млечнобяла празнота.

Цялата операция едва ли бе отнела повече от десет секунди; след това те излязоха от другата страна. Сред офицерите на мостика избухнаха спонтанни ръкопляскания; но пътниците — включително и Флойд — все още се чувстваха някак потиснати.

— Сега можем да тръгнем — каза капитанът и в гласа му прозвуча голямо задоволство. — Корабът ни отново блести от чистота.

През следващия половин час повече от десет хиляди астрономи-любители на Земята и на Луната съобщиха, че кометата е удвоила блясъка си. Комуникационната мрежа за наблюдение на кометата напълно излезе от строя поради претоварването, а професионалните астрономи бяха вбесени.

Но на широката публика това й хареса, а няколко дни по-късно „Юнивърс“ представи дори още по-зрелищно шоу часове преди зазоряване.

Набирайки скорост с повече от десет хиляди километра на всеки час, корабът вече бе навлязъл дълбоко в орбитата на Венера. Той щеше да се озове дори още по-близо до Слънцето, преди да мине през перихелия — много по-бързо от което и да е естествено небесно тяло — и да се устреми към Луцифер.

Докато минаваше между Земята и Слънцето, хилядокилометровата опашка от пламтящ въглерод можеше да се види ясно като звезда от четвърта величина, която се придвижваше забележимо сред съзвездията на утринното небе в течение на един час. В самото начало на спасителната си мисия „Юнивърс“ бе видяна в един и същ момент от повече хора, отколкото който и да е друг предмет, създаден от човешки ръце в историята на света.

По течението

Неочакваната новина, че вторият кораб от техния флот, „Юнивърс“, вече лети насам и ще пристигне много по-скоро, отколкото изобщо някой се бе осмелил да се надява, оказаха върху екипажа на „Галакси“ ефект, който може да се нарече единствено еуфоричен. Дори и фактът, че се носеха безпомощно по водите на един чужд океан, заобиколени от незначителни чудовища, изведнъж придоби съвсем второстепенно значение.

Чудовищата вече също не им изглеждаха толкова опасни, макар че от време на време правеха интересни изпълнения във водата. На няколко пъти забелязваха гигантските „акули“, но те не смееха да се доближат до кораба, дори когато екипажът изхвърляше отпадъци зад борда. Това бе доста изненадващо и навеждаше на мисълта, че тези големи хищници — за разлика от земните си събратя — имаха добра система за общуване. Може би те се доближаваха повече до делфините, отколкото до акулите.

Имаше многобройни ята от по-малки риби, на които никой не би обърнал особено внимание на някой рибен пазар на Земята. След няколко опита един от офицерите — запален въдичар — успя да хване една с кука без стръв. Той не я внесе през въздушния шлюз — капитанът и бездруго нямаше да му позволи, — но затова пък внимателно я измери и фотографира, преди да я върне обратно в морето.

Гордият риболовец обаче трябваше да си плати за този трофей. Скафандърът, с който беше облечен по време на улова и който бе само отчасти херметизиран, се беше пропил с характерната миризма на

развалени яйца от водородния сулфид, когато се върна с него на борда, и офицерът стана обект на нескончаеми подигравки. Но това беше и още едно напомняне за чуждата и неумолимо враждебна биохимия.

Въпреки молбите на учените риболовът беше забранен. Можеха да наблюдават и да записват, но не и да събират образци. Беше изтъкнато, че те и без това са планетарни геолози, а не естествоизпитатели. Никой не се беше сетил да донесе формалин, който при всички случаи вероятно нямаше да подейства тук.

Веднъж корабът няколко часа се носеше през плаващи на повърхността петна от някаква яркозелена материя. Тя образуваше овални фигури с диаметър десетина метра и всички те бяха с приблизително еднакви размери. „Галакси“ преминаваше през тях без никаква съпротива и фигурите отново бързо се събираха зад него. Беше изказано предположение, че това са някакъв вид организми, които живеят на колонии.

А една сутрин дежурният офицер се стресна, когато от водата се показва някакъв перископ и в него впери поглед едно влажно синьо око, което според думите му, след като успя да се опомни, приличало на тъжно кравешко око. Няколко мига то го наблюдаваше печално, без да проявява някакъв особен интерес, след което бавно потъна обратно в океана.

Тук, изглежда, нищо не се движеше прекалено бързо и причината за това бе очевидна. Този свят все още притежаваше малко енергия — липсваше кислородът в свободно състояние, който позволяваше на земните животни да живеят чрез серия от последователни експлозии от момента, в който започваха да дишат при раждането си. Единствено „акулата“ от първата им среща беше показала признаци на голяма активност — в последния си, предсмъртен спазъм.

Може би това бе добре за хората. Дори и ако движенията им бяха затруднени от скафандрите, на Европа вероятно нямаше нищо, което би могло да ги хване — дори и да иска.

Странно защо, на капитан Лаплас му беше забавно да предаде управлението на своя кораб в ръцете на домакина; той се почуди дали тази ситуация е без прецедент в космическите и морските анали.

Не че мистър Ли би могъл да направи кой знае какво. „Галакси“ се носеше вертикално, като една трета от него се подаваше над водата; корабът се накланяше леко от вятъра, който го тласкаше с постоянна скорост от пет възела. Под ватерлинията бяха възникнали само няколко теча, които лесно бяха овладени. От голямо значение бе фактът, че корпусът все още беше херметизиран.

Макар че повечето навигационни уреди бяха безполезни, те знаеха точно къде се намират. От Ганимед на всеки час им съобщаваха точното местоположение на кораба по аварийния предавател и ако „Галакси“ се придържаше към сегашния си курс, щеше да достигне бреговете на един голям остров в следващите три дни. Ако не успееше да направи това, корабът щеше да продължи плаването си в открито море и в крайна сметка щеше да достигне областта точно под Луцифер, където водата завираше. Макар и не непременно катастрофален, този вариант не беше никак привлекателен; временно назначеният капитан Ли прекарваше по-голямата част от времето си, обмисляйки начини да го избегне.

Платната — дори и да имаше подходящи материали и такелаж за тях — щяха да предизвикат съвсем незначителна промяна в курса. Той беше спуснал импровизирани морски котви на дълбочина петстотин метра в търсене на течения, които биха могли да им помогнат, но не откри нито едно. Не успя да стигне и до дъното — то явно се намираше на километри под тях.

Може би така беше по-добре. По този начин те бяха защитени от подводните трусове, които непрекъснато опустошаваха този нов океан. Понякога „Галакси“ се залюляваше сякаш бе ударена от гигантски чук, когато някоя ударна вълна преминаваше покрай нея. Няколко часа по-късно тази вълна цунами, висока няколко десетки метра, щеше да се стовари върху някой от бреговете на Европа; но тук в големите дълбочини смъртоносните вълни само леко набръчкваха водната повърхност.

На няколко пъти те забелязваха в далечината внезапни водовъртежи; те изглеждаха доста опасни — маелстрьоми, които биха могли да потопят дори „Галакси“ в неznайни дълбини, но за щастие те бяха твърде далеч и само караха кораба да се завърти няколко пъти във водата.

А веднъж един огромен мехур, пълен С газ, се издигна над повърхността и се взриви само на стотина метра от тях. Беше много внушително и всички се съгласиха с искрената забележка на доктора: „Слава Богу, че не можем да го помиришем.“

Учудващо е колко бързо и най-странната ситуация може да се превърне в нещо обикновено. За няколко дни животът на борда на „Галакси“ се намести в строго определени рамки и най-големият проблем на капитан Лаплас беше да намира работа на екипажа. Нямаше нищо по-лошо за корабния морал от безделието и той се чудеше как ли капитаните на някогашните платноходи са успявали да намират занимания на своите хора по време на нескончаемите пътувания. Не бе възможно да са прекарвали цялото си време в събиране на такелажа или в чистене на палубите.

С учените проблемът беше точно обратният. Те непрекъснато предлагаха тестове и експерименти, които трябваше внимателно да се проучат, преди да бъдат одобрени. И ако им позволеше, сигурно щяха да завземат всички канали за свръзка на кораба, които и без това бяха доста ограничени.

Главният комплект антени сега се удряше в обшивката на кораба при ватерлинията, така че „Галакси“ вече не можеше да разговаря директно със Земята. Всичко трябваше да бъде препредавано чрез Ганимед, в радиообхват от няколко мизерни мегахерца. Единственият видеоканал имаше приоритет пред всичко останало, но трябваше да се справя с интерференцията на вълните от земните телевизионни мрежи. Не че можеха да покажат на зрителите си нещо друго освен открито море, тесни корабни пространства и екипаж, който, макар и с висок дух, започваше да брадясва все повече и повече.

Необичайно количество съобщения бяха предназначени за втори помощник-капитан Флойд, чиито зашифровани отговори бяха толкова кратки, че едва ли съдържаха много информация. Най-накрая Лаплас реши да поговори с младежа.

— Мистър Флойд — каза той, когато останаха насаме в неговата каюта, — ще ви бъда много задължен, ако ме осведомите какво е естеството на временното ви назначение.

Флойд изглеждаше притеснен и се вкопчи в масата, когато корабът леко се залюля от един внезапен порив на вятъра.

— Бих искал да ви кажа, сър, но не ми е позволено.

— От кого, ако мога да попитам?

— Честно казано и аз не съм съвсем сигурен.

Това беше абсолютно вярно. Той подозираше, че е АСТРОПОЛ, но двамата дискретни, внушителни господа, които го бяха инструктирали на Ганимед, непонятно защо не му съобщиха тази информация.

— Като капитан на този кораб — особено при сегашните обстоятелства — искам да знам какво става тук. Ако успеем да се измъкнем, ще трябва да прекарам следващите няколко години от живота си в обяснения пред анкетни комисии. А вероятно и вие ще се озовете в същото положение.

Флойд се усмихна кисело.

— Едва ли си струва да ни спасяват, а, сър? Всичко, което зная, е, че някакво управление от висшите кръгове очакваше неприятности по време на тази мисия, но не знаеше точно под каква форма ще възникнат. Просто ми наредиха да си отварям очите. Страхувам се, че не си свърших работата много добре, но, мисля, че аз съм бил единственият квалифициран за това човек, до когото можеха да стигнат навреме.

— Не смятам, че трябва да се самообвинявате. Кой би могъл да предположи, че Роузи...

Капитанът замлъкна, поразен от една внезапна мисъл.

— Подозирате ли някой друг? — Той щеше да добави „Мен например?“, но положението и без това беше достатъчно сложно.

Фloyd се позамисли и, изглежда, взе някакво решение.

— Може би трябваше да разговарям с вас по-рано, сър, но зная, че бяхте много зает. Сигурен съм, че д-р Ван дер Берг е замесен по някакъв начин. Той е роден в Медия^[21]. Тамошните жители са странни хора и не бих казал, че ги разбирам. „Или харесвам“, щеше да добави той. Държаха се за своите кланове — и не бяха много дружелюбни с чужденците. И все пак едва ли някой можеше да ги вини за това; вероятно всички пионери, които се опитваха да завладеят нови земи, бяха като тях.

— Ван дер Берг — хмм. А другите учени?

— Проверени са, разбира се. Всички са напълно редовни и около тях няма нищо необичайно.

Това не беше съвсем вярно. Д-р Симпсън имаше повече жени, отколкото беше редно, поне в едно и също време, а д-р Хигинс имаше обширна колекция от доста любопитни книги. Втори помощник-капитан Флойд не беше съвсем сигурен защо му казаха всичко това; може би хората, които го натовариха с тази задача, просто искаха да го впечатлят със своето всезнание. Той реши, че да работиш за АСТРОПОЛ (или организацията, която го назначи) си имаше някои забавни предимства.

— Така да бъде — каза капитанът, освобождавайки тайния агентаматьор. — Но ще ви помоля да ме информирате, ако откриете нещо — каквото и да е то, — което би могло да застраши сигурността на кораба.

При сегашните обстоятелства беше трудно да си представи какво би могло да ги застраши. Още някоя опасност щеше да им дойде прекалено много.

Чуждопланетният бряг

Двайсет и четири часа преди да забележат острова, те все още не бяха сигурни дали „Галакси“ нямаше да мине покрай него и да бъде отнесен към безлюдните пространства на централния океан. Неговото положение, засечено от радара на Ганимед, беше отбелязано на една голяма карта, която всички на борда разглеждаха с безпокойство по няколко пъти на ден.

Дори и ако корабът достигнеше сушата, истинските му проблеми щяха да започнат едва тогава. Той можеше да се разбие на парчета в някой скалист бряг, вместо да бъде леко положен на някой удобен пясъчен плаж.

Временно назначеният капитан Ли беше съвсем наясно с всички тези възможности. Той самият веднъж беше претърпял коработрушение на един морски крайцер, чиито двигатели се бяха повредили в критичния момент близо до остров Бали. Опасността не беше много голяма, но обстоятелствата бяха доста драматични и той нямаше желание да преживее още веднъж подобно нещо — особено след като тук нямаше брегова охрана, която да им се притече на помощ.

В тяхното положение имаше направо космическа ирония. Намираха се на борда на едно от най-модерните средства за транспорт, сътворени от човека — можеше да прекоси Слънчевата система! — и въпреки това сега не можеха да изменят курса му с повече от няколко метра. Но все пак те не бяха напълно безпомощни; на Ли все още му оставаха няколко коза.

В този свят на внезапни извивки те забелязаха острова, когато беше едва на пет километра от тях. За голямо облекчение на Ли не се виждаха скалите, от които той се бе страхувал; но, от друга страна, нямаше и следа от плажа, на който се бе надявал. Геолозите го бяха предупредили, че ще трябва да почака няколко милиона години, за да види тук пясък; мелниците на Европа, които се въртяха бавно, все още не бяха имали достатъчно време, за да свършат работата си.

Веднага щом стана ясно, че ще успеят да акостират на брега, Ли даде заповед да бъдат изпразнени

главните резервоари на „Галакси“, които той предназначено бе напълнил с морска вода малко след кацането. Последваха няколко часа, изпълнени с големи неудобства, през които най-малко една четвърт от екипажа не се интересуваше от понататъшния развой на събитията.

„Галакси“ се издигаше все по-високо и по-високо във водата, като се клатеше все по-силно — и най-накрая рухна със страхотен плясък и остана да се носи по повърхността като трупа на някой кит в онези лоши стари времена, когато китоловните кораби ги напмпваха с въздух, за да не потънат. Когато видя положението на кораба, Ли нагласи нещата така, че кърмата да остане леко потопена, а предният мостик да се показва над водата.

Както и очакваше, „Галакси“ се завъртя с широката страна към вятъра. Тогава още една четвърт от екипажа бе извадена от строя, но Ли разполагаше с достатъчно помощници, за да спусне морската котва, която беше приготвил за това последно действие. Това беше просто един импровизиран сал, направен от празни кутии, завързани една за друга, но тежестта му накара кораба да се насочи към приближаващата се земя.

Сега вече виждаха, че се отправят — бавно и мъчително — към една тясна брегова ивица, покрита с малки камъни. Щом нямаше пясък, това бе най-доброто, на което можеха да разчитат.

Мостикът вече беше надвиснал над брега, когато „Галакси“ докосна дъното и Ли хвърли последния си коз. Той бе изпробвал двигателите само веднъж и не се осмели да повтори опита, за да не се повредят вече износените механизми.

За последен път „Галакси“ разтегна приспособленията си за приземяване. Чу се стържещ звук и корабът потрепера, когато долните подпори се врязаха в чуждопланетната повърхност. Сега вече бяха надеждно закотвени срещу ветровете и вълните на този океан без приливи и отливи.

Нямаше никакво съмнение, че „Галакси“ бе намерил тук своя последен пристан. Може би това важеше и за неговия екипаж.

V. През астероидите

Звезда

Сега вече „Юнивърс“ се движеше толкова бързо, че орбитата му нямаше дори далечна прилика с тази на някое естествено тяло в Слънчевата система. Меркурий, който се намира най-близо до Слънцето, рядко надвишава петдесет километра в секунда при преминаването през перихелия; „Юнивърс“ бе развил два пъти по-голяма скорост през първия ден — и при това само с половината от ускорението, което щеше да достигне, когато станеше по-лек с няколко хиляди тона вода.

За няколко часа, докато преминаваха през орбитата ѝ, Венера се бе превърнала в най-яркото от всички небесни тела след Слънцето и Луцифер. Малкият диск на планетата можеше да се види с невъоръжено око, но дори и най-мощните телескопи на кораба не показваха каквито и да са подробности. Венера, също като Европа, ревниво пазеше своите тайни.

Приближавайки се още повече към Слънцето, доста навътре в орбитата на Меркурий, „Юнивърс“ не само скъсяваше пътя, но получаваше и допълнителен тласък от гравитационното поле на небесното светило. Тъй като Природата винаги поддържа някакво равновесие, Слънцето загуби малко от скоростта си при този тран сфер, но ефектът щеше да се почувства едва след няколко хиляди години.

Капитан Смит използва преминаването на кораба през перихелия, за да възвърне част от престижа си, който неговото упорство беше подронило.

— Сега вече знаете — каза той — истинската причина, поради ко-ято прекарах кораба през Олд Фейтфул. Ако не бяхме измили цялата онази мръсотия от корпуса, досега той щеше да се е пренагрят над допустимото. Всъщност, съмнявам се, че термичният контрол щеше да издържи на натоварването — то вече е десет пъти над земните норми. — Поглеждайки през почти черни на цвят филтри към станалото неимоверно голямо Слънце, на пътниците не им бе никак трудно да му повярват. Всички бяха повече от щастливи, когато то отново придоби нормалните си размери и продължи да се смалжава зад тях, докато „Юнивърс“ прорязваше орбитата на Марс, насочвайки се по финалния курс на своята мисия.

Членовете на „Прочутата петорка“ се бяха приспособили, всеки по свой начин, към неочакваната промяна в живота им. Михайлович се беше отдал на своето плодотворно и шумно композиране и рядко се появяваше, освен по време на хранене, когато разказваше скандални истории и дразнеше всички жертви, които му бяха под ръка, особено Уилис. Грийнбърг се беше самоназначил, без никой да му възрази, за почетен член на екипажа и прекарваше по-голямата част от времето си на мостика.

Маги М. гледаше на цялата история с тъжна насмешка.

— Писателите — отбеляза тя — винаги разправят колко много работа биха могли да свършат, ако се намират някъде, където никой няма да им пречи и няма да имат ангажименти. Морските фарове и затворите са любимите им примери за такива места. Така че не мога да се оплача, освен от това, че поръчките ми за изследователски материали непрекъснато закъсняват заради по-приоритетни съобщения.

Дори и Виктор Уилис вече бе стигнал до подобно заключение; той също бе зает с работата над няколко дългосрочни проекта. А освен това имаше и още една причина да стои повече в каютата си; щяха да минат още няколко седмици, преди отново да изглежда така, сякаш е забравил да се обръсне.

Ива Мерлин прекарваше по няколко часа всеки ден в центъра за развлечения, защото искаше да навакса — както охотно обясняваше.

— с любимите си класически произведения, за които преди не бе имала време. За неин късмет библиотеката и прожекторните апарати на „Юнивърс“ бяха инсталирани навреме за пътуването; макар че колекцията все още беше сравнително малка, имаше достатъчно заглавия, за да прекараш няколко живота в четене и гледане.

Всички известни творби на визуалното изкуство бяха включени в колекцията, чак до първата искра от зората на киното. Ива познаваше повечето от тях и бе щастлива, че може да сподели с някого своите знания.

Фloyd обичаше да я слуша, защото в тези мигове тя сякаш оживяваше и се превръщаше в обикновено човешко същество, а не в икона. За него беше едновременно тъжно и удивително, че тя можеше да установи контакт с реалния свят единствено чрез изкуствената вселена на видеообразите. Едно от най-странните преживявания в изпълнения със събития живот на Хейуд Флойд беше да седи в полумрака точно зад Ива, някъде отвъд орбитата на Марс, и да гледа заедно с нея оригинала на „Отнесени от вихъра“. Имаше моменти, когато той наблюдаваше нейния прочут профил, очертан като силует срещу този на Вивиан Ли и ги сравняваше, макар че бе невъзможно да се каже, че едната актриса е по-добра от другата; и двете бяха от един и същи род.

Когато лампите светнаха, Флойд с удивление забеляза, че Ива плаче. Той взе ръката ѝ и каза нежно:

— Аз също плаках, когато Вони умря. Ива се усмихна леко.

— Всъщност аз плачех за Вивиан — каза тя. — Докато снимахме втората версия на „Отнесени от вихъра“, прочетох доста неща за нея — животът ѝ е бил толкова трагичен. А като говорим за нея тук, между звездите, се сещам за нещо, което Лари^[22] е казал, когато е довел горкото създание от Цейлон, след като получила нервна криза. Той казал на приятелите си: „Оженил съм се за жена от космоса.“

Ива замлъкна за момент и още една сълза се стече (доста театрално, неволно си помисли Флойд) по бузата ѝ.

— А има и нещо още по-странно. Последният ѝ филм е бил направен точно преди сто години — и знаете

ли кой е той?

— Хайде — изненадайте ме отново.

— Мисля, че това ще изненада Маги — ако наистина пише книгата, с която непрекъснато ни заплашва. Последният филм на Вивиан е „Корабът на глупаците“.

Космически айсберги

Сега, когато неочаквано се оказа, че имат толкова много време, капитан Смит най-после се съгласи да даде на Виктор Уилис интервюто, което бе част от неговия договор. Самият Виктор го бе отлагал доста дълго време заради това, което Михайлович упорито наричаше неговата „ампутация“. Тъй като щяха да минат много месеци, преди да успее да възстанови известния си имидж, най-накрая той реши да направи интервюто, без да се показва пред камерата; студиото на Земята можеше по-късно да вмъкне негови архивни кадри.

Те се бяха разположили във все още само частично мебелираната каюта на капитана, наслаждавайки се на едно от превъзходните вина, които очевидно съставяха по-голямата част от багажа на Виктор. Тъй като след няколко часа „Юнивърс“ щеше да изключи двигателя си и да започне да се движи по инерция, това беше последната им възможност за няколко дни напред да го опитат. Мнението на Виктор бе, че виното в безтегловност е нещо отвратително; той отказваше да сложи някоя от тези скъпоценни течности в пластмасова тубичка.

— Виктор Уилис, на борда на космическия кораб „Юнивърс“, в 18,30 часа, петък, 15 юли 2061 г. Макар че все още не сме достигнали средата на нашето пътуване, ние вече сме далеч отвъд орбитата на Марс и сме развили почти максималната възможна скорост. Която е, капитане?

— Хиляда и петдесет километра в секунда.

— Повече от хиляда километра в секунда — почти четири милиона километра в час!

Удивлението в гласа на Виктор Уилис прозвуча съвършено искрено; никой не би могъл да се досети, че той бе запознат с орбиталните параметри почти толкова добре, колкото и капитанът. Едно от неговите качества бе умението да се постави на мястото на своите зрители, като не само предвиждаше техните въпроси, но и събуждаше интереса им.

— Точно така — отговори капитанът със сдържана гордост. — Движим се два пъти по-бързо от което и да е човешко същество, откакто съществува светът.

Това трябваше да бъде една от моите реплики, помисли си Виктор; той не обичаше да бъде изпреварван от човека, когото интервюираше, но като добър професионалист бързо се адаптира към ситуацията.

Виктор направи пауза, все едно, че сверява данните с прочутия си малък електронен бележник с неговия ярък указателен екран, който само той можеше да види.

— На всеки дванайсет секунди ние изминаваме разстояние, равно на диаметъра на Земята. И въпреки това ще ни бъдат необходими още десет дни, за да достигнем Юпи — ъъ, Луцифер! Това може да ни даде известна представа за мащабите на Слънчевата система...

— Капитане, зная, че това е деликатен въпрос, но през последната седмица много хора ме разпитваха за него.

„0, не! — изстена мислено Смит. — Пак нещо за тоалетните при нулева гравитация!“

— В момента, в който говорим, преминаваме точно през сърцето на астероидния пояс...

(„По-добре да ме беше питал за тоалетните“ — помисли Смит.)

— ... и макар че досега космически кораб не е претърпявал сериозна повреда при сблъсък, не поемаме ли все пак доста голям риск? В края на краищата тук има буквално милиони тела, най-малките с размери на детска топка, които се движат в орбита в тази част на пространството. А само няколко хиляди от тях са отбелязани на картите.

— Повече от няколко: над десет хиляди.

— Но има милиони, за които не знаем нищо.

— Вярно е, но дори и да знаехме, това не би ни помогнало кой знае колко.

— Какво искате да кажете?

— Не можем да направим нищо.

— Защо?

Капитан Смит направи пауза, за да обмисли добре отговора си. Уилис беше прав — въпросът наистина бе деликатен; шефовете щяха да го пернат през ръцете, ако кажеше нещо, което би могло да разколебае потенциалните клиенти.

— Преди всичко космосът е толкова голям, че дори тук — както вие се изразихте, точно в сърцето на астероидния пояс — възможността за сблъсък е безкрайно малка. Надявахме се да ви покажем един астероид — най-доброто, с което разполагаме, е Хануман, с диаметър някакви си жалки триста метра. Най-близкото разстояние, на което ще се приближим до него, е четвърт милион километра.

— Но Хануман е гигант в сравнение с всички неизвестни отломки, които се носят наоколо. Не ви ли притеснява това?

— Горе-долу толкова, колкото вие бихте се притеснявали, че ще ви удари гръм на Земята.

— Всъщност това за малко не ми се случи в Пайк Пийкс, Колорадо — мълнията и гърмът се появиха едновременно. Но все пак признавате, че опасността съществува. Не увеличаваме ли риска, движейки се с такава шеметна скорост?

Уилис, разбира се, много добре знаеше отговора. Той отново се поставяше на мястото на легионите неизвестни слушатели на планетата, която с всяка изминала секунда оставаше с хиляди километри зад тях.

— Трудно е да ви го обясня, без да използвам математиката — каза капитанът (колко пъти беше произнасял тази фраза, дори и когато това не беше вярно!), — не съществува никаква определена зависимост между скоростта и риска. Да се ударите в каквото и да е при скоростта на космически кораб би било катастрофално. Ако сте застанали до една атомна бомба в момента, в който тя избухне, няма никакво значение дали е била от килотонния или мегатонния разряд.

Това не бе особено успокоително изявление, но беше най-доброто, което би могъл да каже. Преди Уилис да задълбочи нещата, той продължи бързо:

— И нека ви напомня, че този — въ — незначителен допълнителен риск, който поемаме, е в името на една благородна цел. Един-единствен час може да спаси живота на много хора.

— Да, сигурен съм, че всички ние оценяваме това. — Уилис направи пауза. Мислеше да добави: „...и аз съм на същия кораб“, но се отказа. Можеше да прозвучи нескромно (не че скромността бе една от силните му страни). Едва ли би могъл да се изкара герой при положение, че бе принуден да се движи по същия път. Нямахме много голям избор, освен ако не искаше да върви пеш до Земята.

— Всичко това — продължи той — ме навежда на една друга мисъл. Знаете ли какво се е случило точно

преди век и половина в Северноатлантическия океан?

— През 1911 година?

— Е, всъщност 1912...

Капитан Смит се бе досетил какво ще последва, но не искаше да помага на Виктор и затова се престори на невежа.

— Сигурно имате предвид „Титаник“? — каза той.

— Точно така — отвърна Уилис, умело прикривайки своето разочарование. — За него ми споменаха поне двадесетина души, които смятаха, че те единствени са забелязали приликата.

— Каква прилика? „Титаник“ е поел недопустими рискове, като просто се е опитал да счупи един рекорд.

Той замалко не добави: „А освен това не е разполагал с достатъчно спасителни лодки“, но за щастие се спря навреме, защото си спомни, че единствената совалка на кораба можеше да побере не повече от пет човека. Ако Уилис се заинтересуваше от тази тема, това щеше да доведе до твърде много обяснения.

— Е, да приемем, че тази аналогия е доста пресилена. Но има още една поразителна прилика, която всички изтъкват. Случайно да знаете името на първия и на последния капитан на „Титаник“?

— Нямам и най-малка... — започна капитан Смит. И изведнъж долната му челюст увисна.

— Точно така — каза Виктор Уилис с усмивка, която би било съвсем недостатъчно да наречем самодоволна.

Капитан Смит с удоволствие би удушил всички тези изследователи аматьори. Но едва ли би могъл да се сърди на родителите си, че са му дали най-често срещаното английско име.

Масата на капитана

Жалко беше, че зрителите на (и извън) Земята не можеха да проследят другите по-неофициални разговори на борда на „Юнивърс“. Животът на кораба бе приел формата на повтарящ се всеки ден еднообразен режим, нарушаван само от няколко редовни събития, от които най-важното и несъмнено съществуващо най-отдавна бе присъствието около масата на капитана.

Точно в 18,00 часа шестимата пътници и петима от офицерите, които не бяха дежурни, отиваха да вечерят с капитан Смит. Разбира се, отсъстваха официалните облекла, които са били задължителни на борда на плаващите дворци в Северноатлантическия океан, но обикновено се забелязваше старание да се покаже нещо различно. Винаги можеше да се очаква от Ива да носи някой нов пръстен, колие, лента за коса или парфюм, които очевидно идваха от някакъв неизчерпаем запас.

Ако двигателят беше включен, вечерята започваше със супа; но ако корабът се носеше по инерция и в безтегловност, имаше няколко вида ордьоври. Във всички случаи, преди да бъде сервирано основното ястие, капитан Смит съобщаваше последните новини или се опитваше да опровергава последните слухове, обикновено подхранвани от предавания, излъчени от Земята или Ганимед.

Обвинения и контраобвинения летяха във всички посоки и се излагаха съвършено фантастични теории, за да се обясни отвлечането на „Галакси“. Посочваха се всички тайни организации, за които бе известно, че съществуват, и много други, които бяха напълно измислени. Всички теории обаче имаха една обща черта. Нито една от тях не можеше да посочи правдоподобен мотив.

Мистерията се градеше около единствената известна информация. Енергичните действия на детективите

от АСТРОПОЛ бяха установили изненадващия факт, че покойната Роуз Макмахън всъщност е Рут Мейсън, родена в северната част на Лондон, постъпила на работа в столичната полиция и след едно обещаващо начало уволнена заради расистки действия. Тя емигрирала в Африка и изчезнала вдън земя. Очевидно е станала част от политическия подземен свят на този зловещ континент. Името „Шака“ се споменаваше често и също толкова често бе отричано от СЮАЩ.

Какво общо имаше всичко това с Европа, беше предмет на безкрайни и безплодни дебати около масата, особено когато Маги М. призна, че преди известно време е замисляла роман за Шака, представен от гледната точка на една от хилядите нещастни жени на деспота от племето зулу. Но колкото повече проучвала този проект, толкова по-отблъскващ се виждал той. „Когато се отказах да пиша за Шака — призна тя мрачно, — вече знаех точно какво изпитва съвременният германец към Хитлер.“

Подобни лични откровения ставаха все по-обичайни, докато пътуването продължаваше. Когато приключе с основното ястие, думата се даваше на някого от групата за трийсет минути. Те бяха преживели толкова много неща на различните небесни тела, че би било трудно да се намери по-добър източник на истории за маса.

Най-неумелият разказвач се оказа, донякъде изненадващо, Виктор Уилис. Той бе достатъчно искрен да го признае и да обясни причината.

— Толкова съм свикнал — каза той с почти, но не съвсем извинителен тон — да говоря пред публика, състояща се от милиони хора, че ми е трудно да общувам с такава дружелюбна малка компания.

— Би ли се справил по-добре, ако не беше дружелюбна? — попита Михайлович, който винаги се стараяше да помогне с нещо. — Това много лесно може да се уреди.

Ива, от друга страна, се оказа по-добра в това отношение, отколкото бяха очаквали, макар спомените ѝ да бяха свързани изцяло със света на шоубизнеса. Любимата ѝ тема бяха известните — и неизвестни — режисьори, с които беше работила, по-специално Дейвид Грифин.

— Вярно ли е — запита Маги М., която явно си мислеше за Шака, — че той е бил женомразец?

— Изобщо не е вярно — отговори веднага Ива. — Той просто мразеше актьорите. Не ги смяташе за хора.

Спомените на Михайлович също се придържаха към една донякъде ограничена територия — най-известните оркестри и балетни трупи, прочутите диригенти и композитори и техните неизброими почитатели. Но той знаеше толкова много весели истории за задкулисни интриги и любовни връзки, разкази за провалени премиери и кръвни вражди между примадоните, че дори и най-немузикалните му слушатели се превиваха от смях и охотно му даваха още време за разказване.

Прозаичните описания, които полковник Грийнбърг даваше на някои събития с изключително значение, бяха в абсолютен контраст с историите на Михайлович. Първото приземяване на Южния полюс на Меркурий, който имаше сравнително умерен климат, беше описано с такива подробности, че едва ли можеше да се добави нещо ново; въпросът, който интересуваше всички, бе: „Кога ще има ново кацане на Меркурий?“ Обикновено той беше следван от: „Бихте ли искали да се върнете отново там?“

— Ако се обърнат към мен, разбира се, че ще отида — отговаряше Грийнбърг. — Но мисля, че историята с Меркурий ще бъде същата като тази с Луната. Помните ли — приземихме се там през 1969 г. и не отидохме отново близо половин човешки живот. А и без това на Меркурий няма ресурси, които бихме могли да използваме, както това бе на Луната — макар че един ден може и да има. Но там липсва вода; разбира се, бяхме доста изненадани да я намерим на Луната. Или по-скоро в Луната...

Макар че не беше толкова ефектно, както приземяването на Меркурий, аз свърших много по-важна работа при създаването на влака от мулета в кратера Аристарх.

— Влак от мулета?

— Да. Преди да бъде построено голямото екваториално съоръжение, с което започнаха да изстрелват леда направо в орбита, трябваше да го транспортираме от отвора на кратера до космопорта Имбриъм. Това

означаваше, че трябва да прокараме път през равнините от лава и да построим мостове над голяма част от пукнатините в ледника. Нарекохме го Ледения път — беше дълъг само триста километра, но ни бяха необходими няколко човешки живота, за да го построим...

„Мулетата“ бяха трактори с по осем колела, с огромни гуми и самостоятелен механизъм за прикачване: те можеха да теглят до дванайсет ремаркета, всяко натоварено с по сто тона лед. Пътувахме през нощта — тогава нямаше нужда да покриваме товара.

Аз управлявах едно от тях няколко пъти. Пътуването траеше около шест часа. Нямахме намерение да поставяме скоростни рекорди. Ледът се разтоварваше в големи резервоари под налягане и там изчакваше изгрева на Слънцето. Веднага щом се разтопеше, го изпомпвах и зареждах с него корабите.

Леденият път е все още там, но сега по него минават само туристите. Ако са разумни, те пътуват през нощта, както правехме и ние. Беше фантастично — Земята блестеше точно над главите ни в цялото си великолепие; светлината беше толкова силна, че рядко използвахме прожекторите си. И макар че можехме да разговаряме с приятелите си когато поискаме, ние често изключвахме радиовръзката и оставяхме на автоматиката да им съобщава, че всичко е наред. Искяхме да останем сами в тази огромна блестяща пустош — докато все още беше там, — защото знаехме, че няма да е задълго.

Сега там се строи свръхбързият транспорт Тераволт, който ще обикаля Екватора, и навсякъде в Имбриъм и Серенитатис се издигат куполи на сгради. Но ние опознахме истинската лунна пустош, точно както са я видели Армстронг и Олдрин — много преди да стане възможно да си купите пощенски картички с надпис „Иска ми се да си тук“ от пощенската станция в база „Спокойствие“.

Чудовищата от Земята

„... добре, че пропусна годишния бал: ако искаш вярвай, но той беше също толкова ужасен като миналогодишния. И отново нашият местен мастодонт, скъпата мис Уилкинсън, успя да премаже пръстите на краката на своя партньор, дори и при гравитация от половин джи на танцовата площадка.

А сега малко делови въпроси. Тъй като ще отсъстваш няколко месеца вместо две седмици, Админ хвърля алчни погледи към твоя апартамент — хубав квартал, близо е до централния търговски комплекс, прекрасна гледка към Земята, откриваща се при ясни дни, и т.н., и т.н. — и предлага да го вземе под наем, докато се върнеш. Сделката изглежда добра и ще ти спести доста пари. Ние ще приберем на съхранение онези лични вещи, които би желал...

Сега за този Шака. Знаем, че обичаш да се шегуваш с нас, но, откровено казано, Джери и аз бяхме ужасени! Разбирам защо Маги М. се е отказала да пише за него — да, разбира се, чели сме нейната книга «Сладострастията на Олимп» — доста е забавна, но прекалено феминистка за нас...

Какво чудовище — разбирам защо са нарекли на негово име онази банда африкански терористи. Можеш ли да си представиш — езекутирал войните си, ако се оженят! И избил всички нещастни крави в своята окаяна империя само защото били женски! Но най-противното нещо са тези ужасни копия, които е изобретил; какви шокиращи маниери — да ги забиваш в хора, с които дори не си се запознал както трябва...

И каква ужасна реклама за нас, простосмъртните! Почти може да те накара да се промениш. Винаги сме твърдели, че сме вежливи и сърдечни (както и невероятно талантиливи и артистични, разбира се), но след като ти ни накара да се позаинтересуваме от някои от така наречените Велики воители (като че ли има нещо велико в това да убиваш хора!), сега почти ни е срам от нашите предшественици...

Да, знаехме за Адриан и Александър — но изобщо и не подозирахме за Ричард Лъвското сърце и Саладин. Или пък Юлий Цезар — макар че той е бил всичко — попитай Антоний и Клеопатра. Или пък Фридрих Велики, който все пак е имал и някои положителни черти; виж как се е отнасял със стария Бах.

Когато казах на Джери, че поне Наполеон прави изключение — от него не би трябвало да се срамуваме, — знаеш ли какво ми отговори тя? «Хващам се на бас, че Жозефина всъщност е била момче.» Попитай Ива какво мисли за това.

Ти разруши моралните ни устои, негодник такъв, като ни оплеска с тази напоена с кръв четка (извинявай за обърканата метафора). Трябваше да ни оставиш да си живеем в щастливо неведение...

Въпреки това изпращаме ти поздрави, също и Себастиан. Кажи «Здравей» от наше име на жителите на Европа, ако ги срещнеш. Ако се съди по съобщенията от «Галакси», някои от тях биха били много подходящи партньори на мис Уилкинсън.

Спомените на един столетник

Д-р Хейуд Флойд предпочиташе да не говори за първата мисия до Юпитер и за втората до Луцифер десет години след нея. Всичко това се бе случило толкова отдавна, а и нямаше нищо, което да не е повторил стотици пъти пред различните конгреси, делегации на Космическия съвет и журналисти като Виктор Уилис.

Въпреки всичко той имаше задължение към спътниците си, което не можеше да бъде избягнато. Тъй като беше единственият все още жив човек, който бе станал свидетел на раждането на новото слънце — и на една нова слънчева система, — те очакваха, че той има някакви по-специални познания за световите, към които сега се приближаваха толкова бързо. Това беше наивно предположение; той можеше да им каже много по-малко неща за сателитите на Галилей от учените и инженерите, които работеха там вече от цяло поколение. Когато някой го запиташе: „Как изглежда в действителност Европа (или Ганимед, или Йо, или Калисто...)?“, той препоръчваше на питащия доста безцеремонно обемистите доклади, които се намираха в корабната библиотека.

И все пак имаше една област, в която опитът му беше уникален. Половин век по-късно той понякога се чудеше дали това наистина се беше случило, или е сънувал на борда на „Дисквъри“, когато Дейвид Боумън му се беше явил. По-лесно бе да повярва, че космическият кораб е бил обитаван от духове...

Но не беше възможно да е сънувал, когато носещите се във въздуха пращинки бяха образували призрачния образ на човека, който би трябвало да е мъртъв от десетина години. Без предупреждението, което бе изрекъл (Флойд си спомняше съвсем ясно, че устните му бяха неподвижни, а гласът беше дошъл от радиомикрофона), „Леонов“ и всички в него щяха да се превърнат в пара при взривяването на Юпитер.

— Защо го направи ли? — отвърна Флойд по време на една от беседите след вечеря. — Търсих отговора цели петдесет години. В каквото и да се е превърнал, след като е излязъл в Космоса с капсулата „Дисквъри“, за да изследва монолита, изглежда, все пак е останала някаква връзка между него и човешката раа; той не беше станал напълно чужд за нас. Знаем, че се е завърнал на Земята — за кратко — от онзи инцидент с орбиталната бомба. А има и солидни доказателства, че е посетил майка си и приятелката си; това не може да бъде постъпка на същество, което се е освободило от всякакви чувства.

— Как предполагате, какво е той сега? — попита Уилис. — И всъщност — къде се намира?

— Вероятно последният ви въпрос е безсмислен — дори и за хората. Знаете ли къде се намира вашето съзнание?

— Не съм изучавал метафизика. Сигурно някъде в централната част на мозъка ми.

— Когато бях малък — въздъхна Михайлович, който имаше таланта да проваля и най-сериозните дискусии, — моят се намираше един метър по-ниско.

— Нека да приемем, че е на Европа; знаем, че там има монолит, а Боумън несъмнено е свързан с него по някакъв начин — знаете как предаде това предупреждение.

— Смятате ли, че той е предал и второто, което гласеше, че трябва да стоим настрана от Европа?

— И което сега се готвим да пренебрегнем...

— ... в името на една благородна цел...

Капитан Смит, който обикновено оставяше разговора да тече накъдето иска, направи едно от редките си изказвания.

— Доктор Флойд — каза той замислено, — вие се намирате в уникално положение и трябва да се възползвате от него. Боумън вече се е отклонил веднъж от пътя си, за да ви помогне. Ако той все още е някъде там, може би ще го стори отново. Доста ме тревожи онази заповед: „Не се опитвайте да се приземите!“ Ако той би могъл да ни увери, че тя е — нека кажем — временно отменена, ще бъда много по-спокоен.

Чуха се няколко „тихо, тихо!“ около масата, преди Флойд да отговори.

— Да, и аз разсъждавах за същото нещо. Вече съобщих на „Галакси“ да внимават за някакви — да кажем — прояви, в случай че той се опита да установи контакт.

— Но, разбира се — каза Ива, — той може и да е умрял досега ако духовете могат да умират.

Дори и Михайлович нямаше подходящ коментар за това, но Ива очевидно усети, че никой не одобрява думите ѝ. Без да се чувства виновна, тя опита отново.

— Уди, скъпи — каза тя. — Защо просто не му се обадиш по радиото? За това е направено, нали?

Тази идея вече беше хрумнала на Флойд, но някак си изглеждаше твърде наивна, за да я вземе на сериозно.

— Ще го направя — каза той. — Не смятам, че това би ни навредило.

Монолит

Този път Флойд беше сигурен, че сънува...

Не можеше да спи добре при нулева гравитация, а в момента „Юнивърс“ се носеше по инерция, с изключени двигатели и с максимална скорост. След два дни корабът щеше да започне едноседмичния период на постепенно намаляване на ускорението, освобождавайки се от огромния скоростен излишък, докато станеше възможно да кацне на Европа.

Колкото и да нагласяваше ограничителните колани, те винаги бяха или твърде стегнати, или твърде отпуснати. В зависимост от това той или се затрудняваше да диша, или се издигаше над леглото си.

Веднъж се събуди във въздуха и няколко минути махаше безпомощно с ръце и крака, докато най-накрая, напълно изтощен, успя да преплува няколкото метра до най-близката стена. Чак тогава си спомни, че просто трябваше да изчака; вентилационната система на каютата не след дълго щеше да го притегли към своята решетка без каквото и да било усилие от негова страна. Като опитен космонавт той много добре знаеше това; единственото му извинение беше просто паниката.

Но тази вечер бе успял да нагласи всичко както трябва; вероятно когато гравитацията се върнеше, щеше да му е трудно отново да се приспособи към нея. Лежа буден само няколко минути, припомняйки си последния разговор след вечеря, и след това заспа.

В съня си той продължаваше дискусията около масата. Имаше някои незначителни промени, които той прие, без да се учудва. Уилис например отново беше с брада — макар че тя бе пораснала само от едната страна на лицето му. Това, предположи Флойд, вероятно беше в името на някакъв научен проект, макар че му беше трудно да определи каква е неговата цел.

Във всеки случай той си имаше свои собствени грижи. Правеше си оглушки за критиките на Космическия администратор Мил сън, който незнайно как се бе присъединил към тяхната малка група. Флойд се чудеше как ли се е озовал на борда на „Юнивърс“ (дали се беше скрил в някой трюм?). Фактът, че Милсън беше мъртъв най-малко от четирийсет години, изглеждаше много по-маловажен.

— Хейуд — казваше старият му неприятел, — в Белия дом са много обезпокоени.

— Не мога да разбера защо.

— Радиосъобщението, което току-що изпрати до Европа. Имаше ли разрешение от Държавния департамент?

— Не сметнах, че е необходимо. Просто поисках разрешение за кацане.

— А, точно това е проблемът. От кого го поиска? Кое правителство издава разрешенията? Боя се, че всичко това е много необичайно.

Милсън изчезна, като продължаваше да говори. „Много се радвам, че това е само сън, помисли си Флойд. А сега какво следва?

Е, можех да се досетя. Здравей, стари приятелю. Появяваш се във всякакви размери, а? Разбира се, дори и «Т.М.А.-1» не би могъл да се напъха в каютата ми, а Големият му брат като нищо може да глътне «Юнивърс» на една хапка.“

Черният монолит стоеше — или се носеше — само на два метра от леглото му. Флойд беше неприятно изненадан, когато разбра, че той не само имаше същата форма, но и същите размери като някоя обикновена надгробна плоча. Въпреки че доста често му бяха изтъквали тази прилика, досега несъответствието на мащаба намаляваше психологическото въздействие. Сега за първи път той почувства, че тази прилика е обезпокояваща и дори зловеща. „Зная, че това е само сън, но на моята възраст не бих желал да ми напомнят за смъртта...“

Както и да е — какво правиш тук? Да не би да носиш съобщение от Дейв Боумън? Да не би ти да си Дейв Боумън?

Е, всъщност аз и не очаквах да ми отговориш; в миналото не беше много приказлив, нали? Но когато си наблизо, винаги се случва нещо. В кратера Тихо, преди шейсет години, ти изпрати сигнала към Юпитер, за да съобщиш на създателите си, че сме те изровили. И виж какво направи с Юпитер, когато успяхме да стигнем там десетина години по-късно!

Какво си намислил този път?

VI. Убежище

Спасение

Първата задача, стояща пред капитан Лаплас и неговия екипаж, веднъж щом привикнаха към чувството, че са на твърда земя, беше да се ориентират в обстановката. Всичко на борда на „Галакси“ беше променило местонахождението си.

Космическите кораби се конструират така, че да могат да функционират при два типа условия — или при липса на гравитация, или когато двигателите са включени при посоки горе и долу по оста на кораба. Но сега „Галакси“ лежеше почти хоризонтално и всички подове бяха заели мястото на стените. Положението бе точно такова, като че ли се опитваха да живеят в постройката на морски фар, която се беше прекатурила на една страна; всички мебели трябваше да бъдат преместени и поне петдесет процента от оборудването не действаше по предназначението си.

Но все пак това донякъде беше за добро и капитан Лаплас се постара да го използва максимално. Екипажът бе толкова зает с преустройство на вътрешността на „Галакси“ — като наблягаше най-вече на водопроводната инсталация, — че той нямаше причини да се безпокои за морала им. Докато корпусът все още беше херметизиран и мюонните генератори продължаваха да ги снабдяват с енергия, не ги заплашваше нищо. Трябваше да преживеят двадесетина дни и спасението щеше да дойде от небесата в образа на „Юнивърс“. Никой не спомена за възможността неизвестните сили, които управляваха Европа, да се противопоставят на това второ кацане. Те не бяха обърнали внимание на първото; сигурно нямаше да попречат и на една спасителна мисия...

Самата Европа обаче сега не им помагаше, както в началото. Докато „Галакси“ плаваше в открито море, той почти не бе засегнат от трусовете, които непрекъснато опустошаваха малкия свят. Но сега, когато корабът се беше превърнал завинаги в постройка на сушата, той бе разтърсван на всеки няколко часа от сеизмични раздвижвания. Ако беше кацнал в нормалната вертикална позиция, досега сигурно щеше да се е преобърнал.

Трусовете бяха по-скоро досадни, отколкото опасни, но предизвикваха кошмарни спомени у всички, които бяха преживели земетресението в Токио през '33 година или в Лос Анджелис през '45-а. Не помагаше много и знанието, че те следват един напълно предвидим модел, достигайки върха на честотата и мощността си на всеки три дни и половина, когато Йо преминаваше по близката си орбита. Нито пък представляваше някакво утешение фактът, че собствените гравитационни приливи и отливи на Европа причиняваха най-малко еквивалентни щети на Йо.

След шест дни изнурителна работа капитан Лаплас констатира със задоволство, че „Галакси“ е приведена в най-доброто състояние, което обстоятелствата позволяваха. Той обяви един ден почивка — който по-голямата част от екипажа прекара в сън — и след това състави план за втората им седмица на спътника.

Учените, разбира се, искаха да изследват новия свят, на който се бяха озовали толкова неочаквано. Според радарните карти, изпратени от Ганимед, островът беше дълъг петнайсет километра и широк пет; най-високата му точка беше само сто метра — недостатъчно висока, предрече някой мрачно, за да ги предпази от някоя много голяма цунами.

Трудно бе да си представиш по-неприветливо и мрачно място от този остров; половинвековното излагане на слабите ветрове и дъждове на Европа не бе направило нищо, за да разчупи обвивката от лава, която покриваше половината от повърхността му, или да заобли гранитните късове, които стърчаха сред реките от замръзнали скали. Но сега той беше техният дом и трябваше да му измислят име.

Мрачни, песимистични варианти като Хадес, Пъкъл, Ад, Чистилище... бяха твърдо отхвърляни от капитана; той искаше нещо ободряващо. Едно изненадващо и фантазьорско предложение за отдаване дължимото на един храбър неприятел, беше обсъдено доста сериозно, преди да бъде отхвърлено чрез гласуване — трийсет и двама бяха против, десет за и петима въздържаха се: островът нямаше да бъде наречен „Роузленд“...

Най-накрая „Убежище“ бе прието с пълно единодушие.

Издръжливост

„Историята никога не се повтаря, но историческите ситуации го правят.“

Докато излъчваше всекидневния си доклад до Ганимед, в главата на капитан Лаплас непрекъснато се въртеше тази фраза. Тя бе цитирана от Маргарет М'Бала — която сега идваше насам с близо хиляда километра в секунда — при излъчването на едно окуражително съобщение от „Юнивърс“, което той с удоволствие разпространи сред останалите корабокрушеници.

„Моля, предайте на мис М'Бала, че нейният малък урок по история повлия изключително добре на настроението ни; едва ли би могла да се сети за нещо по-добро, което да ни изпрати...“

Въпреки неудобството от това, че стените и подовите си размениха местата, нашият живот е направо разкошен в сравнение с този на полярните изследователи в миналото. Някои от нас са чували за Ърнест Шакълтън, но изобщо не знаехме, че е написал сагата «Издържливост». Да живееш повече от година върху плаващи ледени късове, след това да прекараш антарктическата зима в пещера и най-накрая да преплуваш хиляди километри по море в открита лодка; да прекосиш една планинска верига, неотбелязана на картите, за да се добереш до най-близкото човешко поселище!

И това е било само началото. Най-невероятното — и вдъхновяващо — нещо е, че Шакълтън се е върнал четири пъти, за да спаси хората си, останали на този малък остров — и е успял да спаси всички! Можете да си представите как повдигна духа ни тази история. Надявам се, че ще можете да ни изпратите неговата книга по факса при следващото предаване — всички очакваме с нетърпение да я прочетем.

А какво ли би си помислил той за нашето положение! Да, ние сме несравнимо по-добре от тези изследователи от едно време. Почти невъзможно е да повярваш, че до средата на миналия век те са били напълно изолирани от останалия свят, щом са изчезнали зад хоризонта. Би трябвало да се срамуваме от нашите оплаквания, че светлината не пътува достатъчно бързо и не можем да разговаряме с приятелите си по едно и също време; или че са необходими два часа, за да получиш отговор от Земята... А те не са имали връзка с месеци и даже с години! Още веднъж, мис М'Бала, приемерте нашите искрени благодарности.

Разбира се, всички земни изследователи са имали едно съществено преимущество — те поне са могли да дишат въздуха. Научният екип ми проглуши ушите с молби за излизане навън, така че модифицирахме четири скафандъра за ИВА с продължителност до шест часа. При това атмосферно налягане няма да са им необходими напълно херметизирани скафандри — един комплект около кръста ще им бъде достатъчен — и ще ги пускам да излизат по двама, стига да се придържат на разстояние, от което могат да виждат кораба.

И най-накрая, информация за времето днес. Налягане 250 бара, температурата се задържа на двайсет и пет градуса, духа западен вятър със скорост трийсет възела, обичайната стопроцентова облачна обвивка, трусове са между първа и трета степен по възходящата скала на Рихтер...

Знаете ли, никога не съм обичал тази дума — «възходяща» — особено сега, когато Йо отново се приближава...“

Мисия

Когато няколко души наведнъж искаха да говорят с него, това обикновено означаваше неприятности или най-малкото, че трябва да се вземе някакво трудно решение. Капитан Лаплас беше забелязал, че Флойд и Ван дер Берг прекарваха доста време в оживени дискусии, често пъти заедно с втори помощник Чанг, и не беше трудно да се досети за какво говорят. И въпреки това тяхното предложение го завари неподготвен.

— Искате да отидете до планината Зевс! Как — в открита лодка?! Да не би книгата на Шакълтън да ви е завъртяла главите?

Флойд изглеждаше леко смутен; капитанът бе отгатнал съвсем точно. „Юг“ — една от частите на книгата ги беше вдъхновила за по-голямата част от плана.

— Дори и да можехме да построим лодка, сър, щеше да ни отнеме твърде много време... особено след

като „Юнивърс“ вероятно ще пристигне след десет дни.

— А и не съм сигурен — добави Ван дер Берг, — че бих се осмелил да преплувам това Море на Галилей; може би не всички негови обитатели са разбрали, че не ставаме за ядене.

— Е, тогава остава само една възможност, нали? Настроен съм скептично към нея, но може и да се оставя да ме убедите. Продължавайте.

— Обсъдихме я с мистър Чанг и той потвърди, че това може да бъде направено. Планината Зевс се намира само на триста километра оттук; совалката може да прелети дотам за по-малко от час.

— А дали ще намери къде да се приземи? Както вероятно си спомняте, мистър Чанг нямаше голям успех с „Галакси“.

— Това не представлява проблем, сър. Совалката „Уилям Цанг“ е с маса само една стотна от тази на кораба; дори онзи лед вероятно би могъл да я издържи. Прегледахме видеозаписите и намерихме десетина подходящи площадки за кацане.

— Освен това — каза Ван дер Берг — в главата на пилота няма да бъде опрян пистолет. Това може да помогне.

— Сигурен съм, че е така. Но големият проблем е в самото начало. Как ще изкарате совалката от гнездото ѝ? Можете ли да сглобите подемен кран? Дори и при тази гравитация тежестта няма да е малка.

— Няма нужда от кран, сър. Мистър Чанг ще излети с нея. Настъпи продължително мълчание, през което капитан Лаплас обмисляше, очевидно без голям ентузиазъм, идеята за задействането на ракетни двигатели във вътрешността на неговия кораб. Малката стотонна совалка „Уилям Цанг“, по-известна под името „Бил Ц.“, беше предназначена само за орбитални операции; при нормални обстоятелства тя беше леко избутвана от гнездото, а двигателите ѝ се задействаха едва когато се бе отдалечила на достатъчно голямо разстояние от кораба майка.

— Явно сте го обмислили добре — каза неохотно капитанът, — но какво ще кажете за ъгъла на излитане? Да не искате да претърколим „Галакси“, за да може „Бил Ц.“ да се озове отгоре? Половината от гнездото се намира от едната страна на кораба; имаме късмет, че не се озова отдолу, когато излязохме на сушата.

— Излитането ще трябва да се извърши под шейсетградусов ъгъл спрямо хоризонтала; страничните дюзи ще свършат работа.

— Ако мистър Чанг мисли така, аз, разбира се, ще му повярвам. Но какви вреди ще нанесат пламъците на кораба?

— Ами, ще разрушат вътрешността на гнездото, но то и бездруго няма да бъде използвано отново. А и херметичните прегради са конструирани така, че да издържат на евентуални експлозии, следователно няма опасност да се повреди нещо друго в кораба. Ще сформираме екипи за борба с огъня за всеки случай.

Идеята беше блестяща. В това нямаше никакво съмнение. Ако тя успееше, мисията нямаше да се окаже пълен провал. През изминалата седмица капитан Лаплас едва ли се бе замислял дори за миг върху загадката на планината Зевс, заради която се бяха озовали в това затруднено положение; за него беше важно единствено да оцелеят. Но сега вече имаше някаква надежда, а и свободно време, за да мислят и за други неща. Струваше си да поемат някои рискове, за да разберат защо този малък свят беше станал обект на толкова много машинации.

Совалката

— Ако си спомням добре — каза д-р Андерсън, — първата ракета на Годар е прелетяла около петдесет метра. Питам се, дали мистър Чанг ще подобри този рекорд.

— Дано да успее — иначе всички ще загазим. По-голямата част от научния екип се беше събрала в залата за наблюдение и всички се бяха втренчили с безпокойство към корпуса на кораба. Макар че входът на гнездото не се виждаше под този ъгъл, те щяха да забележат „Бил Ц.“ съвсем скоро след като — и ако — се покажеше.

Нямаше предстартово броене; Чанг не бързаше, проверяваше щателно всичко и щеше да включи двигателя, когато сметнеше, че е готов. Совалката беше разтоварена до минималната възможна маса и имаше гориво точно за сто секунди полет. Ако всичко станеше както го бяха замислили, то щеше да бъде напълно достатъчно; ако не, повече от това щеше да бъде не само излишно, но и опасно.

— Тръгваме — каза небрежно Чанг.

Беше почти като някакъв фокус; всичко стана толкова бързо, че очите не можаха да го проследят. Никой не видя как „Бил Ц.“ изскочи от гнездото, защото беше скрита от облаци пара. Когато те се разнесоха, совалката вече се приземяваше на двеста метра от кораба.

Залата отекна от шумни възгласи на облекчение.

— Успя! — извика бившият капитан Ли. — Надмина рекорда на Годар — и то съвсем лесно!

Застанала на четирите си ниски крака сред пустинния пейзаж на Европа, „Бил Ц.“ приличаше на по-голяма и дори по-несъвършена версия на лунохода на „Аполо“. Не това обаче си мислеше капитан Лаплас, докато гледаше от мостика.

Струваше му се, че корабът му по-скоро прилича на изхвърлен на брега кит, който с големи мъки е успял да роди своето малко в една чужда за него среда. Надяваше се, че „новороденото“ ще оцелее.

След четирийсет и осем часа, през които всички бяха много заети, „Уилям Цанг“ беше натоварена, изпробвана на една десеткило-метрова обиколка около острова — и готова да потегли. Все още разполагаха с предостатъчно време за мисията; според най-оптимистичните изчисления „Юнивърс“ не би могъл да пристигне по-рано от три дни, а пътешествието до планината Зевс, дори и като се вземеше предвид времето, необходимо на д-р Ван дер Берг да разположи обширния си набор от инструменти, щеше да отнеме само шест часа.

Веднага щом втори помощник Чанг се приземи, Лаплас го извика в каютата си. „Капитанът изглежда малко неспокоен“, помисли си Чанг.

— Добре се справи, Уолтър, но не сме и очаквали друго от теб.

— Благодаря, сър. И тъй, какъв е проблемът?

Капитанът се усмихна. Между членовете на екипаж, който работи толкова добре заедно, не можеше да има тайни.

— Началството, както обикновено. Неприятно ми е, че трябва да те разочаровам, но получих заповед само д-р Ван дер Берг и втори помощник Флойд да тръгнат със совалката.

— Ясно — отвърна Чанг с нотки на горчивина в гласа. — Какво им казахте?

— Все още нищо, затова исках да поговоря с теб. Готов съм да кажа на шефовете, че ти си единственият пилот, който може да доведе мисията до успешен край.

— Ще разберат, че това са само празни приказки. Флойд би могъл да се справи не по-зле от мен. Не съществува и най-малкият риск, освен някоя повреда, която може да се случи на всекиго.

— Все пак мога да си затворя очите, ако настояваш. В края на краищата никой не може да ме спре, а и

всички ще станем герои, когато се върнем на Земята.

Чанг, изглежда, правеше някакви сложни изчисления и явно остана доста доволен от резултата.

— Ако заменим двеста килограма полезен товар с гориво, ще имаме една нова интересна възможност; възнамерявах да спомена за нея по-рано, но „Бил Ц.“ нямаше да се справи с цялото това допълнително оборудване и пълен екипаж...

— Досещам се и сам. Великата стена.

— Разбира се; можем да направим пълно изследване с едно или две прелитания и да разберем какво представлява тя в действителност.

— Мисля, че първоначалната идея беше много добра и не съм сигурен дали трябва да се приближаваме до Стената. Не бива да злоупотребяваме с късмета си.

— Може би. Но има и друга причина; за някои от нас тя дори е по-важната...

— Слушам те.

— „Циен“. Намира се само на десет километра от Стената. Бихме искали да спуснем там венец.

Ето какво бяха обсъждали неговите офицери толкова сериозно; не за първи път капитан Лаплас съжали, че не знае малко повече китайски.

— Разбирам — каза той тихо. — Ще трябва да го обмисля и да говоря с Ван дер Берг и Флойд, за да разбера дали са съгласни.

— А началството?

— Не, по дяволите. Това решение ще бъде мое.

Парчета стъкло

— Добре ще е да побързате — посъветваха ги от централата на Ганимед. — Следващото изравняване на планетите ще бъде доста лошо — нашият спътник ще предизвика трусове заедно с Йо. И не искаме да ви плашим, но ако радарът ни не се е побъркал, планината ви е потънала с още сто метра след последната проверка.

При тези темпове, помисли си Ван дер Берг, Европа отново ще стане плоска след десет години. Колко побързо се развиваха нещата тук в сравнение със Земята; това бе и една от причините, поради която спътникът беше толкова популярен сред геолозите.

Седнал в кресло номер две точно зад Флойд, със затегнат колан и изцяло заобиколен от своите инструменти, той изпитваше някаква странна смесица от вълнение и съжаление. След няколко часа най-голямото интелектуално приключение в живота му щеше да е приключило — по един или друг начин. Нищо от това, което можеше да му се случи в бъдеще, нямаше да може да се мери с него.

В душата му нямаше и следа от страх; той напълно се доверяваше на пилота и машината. Неочаквано и за самия него изпита някакво странно чувство на признателност към покойната Роуз Макмахън; ако не беше тя, той никога не би имал тази възможност и вероятно щеше да отнесе в гроба своите съмнения, без да може да ги провери.

Тежко натоварената совалка „Бил Ц.“ едва успя да преодолее гравитацията от една десета джи при излитането; тя не беше предназначена за такава работа, но щеше да се справи много по-добре по обратния

път, когато товарът ѝ щеше да бъде свален. Като че ли изминаха векове, докато совалката се издигне над „Галакси“, и през това време те успяха да забележат повредите на корпуса, както и следи от корозия, причинени от падащите от време на време умерено киселинни дъждове. Докато Флойд се занимаваше с операцията по излитането, Ван дер Берг предаде кратък доклад за състоянието на кораба от неговата гледна точка на привилегирован наблюдател. Той сметна, че това е в реда на нещата — макар че ако спасителната група пристигнеше, годността на „Галакси“ за пътуване в космоса вече нямаше да представлява интерес за никого.

Сега целият остров „Убежище“ се виждаше като на длан и Ван дер Берг осъзна колко блестящо се беше справил със задачата си временно назначеният капитан Ли, когато закотви кораба на брега. Имаше само няколко места, където можеше да извършат безопасно акостиране; въпреки че и шансът му беше помогнал много, Ли бе използвал вятъра и морската котва по най-добрия възможен начин.

Мъглата около тях се съгъстяваше; „Бил Ц.“ се издигаше по една полубалистична траектория, за да неутрализира тежестта на товара, и в следващите двайсет минути нямаше да виждат нищо освен облаци. „Жалко — помисли си Ван дер Берг, — сигурен съм, че там долу плуват някакви интересни същества, и може би никой вече няма да има възможност да ги види...“

— Наближава моментът да изключим двигателя — каза Флойд. — Всичко е наред.

— Много добре, „Бил Ц.“. Няма съобщения за въздушен трафик на вашата височина. Все още сте номер едно на пистата за приземяване.

— Кой е този шегаджия? — попита Ван дер Берг.

— Рони Лим. Не е за вярване, но изразът „номер едно на пистата“ е останал още от „Аполо“.

Ван дер Берг можеше да разбере защо. Нямаше нищо по-добро от някоя духовита забележка — при условие, че не звучи изкуствено, за да разсее напрежението, когато трябваше да се извърши някакво сложно и вероятно опасно начинание.

— Петнайсет минути до задействане на спирачките — каза Флойд.

— Да видим дали има още някой в ефира.

Той стартира автоскенера и в малката кабина отекна последователност от различни радиосмущения, между които имаше кратки затишия, докато тунерът ги отхвърляше едно по едно и продължаваше бързото си придвижване по скалата на радиообхвата.

— Това са местните радиомаяци, които излъчват различни данни — каза Флойд. — Надявах се да... а, ето го!

Това беше само един тих музикален тон, който се усилваше и отслабваше като някакво налудничаво сопрано. Флойд погледна към скалата на обхвата.

— Доплеровият ефект намалява доста бързо — сигналът почти изчезна.

— Какво е това? Някакъв текст?

— Мисля, че е видеопредаване на бавни обороти. Доста материали се изпращат на Земята чрез голямата сателитна антена на Ганимед, когато спътникът се намира в подходящо положение. Телевизионните мрежи на Земята настояват за новини.

Те се заслушаха за известно време в хипнотичния, но лишен от смисъл звук; след това Флойд го изключи. Макар че предаването от „Юнивърс“ беше непонятно за техните човешки сетива, то им съобщаваше единственото нещо, което искаха да знаят. Помощта беше на път и скоро щеше да пристигне.

Отчасти за да запълни мълчанието, но и защото проявяваше жив интерес към това, Ван дер Берг запита уж небрежно:

— Говорил ли си с дядо си напоследък?

„Говоря“, разбира се, не беше най-подходящата дума, когато ставаше въпрос за междупланетни разстояния, но никой не бе успял да предложи някакъв друг приемлив вариант. Известно време бяха използвани названия като „гласорама“, „аудиопоща“, „гласокарта“, които накрая бяха потънали в забрава. Дори и сега по-голямата част от човешкия род вероятно не вярваше, че нормалният разговор е невъзможен в големите открити пространства на Слънчевата система, и от време на време се чуваха възмутени протести: „Защо учените не могат да измислят нещо?“

— Да — каза Флойд. — Той е в отлична форма и очаквам с нетърпение да го видя.

В гласа му се чувстваше лека напрегнатост. Чудя се, помисли си Ван дер Берг, кога ли са се срещали за последен път; но осъзна, че ще бъде нетактично да попита. Вместо това в следващите десет минути двамата с Флойд репетираха процедурите по разтоварването и монтирането на апаратурата, за да не се получи някакво ненужно объркване, когато кацнеха.

Сигнализацията за задействане на спирачките се включи частица от секундата след като Флойд активира програмата. „Намирам се в добри ръце, помисли Ван дер Берг. Мога да се успокоя и да се концентрирам върху моята работа. Къде е тази камера? Само не ми казвайте, че пак се е понесла във въздуха...“

Облаците се разкъсваха. Въпреки че радарът бе показал точно какво има под тях в нормалния за човешки поглед обхват, все пак беше шокиращо да видят планината, извисяваща се само на няколко километра от тях.

— Виж! — извика внезапно Флойд. — Там отляво, до онзи раздвоен връх, можеш ли да се досетиш?

— Сигурен съм, че си прав. Не мисля, че сме причинили някакви щети — пенетрометърът просто се е разтопил. Чудя се къде ли паднал другият...

— Височина хиляда метра. Коя площадка да изберем? Алфа не ми изглежда много подходяща оттук.

— Опитай с Гама. И без това е по-близо до планината.

— Петстотин метра. Добре, нека бъде Гама. Ще задържа над нея дващсет секунди, ако не ти хареса, ще се прехвърлим на Бета. Четирестотин... Триста... Двеста... („Успех, «Бил Ц.», пожелаха им кратко от «Галакси».“) Благодаря, Рони... Сто и петдесет... Сто... Петдесет... Как е? Има само няколко малки скали и — странно — нещо като счупени стъкла навсякъде. Някой добре се е забавлявал тук... Петдесет... Петдесет... Всичко наред ли е?

— Напълно. Спускай се.

— Четирейсет... Трийсет... Двайсет... Десет... Сигурен ли си, че не искаш да си промениш решението? ... Десет ... Ще издохаме малко прахоляка, както беше казал Нийл някога... или беше Бъз? ... Пет... Кацнахме! Лесно беше, а? Чудя се за какво ли ми плащат...

Люси

— Ало, централата на Гани? Направихме отлично кацане — искам да кажа, Крис го направи — върху равна повърхност от някаква метаморфна скала — вероятно е същият псевдогранит, който нарекохме Хавенит. Подножието на планината се намира само на два километра оттук, но още сега мога да кажа, че няма нужда да се приближаваме повече...

В момента си слагаме лицевите маски и ще започнем разтоварването след пет минути. Ще оставим мониторите включени и ще ви се обаждаме на всеки четвърт час. Тук е Ван. Край.

— Какво искаше да кажеш с това „няма нужда да се приближаваме повече“? — попита го Флойд.

Ван дер Берг се ухили. За последните няколко минути той сякаш беше отхвърлил бремето на годините и почти се бе превърнал в безгрижно момче.

— Circumspice — каза той весело. — На латински това означава „огледай се наоколо“. Нека първо да извадим голямата камера — иха!

Внезапно „Бил Ц.“ се разтресе и за момент се залюля нагоре-надолу върху амортизьорите за приземяване с движение, което, ако беше продължило повече от няколко секунди, щеше неминуемо да предизвика морска болест.

— На Ганимед бяха прави за тези трусове — каза Флойд, когато се опомниха. — Има ли някаква сериозна опасност?

— Вероятно не; все още има трийсет часа, докато спътниците застанат на една линия, а и тази скала изглежда стабилна. Но няма да оставаме много време тук — за щастие няма да ни се наложи. Как е лицевата ми маска? Нещо не е много удобна.

— Ще затегна ремъка. Така е по-добре. Дишай дълбоко — добре, сега ти прилегна точно. Аз ще изляза пръв.

На Ван дер Берг му се искаше тази първа малка стъпка да е негова, но Флойд беше командир на мисията и имаше задължение да провери дали „Бил Ц.“ е в добро състояние и дали е готова за незабавно излитане.

Той обиколи веднъж малкия космически апарат, като провери подпорите за приземяване и тогава сигнализира с вдигнат нагоре палец на Ван дер Берг, който заслиза по стълбичката, за да се присъедини към него. Въпреки че бе използвал същата лека екипировка при проучването на остров „Убежище“, тя му беше малко неудобна и затова се спря до совалката, за да я нагласи по-добре. След това вдигна поглед и видя какво правеше Флойд.

— Не пипай! — извика той. — Опасно е!

Флойд отскочи на цял метър от парчетата стъкло, които разглеждаше. В неговите неопитни очи те изглеждаха по-скоро като някакъв дефектен продукт от огромна пещ за леене на стъкло.

— Да не би да са радиоактивни? — запита той разтревожен.

— Не. Но стой настрана, докато не дойда.

Флойд с изненада забеляза, че Ван дер Берг носеше някакви дебели ръкавици. Като космически офицер Флойд дълго време не бе могъл да свикне с факта, че тук, на Европа, е безопасно да излагаш кожата си на атмосферните влияния. Никъде другаде в Слънчевата система — дори на Марс — това не бе възможно.

Много предпазливо Ван дер Берг протегна ръка и вдигна едно продълговато парче от стъклената материя. Дори и при тази мъждива светлина то проблясваше странно и Флойд забеляза, че ръбовете му са доста остри.

— Най-острият нож в познатата ни Вселена — каза весело Ван дер.

— Преминахме през толкова изпитания, за да открием някакъв нож!

Ван дер Берг започна да се смее, но разбра, че това не е много лесно под маската.

— Значи все още не си разбрал за какво става дума?

— Започвам да си мисля, че май съм единственият, който не знае. Ван дер Берг хвана спътника си за рамото и го обърна с лице към извисяващата се грамада на планината Зевс. От това разстояние тя изпълваше половината от небесния свод — не само най-голямата, но и единствената планина на този

сателит.

— Наслаждавай се на гледката. Трябва да проведем важен разговор. Той набра някакъв код на портативния си компютър, изчака да светне сигналът „Готов“ и каза:

— Централа Ганимед, едно-нула-девет — тук е Ван. Чувате ли ме? Веднага след обичайната времева пауза един глас, който явно беше електронен, му отговори:

— Здравей, Ван. Тук е централа Ганимед, едно-нула-девет. Готови сме да приемаме.

Ван дер Берг направи пауза, наслаждавайки се на момента, който щеше да помни до края на живота си.

— Свържете се със Земята, съобщение за чичо ми — седем-три-седем. Предайте следното: ЛЮСИ Е ТУК. ЛЮСИ Е ТУК. Край на съобщението. Моля, повторете.

„Може би не трябваше да му позволявам да го каже, каквото и да означава, помисли си Флойд, докато от Ганимед повтаряха съобщението. Но вече е твърде късно. Ще стигнем до Земята за не повече от час.“

— Извинявай, Крис — ухили се Ван дер Берг. — Просто исках да подчертая, че съобщението е от първостепенна важност, освен всичко друго.

— Ако не ми дадеш най-сетне някакво обяснение, ще започна да те режа на парченца с някой от тези оригинални стъклени ножове.

— Стъклени, как ли пък не! Е, обяснението може и да почака — то е направо възхитително, но е доста сложно. Така че ще ти съобща само фактите.

Планината Зевс е един огромен диамант с приблизително тегло един милион — милион — тона. Или, с други думи казано, около двайсет пъти по седемнайсет карата. Но не мога да гарантирам, че е скъпоценен камък от първо качество.

VII. Великата стена

Светилище

Докато разтоварваха апаратурата от „Бил Ц.“ и я разполагаха върху малката гранитна площадка, където се бяха приземили, Крис Флойд не можеше да откъсне очи от извисяващата се над тях планина. Какъв огромен диамант — по-голям от Еверест! А разпръснатите около совалката парчета сигурно струваха милиони, даже милиарди...

От друга страна, беше възможно да не са по-ценни и от парчета счупено стъкло например. Цената на диамантите винаги се контролираше от търговците и производителите, но ако на пазара се появеше буквално планина от скъпоценности, цените несъмнено щяха да паднат с главоломна скорост. Флойд започна да разбира защо толкова много заинтересовани страни бяха насочили вниманието си към Европа; политическите и икономическите възможности бяха безкрайни.

Ако не друго, Ван дер Берг поне бе доказал теорията си и сега отново се бе превърнал в сериозния, напълно отдаден на работата си учен, нетърпелив да завърши експеримента си без повече бавене. С помощта на Флойд — не беше лесно да се извадят някои от по-обемистите инструменти от претъпканата кабина на „Бил Ц.“ — те първо пробиха еднометрова дупка с портативна електрическа бормашина и внимателно отнесоха уреда обратно в совалката.

Флойд би разпределил задачите по друг начин, но разбра, че беше най-разумно първо да се свършат по-

трудните неща. Едва когато разположиха навън комплект сеизмографи и закрепиха една панорамна телевизионна камера върху нисък и тежък триножник, Ван дер Берг се зае да събира някои от неизброимите богатства, лежащи навсякъде около тях.

— Ако не друго — каза той, докато внимателно подбираше някои парчета, които не бяха толкова остри, — от тях ще станат хубави сувенири.

— Освен ако приятелите на Роузи не ни избият, за да ги докопат. Ван дер Берг изгледа внимателно спътника си; той се запита каква част от истината Крис знаеше в действителност и за каква част, както всички останали, само се досещаше.

— Няма да си струва усилията, след като тайната вече е разгласена. След няколко часа компютрите на борсата ще обезумеят.

— Негодник такъв! — каза Флойд, по-скоро възхитен, отколкото ядосан. — Значи затова изпрати съобщението.

— Няма закон, който да забранява на учените покрай другото да извлекат и някаква полза, но ще оставя черната работа за приятелите ми на Земята. Честно казано, много повече ме интересува това, с което се занимаваме тук. Подай ми онзи гаечен ключ, ако обичаш...

На три пъти преди да завършат изграждането на станция „Зевс“, те за малко не бяха съборени от трусовете. Отначало усещаха вибрации под краката си, след това всичко започваше да се тресе и най-накрая се разнасяше някакъв ужасен, протяжен стон, който сякаш идваше от всички посоки. Дори и от въздуха, което се стори най-странно на Флойд. Той все още не можеше да свикне напълно с факта, че атмосферата около тях бе достатъчна, за да могат да провеждат разговори на близки разстояния без помощта на радиото.

Ван дер Берг непрекъснато го уверяваше, че трусовете са все още напълно безопасни, но Флойд се бе научил да не вярва безрезервно на експертите. Наистина току-що геологът беше получил доста ефектно потвърждение на своите уверения; докато наблюдаваше как „Бил Ц.“ се люлее на амортизаторите си като кораб, подхвърлян от морска буря, Флойд се молеше късметът на Ван да не му изневери поне още няколко минути.

— Мисля, че това е всичко — каза ученият най-накрая, за голямо облекчение на Флойд. — Ганимед получава ясно изображение на всички канали. Батериите Могат да издържат няколко години, защото се захранват със слънчева енергия.

— Ще бъде много изненадан, ако тази апаратура все още функционира след седмица. Бих се заклел, че планината е променила положението си, откакто се приземихме. Хайде да се махаме, преди да се е сгромолясала върху нас.

— Повече се безпокоя — засмя се Ван дер Берг, — че реактивните струи ще унищожат целия ни труд.

— Няма такава опасност — апаратурата е извън обсега им, а пък и разтоварихме толкова много боклуци, че сега ще ни бъде достатъчна само половината от мощността, за да излетим. Освен ако не искаш да вземеш на борда още няколко милиарда. Или билиона.

— Да не ставаме алчни. И без това не бих могъл дори да предположа каква ще е цената им, когато ги занесем на Земята. Музеите ще разграбят по-голямата част. А след това... кой знае?

Пръстите на Флойд летяха по навигационното табло, докато той разменяше реплики с „Галакси“.

— Първата част от мисията е приключена. „Бил Ц.“ е готова за излитане. Планът на полета остава същият.

Не бяха изненадани, когато се обади капитан Лаплас.

— Сигурни ли сте, че искате да продължите? Помнете, че окончателното решение е ваше. Аз ще ви

подкрепя, каквото и да е то.

— Да, сър. И двамата сме готови. Разбираме чувствата на екипажа. А и ползата за науката може да бъде огромна — и двамата сме много развълнувани.

— Един момент — все още очакваме доклада ви за планината Зевс! Флойд погледна към Ван дер Берг, който вдигна рамене, и взе микрофона.

— Ако ви кажем сега, капитане, ще ни помислите за луди — или че се шегуваме с вас. Моля ви, изчакайте няколко часа, докато се върнем — с доказателствата.

— Хм. Май няма смисъл да настоявам, а? Както и да е — на добър час. Казвам ви го и от името на собственика — той смята, че отиването до „Циен“ е великолепно идея.

— Знаех си, че сър Лорънс ще я одобри — обърна се Флойд към спътника си. — Така или иначе — щом „Галакси“ е вече невъзвратно загубен, той не поема голям риск с „Бил Ц.“, нали?

Ван дер Берг разбираше какво иска да каже Флойд, макар и да не бе напълно съгласен с него. Той вече си бе създал репутация на голям учен, но все пак му се искаше да живее, за да й се наслади.

— 0, между другото — каза Флойд. — Коя е Люси — някоя позната?

— Поне аз не знам такова нещо. Попаднахме на това име при една компютърна проверка и решихме, че от него ще излезе прекрасна кодова дума — всеки би предположил, че става въпрос за Луцифер, което е половината от истината, но достатъчно, за да заблуди хората.

— Не зная нищо по-подробно за това, но преди сто години е съществувала една попгрупа с много странно име — „Бийтълс“ — пише се Б-И-Й-Т-Ъ-Л-С, не ме питай защо.^[23] Те са написали една песен с още по-странно заглавие: „Люси в небето с диаманти.“ Не е ли чудно? Като че ли са знаели...

Според радара на Ганимед останките от кораба „Циен“ се намираха на триста километра западно от планината Зевс, в посока към така наречената Зона на здрача и замръзналите земи отвъд нея. Те бяха вечно заледени. Половината от времето бяха ярко осветявани от далечното Слънце и там не беше тъмно, но дори и към края на дългия слънчев ден на Европа температурите си оставаха далеч под точката на замръзване. Тъй като водата можеше да бъде в течно състояние само върху полукълбото, което бе обърнато към Луцифер, в този междинен район непрестанно бушуваха бури, а дъждът и градушката, лапавицата и снегът си оспорваха господството над него.

През изминалия от катастрофата с „Циен“ половин век корабът се беше придвижил почти с хиляда километра. Вероятно той беше плавал — като „Галакси“ — няколко години по повърхността на новосъздаденото Море на Галилей, преди да заседне на този мрачен и негостоприемен бряг.

Флойд улови радарното му изображение веднага щом „Бил Ц.“ отново зае хоризонтално положение в края на второто си пътуване на Европа. Сигналът беше учудващо слаб за такъв огромен обект. Щом се спуснаха от облаците, те разбраха каква е причината.

Останките от „Циен“, първият космически кораб с екипаж на борда, който се бе приземил на един от спътниците на Юпитер, се намираха в средата на едно малко кръгло езеро — очевидно с изкуствен произход, свързано чрез канал с морето, което се намираше на по-малко от три километра оттам. Беше останал само скелетът, но дори и той не беше цял; корпуса го нямаше.

„Но какво ли може да го е направило?“, запита се Ван дер Берг. Там нямаше и следа от живот; мястото изглеждаше изоставено от години. И все пак той изобщо не се съмняваше, че нещо беше оголило кораба с обмислена и дори хирургическа прецизност.

— Изглежда безопасно за приземяване — каза Флойд, който трябваше да изчака няколко секунди, за да получи разсеяното одобрително кимване на Ван дер Берг. Геологът вече заснемаше с видеокамера всичко, което им се изпречеше на пътя.

„Бил Ц.“ кацна без никакво усилие до езерото и те отправиха поглед над студената, тъмна вода към този паметник на човешките изследователски пориви. Не се виждаше никакъв удобен път, по който да стигнат до останките, но това всъщност беше без значение.

Когато се приготвиха, те отнесоха венеца до брега на езерото, поддържаха го за момент тържествено пред камерата и след това хвърлиха във водата този знак на признателност от екипажа на „Галакси“. Той бе красиво изработен; макар че единствените подръчни материали, с които разполагаха, бяха метално фолио, хартия и пластмаса, не беше трудно да повярваш, че цветята и листата са истински. Навсякъде по тях бяха закачени надписи и посвещения, много от които бяха изписани с древния, но вече официално излязъл от употреба шрифт, вместо с латиница.

Докато вървяха обратно към „Бил Ц.“, Флойд каза замислено:

— Забеляза ли — почти не беше останал никакъв метал. Само стъкло, пластмаса и синтетични материи.

— А ребрата и подпорите?

— Те са от различни съставки — най-вече въглерод и бор. Някой тук има голяма нужда от метал — и може да го разпознава. Интересно...

Много интересно, помисли си Ван дер Берг. В един свят, където огънят не съществуваше, беше почти невъзможно да се добиват метали и сплави и те сигурно бяха ценни като — като диаманти...

След като Флойд докладва в базата и получи благодарности от втори помощник Чанг и неговите колеги, той издигна „Бил Ц.“ на височина хиляда метра и продължи на запад.

— Последно пътуване — каза той. — Няма смисъл да се издигаме на по-голяма височина — ще стигнем там след десет минути. Но няма да кацаме; ако Великата стена се окаже това, което предполагахме, че е, по-добре да не го правим. Ще извършим една бърза обиколка и ще се отправим към базата. Пригответи камерите; това може да се окаже по-важно и от планината Зевс.

„А освен това, каза си той, вероятно скоро ще разбере какво е изпитвал дядо Хейуд не много далеч оттук преди петдесет години. Ще имаме да обсъждаме много неща, когато се срещнем — след по-малко от седмица, ако всичко върви добре.“

Отвореният град

Какво ужасно място, помисли си Крис Флойд. Нищо друго освен гъста лапавица и снежни вихрушки. От време на време се виждаха части от пейзажа, покрити с ледени ивици — в сравнение с него остров „Убежище“ беше направо тропически рай! Но той знаеше, че в Нощната страна, намираща се само неколкостотин километра понататък, зад хоризонта на Европа, положението е още по-лошо.

За негова изненада времето внезапно се изясни напълно точно, преди да стигнат до целта си. Облаците се разнесоха — и там отпред се издигаше една необятна, черна стена, висока почти километър, която бе разположена перпендикулярно на въздушното трасе, по което летеше „Бил Ц.“. Тя беше толкова огромна, че очевидно създаваше свой собствен микроклимат; отклоняваше непрестанно духащите ветрове, като оставяше една спокойна област откъм подветрената си страна.

В тази стена човек веднага можеше да разпознае Монолита: в подножието му намираха подслон стотици полусферични постройки, които блестяха с призрачна бяла светлина, отразена от лъчите на ниско увисналото слънце, което в миналото бе Юпитер. Те много приличаха, помисли си Флойд, на старовремски пчелни кошери, направени от сняг; нещо в техния външен вид извикваше и някакъв друг спомен от Земята. Ван дер Берг се досети преди него.

— Къщички-иглу — каза той. — Същата задача — същото решение. Наоколо няма друг строителен

материал освен скали, които се обработват много трудно. А и сигурно слабата гравитация им помага — някои от тези куполи са доста големи. Чудя се кой ли живее в тях...

Те все още бяха твърде далеч, за да видят дали някой се движи по улиците на този малък град на края на света. А когато се приближиха, видяха, че няма улици.

— Това е Венеция, направена от лед — каза Флойд. — Навсякъде ледени иглу и канали.

— Жителите явно са земноводни — отвърна Ван дер Берг. — Трябваше да очакваме подобно нещо. Чудя се къде ли са.

— Може да сме ги изплашили. „Бил Ц.“ вдига много по-голям шум отвън, отколкото вътре.

За известно време Ван дер Берг беше твърде зает да снима и да докладва на „Галакси“, за да му отговори. След малко каза:

— Не можем да си тръгнем, без да сме установили някакъв контакт. Ти беше прав — това е много по-важно от планината Зевс.

— Но може и да е по-опасно.

— Не виждам никакви следи от напреднала технология — всъщност не — това там прилича на стара радарна установка от двайсети век! Можеш ли да се приближиш?

— И да им позволя да стрелят по нас? Не, благодаря. Освен това времето ни изтича. Остават ни още десет минути — ако искаш да успеем да се доберем до базата.

— Не можем ли поне да се приземим и да разгледаме наоколо? Ето там има една скала без ледено покритие. Къде, по дяволите, са изчезнали всички?

— Сигурно са изплашени като мен. Остават девет минути. Ще мина веднъж над града. Трябва да заснемеш всичко, което можеш — да, „Галакси“, добре сме, — просто сме доста заети в момента — ще ви се обадя по-късно.

— Сега разбрах — това там не е радар, а нещо също толкова интересно. Насочено е точно към Луцифер — това са слънчеви елементи! Сигурно вършат доста добра работа в свят, където слънцето никога не се помръдва, а не можеш да запалиш и огън.

— Осем минути. Жалко, че всички са се скрили вкъщи.

— Или във водата. Можем ли да огледаме онази голяма сграда с откритото пространство около нея? Мисля, че това е кметството.

Ван дер Берг посочи една постройка, която беше много по-голяма от останалите и с доста по-различен външен вид; тя бе направена от вертикални цилиндри, които приличаха на огромни тръби на орган. Освен това тя нямаше безличния бял цвят на ледените иглу, а цялата ѝ повърхност беше покрита със сложна смесица от най-различни цветове.

— Изкуството на жителите на Европа! — извика Ван дер Берг. — Това е нещо като стенопис. По-близо, по-близо! Трябва да го заснема!

Флойд послушно се снижаваше — все повече и повече. Той, изглежда, напълно бе забравил първоначалните си опасения за оставащото време; и изведнъж, със смаяна недоверчивост, Ван дер Берг разбра, че той се готви да кацне.

Ученият откъсна очи от приближаващата се повърхност и погледна към своя пилот. Макар че очевидно все още се справяше отлично с управлението на „Бил Ц.“, Флойд сякаш бе хипнотизиран; той се беше втренчил в някаква точка право по курса на спускащата се совалка.

— Какво ти става, Крис? — извика Ван дер Берг. — Знаеш ли какво правиш?

— Разбира се. Не го ли виждаш? — Кого да виждам?

— Онзи мъж, който стои до най-големия цилиндър. И той не носи никакви приспособления за дишане!

— Не ставай идиот, Крис! Там няма никой!

— Той гледа нагоре към нас. Маха ни — мисля, че го поз... 0, Боже мой!

— Там няма никой — никой! Издигни се!

Фloyd изобщо не го слушаше. Той бе напълно спокоен, с професионално умение приземи „Бил Ц.“ и изключи двигателя точно в подходящия момент преди кацането.

Много внимателно Фloyd провери показанията на уредите и натисна клавишите за обезопасяване. Едва когато завърши операцията по приземяването, той отново погледна през стъклото на кабината с озадачено, но радостно изражение на лицето.

Здравей, дядо — каза той тихо на някого, когото Ван дер Берг изобщо не можеше да види.

Призрак

Дори и в най-ужасните си кошмари д-р Ван дер Берг не беше си представял, че може да се озове на един враждебен свят в малка космическа капсула и че компания ще му прави само един луд. Но, слава Богу, Крис Фloyd поне не буйстваше; може би чрез шегги и закачки щеше да го убеди да излети отново и да закара совалката на безопасно място — при „Галакси“...

Той все още беше втренчил поглед в нищото и от време на време устните му се движеха в някакъв безмълвен разговор. Чуждопланетният град, както и преди, си оставаше напълно безлюден и почти можеше да се предположи, че е бил изоставен преди няколко века. След известно време обаче Ван дер Берг забеляза някои признаци, които показваха, че градът е бил обитаван съвсем доскоро. Въпреки че реактивните дюзи на „Бил Ц.“ бяха издухали тънката снежна покривка около тях, останалата част от малкия площад все още беше леко заснежена. Тя бе като откъсната страница от книга, изписана със знаци и йероглифи, някои от които Ван дер Берг можеше да разчете.

Някакъв тежък предмет е бил влачен в тази посока — или се е придвижил трмаво със собствени усилия. От затворения вход на едно иглу водеше следа, която не можеше да бъде сбъркана с друга — това очевидно бе превозно средство с колела. Доста надалеч, за да могат да се различат подробностите, лежеше някакъв малък предмет, който би могъл да бъде захвърлена кутия; може би жителите на Европа понякога бяха също тъй небрежни като хората...

Признаците на живот бяха съвсем очевидни, почти натрапващи се. Ван дер Берг почувства, че го наблюдават хиляди очи — или други сетива — и нямаше как да разбере дали умовете, които се криеха зад тях, бяха настроени приятелски или враждебно. Дори може би бяха безразлични и просто чакаха натрапниците да си отидат, за да могат да продължат своите мистериозни занимания.

Тогава Крис отново заговори на въздуха.

— Сбогом, дядо — каза той тихо, с тъжни нотки в гласа. Обръщайки се към Ван дер Берг, той добави с нормален, разговорен тон:

— Каза ми, че е време да тръгва. Сигурно ме мислиш за луд.

Ван дер Берг реши, че ще бъде най-добре да не потвърждава думите му. Така или иначе, малко след това той вече трябваше да се тревожи за нещо друго.

Флойд се взираше с безпокойство в данните, които му съобщаваха компютрите на „Бил Ц.“. След малко той каза с напълно разбираем извинителен гон:

— Съжалявам за това, което стана, Ван. Заради приземяването сме изхабили повече гориво, отколкото трябваше. Ще се наложи да променим плана на мисията.

Това, помисли си мрачно Ван дер Берг, е доста заобиколен начин да се каже: „Не можем да се върнем при «Галакси»“. Той потисна с големи усилия едно „Проклет да е дядо ти!“ и само попита:

— Е, какво ще правим тогава?

Флойд изучаваше с поглед картата и въвеждаше някакви цифри.

— Не можем да останем тук... („Защо пък не?, помисли Ван дер Берг. Така и така ще умрем, но поне можем да използваме оставащото ни време, за да научим колкото се може повече.“) ...така че ще трябва да намерим подходящо място, откъдето на совалката на „Юнивърс“ ще ѝ бъде по-лесно да ни прибере.

Ван дер Берг изпусна мислено голяма въздишка на облекчение. Как не се сети за тази възможност! Той се почувства като човек, когото са помилвали точно когато са го водели към бесилката. „Юнивърс“ би трябвало да пристигне на Европа след по-малко от четири дни; условията за живот на „Бил Ц.“ едва ли можеха да се нарекат луксозни, но бяха хиляди пъти за предпочитане пред повечето от останалите възможности, за които се сещаше.

— Трябва да се измъкнем по-далеч от това гадно време — да намерим някоя стабилна плоска повърхност — по-близо до „Галакси“, макар и да не съм сигурен, че това ще ни помогне много — е, мисля, че ще успеем да се справим. Имаме достатъчно гориво за петстотин километра полет, но не бива да рискуваме с прекосяване на морето.

За момент Ван дер Берг си помисли с копнеж за планината Зевс; толкова много неща можеха да свършат там. Но сеизмичните смущения — които непрекъснато се влошаваха с изравняването на Йо и Луцифер — изключваха напълно тази възможност. Той се чудеше дали инструментите му все още функционират. Щеше да ги провери отново веднага щом успееш да разрешат по-неотложния проблем.

— Ще летим по крайбрежието към Екватора — така или иначе, това е най-доброто място за приземяване на совалката. На радарната карта са отбелязани някои равни площи във вътрешността на сушата около шейсетия градус на запад.

— Знам. Платото Масада. („Ето още един шанс, добави мислено Ван дер Берг, да направим проучване. Никога не пропускай неочакваната възможност...“)

— Значи решаваме да бъде платото. Сбогом, Венеция. Сбогом, дядо...

* * *

Когато приглушеният рев на двигателите затихна, Крис Флойд извърши процедурите за обезопасяване на дюзите за последен път, откопча колана на седалката и протегна ръце и крака, доколкото това бе възможно в ограниченото пространство на „Бил Ц.“.

— Гледката не е чак толкова лоша — за свят като Европа — заяви той бодро. — Сега ще имаме четири дни на разположение, за да разберем дали запасите на совалките са наистина толкова лоши, колкото се твърди. Е — кой от нас ще говори пръв?

На кушетката

„Жалко, че не съм изучавал психология навремето, каза си Ван дер Берг. Сега щях да мога да изследвам параметрите на неговите халюцинации. И все пак той изглежда напълно нормален — освен ако не говорим по онази тема.“

Макар че почти всички седалки са удобни при гравитация една шеста джи, Флойд беше наклонил своята до края и бе сложил ръце зад тила. Ван дер Берг внезапно си спомни, че това е класическата позиция на пациента в дните на стария и все още не съвсем дискредитиран фройдистки психоанализ.

Той бе доволен, че спътникът му заговори пръв, донякъде от чисто любопитство, но главно защото се надяваше, че колкото по-скоро Флойд си избиеше тези глупости от главата, толкова по-бързо щеше да се излекува, или поне нямаше да представлява някаква заплаха. Но оптимизмът му не беше много голям: сигурно в дъното на цялата история се криеше някакъв много сериозен проблем, който бе успял да предизвика такава силна халюцинация.

Беше много смущаващо да открие, че мнението на Флойд напълно съвпаднаше с неговото и той вече си беше поставил собствена диагноза.

— Корабната ми психическа характеристика е от степен А.1 плюс — каза той, — което означава, че дори имам възможност да преглеждам собственото си досие — само около десет процента от космонавтите имат право на това. Така че съм объркан не по-малко от теб — но въпреки всичко аз видях дядо си и той разговаря с мен. Никога не съм вярвал в призраци — кой ли пък вярва? — но това би трябвало да означава, че е мъртъв. Така съжалявам, че не можахме да се опознаем по-добре — очаквах срещата ни с нетърпение... Но сега поне ще ми остане някакъв спомен...

След малко Ван дер Берг проговори:

— Опиши ми точно какво ти каза. Крис се усмихна малко тъжно и отговори:

— Никога не съм могъл да запомням абсолютно всичко, а и бях толкова зашеметен от цялото преживяване, че едва ли бих могъл да ти предам точните думи. — Той направи пауза и на лицето му се появи израз на концентрация.

— Странно; сега като си припомням, не мисля, че говорихме с думи.

„Още по-лошо, помисли си Ван дер Берг; сега пък и телепатия, освен живот след смъртта.“ Но той само отвърна:

— Е добре, опиши ми поне същината на — тъ — разговора. Аз изобщо не чух да казваш нещо, ако си спомняш.

— Така е. Той каза нещо от рода на: „Исках да те видя отново и съм много щастлив. Сигурен съм, че всичко ще мине добре и «Юнивърс» скоро ще ви прибере.“

„Типично сладниково съобщение на дух, помисли си Ван дер Берг. Никога не казват нещо полезно или изненадващо — само отразяват надеждите и страховете на този, който ги чува. От подсъзнанието не излиза никаква информация...“

— Продължавай.

— Тогава го попитах къде са отишли всички — защо градът е изоставен. Той се засмя и ми даде отговор, който все още не мога да проумея. Нещо от рода на: „Зная, че не сте искали да им навредите — но когато ви видяхме да се приближавате, едва успяхме да ги предупредим. Всички...“ — и тук той използва някаква дума, която не бих могъл да произнеса, дори и да я бях запомнил — „... се скриха под водата — когато се наложи, те могат да се движат бързо! Няма да се покажат, докато не си отидете, но за щастие вятърът разсея отровата.“ Какво ли искаше да каже с това? Продуктът, който отделя совалката, е само чиста пара — от нея е съставена и по-голямата част от атмосферата им.

„Е, помисли си Ван дер Берг, предполагам, че няма закон, според който халюцинацията — подобно на съня — трябва да има някакъв логичен смисъл. Може би думата «отрова» символизира някакъв дълбоко вкоренен страх, който Крис въпреки отличната си психическа характеристика не може да преодолее. Каквото и да е, съмнявам се, че това е моя грижа. Отрова, как ли пък не! Горивната смес на «Бил Ц.» е чиста, дестилирана вода, доставена от совалките на Ганимед...

Почакай малко. Колко висока е температурата й, когато излиза от тръбите? Не бях ли чел някъде...?“

— Крис — каза предпазливо Ван дер Берг, — след като водата мине през реактора, цялата ли излиза във вид на пара?

— Че какво друго може да направи? 0, ако е много пренагрята, десет или петнайсет процента от нея се разлагат на водород и кислород.

Кислород! Ван дер Берг почувства внезапен хлад, въпреки че совалката поддържаше приятна стайна температура. Едва ли Флойд разбираше значението на това, което бе казал току-що; тази информация не влизаше в нормалната му сфера на познание.

— Знаеш ли, Крис, че за примитивните организми на Земята и най-вече за същества, живеещи в атмосфера като тази на Европа, кислородът е смъртоносна отрова?

— Шегуваш се.

— Не: той е отровен дори за нас, когато е поставен под високо налягане.

— Това го знам; преподавах ни го в курса за водолази.

— Твоят дядо е бил прав. Все едно, че сме напръскали онзи град с иприт^[24]. Е, положението не е било чак толкова лошо — кислородът поне се е разпръснал много бързо.

— Значи вече ми вярваш.

— Не съм казвал, че не ти вярвам.

— Трябваше да си луд, за да го кажеш!

Това изведнъж премахна напрежението между тях и те се посмяха добре заедно.

— Не ми каза с какво е бил облечен.

— Със старомоден халат, точно както си го спомням от детските си години. Халатът изглеждаше много удобен.

— Някакви други подробности?

— Сега като ме питаш, се сетих, че изглеждаше много по-млад и имаше повече коса, отколкото последния път, когато го видях. Така че не мисля — как да кажа, — че наистина е бил той. Това беше нещо като образ, създаден от компютър. Или синтетична холограма.

— Монолитът!

— Да — и аз това си помислих. Помниш ли как Дейв Боумън се е появил на дядо ми на борда на „Леонов“? Може би сега е дошъл неговият ред. Но защо? Той не отпрати към мен някакво предупреждение, дори не ми съобщи нещо определено. Само искаше да се сбогува и да ми пожелае всичко най-добро...

За няколко мълнителни мига по лицето на Флойд се появиха бръчки; но след това той си възвърна самообладанието и се усмихна на Ван дер Берг.

— Достатъчно говорих. Сега е твой ред да ми обясниш какво прави диамант с тегло един милион тона на един свят, който е изграден предимно от лед и сяр. И дано обяснението ти да е убедително.

— Такова е — каза д-р Ролф Ван дер Берг.

Тенджера под налягане

— Когато следвах във Флагстаф — започна Ван дер Берг, — ми попадна един стар учебник по астрономия, в който пишеше: „Слънчевата система се състои от Слънцето, Юпитер — и най-различни отломки.“ Поставя Земята на мястотой, а? Но едва ли определението е справедливо към Сатурн, Уран и Нептун — тези три газообразни гиганта са големи почти колкото половината от Юпитер.

— Но най-добре ще е да започна с Европа. Както знаеш, повърхността ѝ е била равна и покрита с лед, преди Луцифер да започне да я затопля. Най-високата ѝ точка е била само двеста метра, а нещата не са били много по-различни дори след като ледът се е стопил и много от водата се е придвижила и е замръзнала върху Нощната страна. От 2015 година — когато започнаха нашите подробни наблюдения — до ’38 година имаше само една висока точка на цялата луна — знаем какво представлява тя.

— Наистина знаем. Но макар че го видях със собствените си очи, все още не мога да си представя монолита като стена! Все си мисля, че е изправен нагоре — или че се носи свободно в пространството.

— Вече разбрахме, че той може да направи всичко, каквото поиска — всичко, което бихме могли да си представим — и много повече.

— Е, добре, през ’37 година на Европа се случи нещо, между две наши наблюдения. Планината Зевс — висока цели десет километра!

— се появи съвсем внезапно.

— Вулкани с такива размери не се появяват за две седмици; освен това вулканичната активност на Европа изобщо не може да се мери с тази на Йо.

— За мен е достатъчно голяма — промърмори Флойд. — Усети ли този трус?

— А и ако беше вулкан, той щеше да изхвърли огромно количество газове в атмосферата; наистина наблюдавахме някои промени, но те бяха твърде малки, за да подкрепят тази хипотеза. Цялата работа си остана за нас пълна загадка и понеже ни беше страх да се приближим малко повече — и бяхме заети със собствените си проекти, — не направихме кой знае какво освен да развиваме фантастични теории. Но никоя от тях, както се оказа в крайна сметка, не беше по-фантастична от истината...

— За първи път това обяснение ми хрумна по време на едно случайно наблюдение през ’57 година, но не се занимах с него по-сериозно в течение на две години. Тогава доказателствата станаха още по-убедителни; ако се отнасяха до нещо по-обикновено, те щяха да бъдат напълно достатъчни.

— Но преди да повярвам, че планината Зевс е изградена от диаманти, трябваше да открия приемливо обяснение. За един добър учен — а аз се смятам за такъв — никой факт не може да бъде достатъчно убедителен, ако не е подкрепен от някаква теория. Теорията може да се окаже погрешна — в повечето случаи е така, поне с някои детайли, — но тя трябва да предостави работна хипотеза.

— А както отбеляза и ти, за диамант с тегло един милион тона в свят, изграден от лед и сяр, трябва да се намери някакво приемливо обяснение. Разбира се, сега вече то е направо очебийно и аз се чувствам като проклет глупак, задето не съм прозрял отговора още преди години. Можех да предотвратя много неприятности и да спася поне един човешки живот.

Той замълча замислено и изведнъж попита Флойд:

— Някой да ти е споменавал името на д-р Паул Кройгер?

— Не: защо? Но, разбира се, чувал съм за него.

— Просто се чудех. Случиха се доста странни неща и се съмнявам, че някога ще узнаем всички подробности около тях.

Така или иначе това вече не е тайна, така че няма значение. Преди две години изпратих на Паул поверително съобщение. О, извинявай, забравих да спомена — той ми е чичо — и в него бях направил резюме на откритията ми. Помолих го да ги обясни или да ги опровергае.

Това не му отне много време, при всички тези данни, с които разполага. За нещастие явно не е бил достатъчно предпазлив, или пък някой е следял компютърната му мрежа. Сигурен съм, че твоите хора, които и да са те, вече знаят доста по въпроса.

След два дена той успя да изрови една статия отпреди осемдесет години, публикувана в научното списание „Нейчър“ — да, тогава все още се е печатало на хартия! — която обясняваше всичко. Или почти всичко.

Статията бе написана от човек, който е работел в една от големите лаборатории на Съединените щати — американските, разбира се — СЮАЩ все още не са съществували по това време. В тази лаборатория са създавали ядрени оръжия, така че са знаели нещичко за високите температури и налагания...

Не зная дали д-р Рос — това е името му — се е занимавал със създаването на бомби, но знанията му очевидно са го накарали да се замисли върху температурните условия в недрата на гигантските планети. В статията си от 1984 г. — извинявай, 1981 година — междудругото, тя е само една страница — той е направил някои доста интересни предположения...

Рос е изтъкнал, че съществуват огромни количества въглерод — във вид на метан, CH_4 — в недрата на газообразните гиганти. Той достига до седемнайсет процента от цялата им маса! Д-р Рос е изчислил, че при съществуващите в ядрата налягания и температури — милиони атмосфери — въглеродът ще се отдели, ще потъне към центъра и — сигурно си се досетил — ще изкристализира. Теорията му е прекрасна: сигурно дори не си е представял, че може да се докаже...

И тъй, това е първа част от историята. В някои отношения втора част е още по-интересна. Би ли ми сипал още малко кафе?

— Заповядай: и мисля, че вече се досещам за втора част. Явно има нещо общо с експлозията на Юпитер.

— Не експлозия — имплозия. Юпитер просто е потънал в недрата си, а след това се е възпламенил. В някои отношения това прилича на взривяването на атомна бомба, само че тук новият стадий е стабилен — всъщност получило се е минислънце.

При имплозията стават доста странни неща; все едно, че отломките могат да преминават една през Друга и да излязат от другата страна. Какъвто и да е механизъмът, парче от диамантеното ядро с размерите на планина е било изстреляно в орбита.

Сигурно е направило стотици орбитални завъртания — като е било отклонявано от гравитационните полета на всички сателити, — преди да се озове на Европа. обстоятелствата трябва да са били изключително благоприятни — едното тяло сигурно е застигнало другото, така че скоростта на сблъсъка е била само няколко километра в секунда. Ако се бяха сблъскали фронтално — е, сега може би Европа нямаше да съществува, а какво остава за планината Зевс! Понякога ме избива студена пот като си помисля, че със същия успех тя можеше да се стовари върху колонията ни на Ганимед...

Новосъздадената атмосфера вероятно също е омекотила сблъсъка, но дори и това да е така, ударът е бил ужасяващ. Чудя се как ли се е отразил на нашите приятели от Европа? Но той със сигурност е дал началото на цяла серия от тектонични раздвижвания... които все още продължават.

— А също и политически раздвижвания — добави Флойд. — Едва сега започвам да оценявам някои от

тях. Нищо чудно, че СЮАЩ са били разтревожени.

— А и не само те.

— Но нима някой сериозно си е въобразявал, че може да се добере до тези диаманти?

— Е, ние се справихме доста добре в това отношение — отвърна Ван дер Берг, посочвайки задната част на совалката. — При всички случаи, дори само психологическият ефект върху тази индустрия щеше да бъде огромен. Затова и толкова много хора искаха да знаят дали това е истина или не.

— Е, сега вече знаят. И какво ще стане по-нататък?

— Това не е мой проблем, слава Богу. Но се надявам, че съм направил доста голям принос към научния бюджет на Ганимед.

„Както и към своя собствен“ — добави той наум.

Повторна среща

— Какво те е накарало да мислиш, че съм умрял? — извика Хейуд Флойд. — Не съм се чувствал толкова добре от години насам! Замръзнал от изумление, Крис Флойд се вторачи в решетката на високоговорителя. Той почувства как го изпълва огромно въодушевление — но и известно негодувание. Някой — или нещо — му беше изиграло жестока, груба шега; но каква можеше да е причината за това?

На разстояние петдесет милиона километра оттам — и приближаващ се със стотици всяка секунда — Хейуд Флойд също беше малко възмутен. Но гласът му звучеше енергично и бодро и в него личеше радостта от това, че Крис е в безопасност.

— Имам добри новини за теб; совалката ще прибере първо вас. Ще спусне някои спешно необходими медикаменти на „Галакси“, а след това ще отскочи до „Бил Ц.“ и ще ви доведе на срещата с нашия кораб при следващата орбитална обиколка. „Юнивърс“ ще се приземи след още пет завъртания; ще можете да поздравите приятелите си, когато се качат на борда.

— Засега нямам какво да добавя — освен че горя от нетърпение да наваксаме пропуснатото време. Очаквам отговора ти след — да видим — около три минути...

За момент на борда на „Бил Ц.“ се възцари пълно мълчание; Ван дер Берг не смееше да погледне своя спътник. Тогава Флойд включи микрофона и каза бавно:

— Дядо — каква чудесна изненада! Все още не мога да се опомня. Но аз те срещнах тук, на Европа — и ти ми каза „сбогом“. Сигурен съм в това така, както съм сигурен, че току-що разговаря с мен...

Е, по-късно ще имаме предостатъчно време да говорим за това. Но спомняш ли си как Дейв Боумън разговаря с теб на борда на „Дисквъри“? Може би и тук става дума за нещо подобно...

Сега просто ще седим тук и ще чакаме совалката да ни прибере. Чувстваме се доста удобно. От време на време ни разлюлява по някой трясък, но няма причини за безпокойство. Докато се срещнем, желая ти всичко най-хубаво.

Той не можа да си спомни кога за последен път е казвал това на дядо си.

В края на първия ден совалката започна да понамирихва. В края на втория това вече не им правеше впечатление, но и двамата бяха съгласни, че храната не е чак толкова вкусна. Освен това им беше трудно

да заспят и дори се обвиняваха взаимно, че хъркат.

На третия ден въпреки честите радиопредавания от „Юнивърс“, „Галакси“ и дори от Земята скуката бе започнала да ги наляга и бяха изчерпали запасите си от мръсни вицове.

Но това бе последният ден. Преди той да изтече, совалката „Лейди Жасмин“ се спусна от облаците в търсене на изгубеното си дете.

Магма

— Баас^[25] — каза главният компютър в апартамента му, — получих достъп до специалната програма от Ганимед, докато спяхте. Желаете ли да я видите?

— Да — отвърна д-р Паул Кройгер. — Увеличи скоростта десет пъти. Без звук.

Той знаеше, че в началото ще има доста встъпителен материал, който можеше да прескочи и да прегледа по-късно, ако пожелае. Сега обаче искаше да стигне до съществената част колкото се може по-бързо.

Благодарностите за оказано съдействие изчезнаха и на монитора се появи Виктор Уилис, някъде на Ганимед, който жестикулираше енергично в пълно мълчание. Д-р Паул Кройгер, както много други учени, гледаше на Уилис с известно предубеждение, макар и да признаваше, че той изпълнява полезна функция.

Уилис внезапно изчезна и на негово място се появи един по-неподвижен обект — планината Зевс. Но тя, изглежда, проявяваше много по-голяма активност, отколкото е характерно за една планина; д-р Кройгер с удивление забеляза колко много се беше променила след последното предаване от Европа.

— Нормална скорост — нареди той. — Включи звука.

„... почти сто метра дневно, а наклонът се е увеличил с петнайсет градуса. Тектоничната активност е много висока — в подножието се наблюдават обширни потоци лава. С мен е д-р Ван дер Берг. Ван, какво е вашето мнение?“

„Племенникът ми изглежда в забележително добра форма, помисли си д-р Кройгер, като се има предвид какво е преживял. Момчето е от сой...“

„Кората очевидно не е могла да се възстанови от първоначалния сблъсък и сега се пропуква под увеличения натиск. Планината потъваше бавно още когато я открихме, но темповете станаха невероятно бързи за последните няколко седмици. Сега вече придвижването може да се наблюдава от ден на ден.“

„След колко време ще изчезне напълно?“

„Не ми се вярва, че това ще стане...“

Последва нова картина с променено положение на планината, а Виктор Уилис говореше зад кадър:

„Това каза д-р Ван дер Берг преди два дни. Какво ще добавите сега, Ван?“

„Ъх — изглежда, сгреших. Това нещо се спуска надолу като асансьор. Просто не е за вярване — остава само половин километър! Не бих се ангажирал с по-нататъшни прогнози...“

„Много умно от ваша страна, Ван. Е, това се случи вчера. А сега ще ви покажем останалата част на бързи обороти до момента, в който изгубихме камерата...“

Д-р Паул Кройгер се наклони напред на стола си, наблюдавайки заключителното действие на дългата драма, в която той бе изиграл толкова малка, но и толкова важна роля.

Нямаше нужда да ускорява оборотите на видеозаписа: той бе заснет със сто пъти по-голяма от нормалната скорост. Един час беше сведен в рамките на минута — човешкият живот беше съкратен до този на пеперудата.

Планината Зевс потъваше пред очите му. Струи разтопена сяра летяха към небето с шеметна скорост, образувайки параболи от бляскаво, електрическо синьо. Приличаше на кораб, потъващ в бурното море, обгърнат от сини електрически пламъчета. Дори и зрелищните вулкани на Йо не можеха да се сравняват с този стихийен изблик.

„Най-голямото съкровище, открито досега, изчезва от погледите ни — каза Уилис с приглушен и благоговееен тон. — За съжаление, не можем да ви покажем финалните сцени. Скоро ще разберете защо.“

Образът се върна към нормална скорост. От планината бяха останали само неколкостотин метра, а изригванията около нея бяха позабавени.

Изведнъж цялата картина се наклони; визуалните стабилизатори на камерата, които досега се бяха съпротивявали храбро срещу непрестанните вибрации на почвата, загубиха неравната битка. За момент изглеждаше, че планината отново се издига, но всъщност тази илюзия бе причинена от триножника на камерата, който се сгромолясваше. Последният кадър от Европа показваше в близък план как една искряща вълна от разтопена лава поглъщаше апаратурата.

„Изчезна завинаги!, проточи жално Уилис. Богатства, несравнимо по-големи от цялата продукция на рудниците Голконда и Кимбърли! Каква трагична, сърцераздирателна загуба!“

— Ама че идиот! — изстреля д-р Кройгер. — Не разбира ли, че...

Беше дошло времето за ново писмо до списание „Нейчър“. И тази тайна вече щеше да бъде прекалено голяма, за да остане скрита.

Теория за орбиталното отклонение

От: Професор Паул Кройгер,

член на Кралското дружество и т.н.

До: Редактора, Банка с данни

на сп. „Нейчър“ (публичен достъп).

ОТНОСНО:

ПЛАНИНАТА ЗЕВС И ДИАМАНТИТЕ НА ЮПИТЕР

Както вече е добре известно, образуването на Европа, познато под името планината Зевс, е било първоначално част от Юпитер. Предположението, че ядрата на газообразните гиганти вероятно се състоят от диаманти, е направено за първи път от Марвин Рос от Националната лаборатория „Лорънс Ливърмор“ към Калифорнийския университет в класическия му труд „Ледените наноси на Уран и Нептун — диаманти в небето?“ (сп. „Нейчър“, том 292, № 5822, стр. 435–436, 30 юли, 1981 г.) Учудващо е, че Рос не е включил в изчисленията си и Юпитер.

Потъването на планината Зевс предизвика истински хор от ридания, които смятам за абсолютно нелепи — поради причините, изложени по-долу:

Без да се впускам в подробности, които ще съобща в следващата кореспонденция, мисля, че диамантеното ядро на Юпитер вероятно е имало първоначална маса най-малко 1028 грама. Тя е десет милиарда пъти по-голяма от тази на планината Зевс.

Въпреки че голяма част от този материал несъмнено е бил унищожен при взривяването на планетата и образуването на — очевидно изкуственото — слънце Луцифер, не е възможно планината Зевс да е единственият оцелял къс. Въпреки че голяма част от тези отломки са паднали обратно към Луцифер, значителен процент от тях вероятно са започнали да кръжат в орбита — и все още би трябвало да са там. Според елементарната теория на орбиталното отклонение те ще се връщат периодично към мястото, където са се зародили. Разбира се, не е възможно да се направи точно изчисление, но смятам, че отломки с обща маса най-малко един милион пъти по-голяма от тази на планината Зевс все още се намират в орбита някъде близо до Луцифер. Следователно загубата на един малък къс, който и бездруго имаше доста неудобно местонахождение на Европа, практически е без значение. Предлагам да се изгради колкото се може по-скоро една система от космически радары, чиято единствена задача ще бъде търсенето на тези отломки.

Въпреки че масовото производство на изключително тънки диамантени пластове съществува от 1987 г., никога не е било възможно да се произвеждат диаманти на едро. Наличието им в мегатонни количества може да преобрази напълно много индустрии и да създаде съвършено нови. В частност, както са изтъкнали Айзъкс и неговият екип преди почти сто години (вж. „Сайънс“, том 151, стр. 682–683, 1966 г.), диамантът е единственият строителен материал, от който би могъл да бъде изграден така нареченият космически асансьор; с него транспортът извън Земята ще може да се ползва при незначителни разходи. Диамантените планини, които сега се намират в орбита около сателитите на Юпитер, могат да ни отворят вратите към цялата Слънчева система; колко нищожни в сравнение с това изглеждат всички досегашни предназначения на кварцово-кристалната форма на въглерода!

За по-голяма пълнота ще спомена още едно възможно местонахождение на огромни количества диаманти — за съжаление това място е дори по-недостъпно от ядрото на някоя гигантска планета...

Беше изказано предположение, че кората на неутронните звезди вероятно до голяма степен е изградена от диаманти. Тъй като най-близката известна неутронна звезда се намира на петнайсет светлинни години отук и има гравитация на повърхността седемдесет хиляди милиона пъти по-голяма от тази на Земята, тя едва ли би могла да бъде смятана за подходящ снабдителен източник.

Но все пак — кой ли е могъл да си представи, че един ден ще можем да докоснем ядрото на Юпитер?

Интерлюдия на Ганимед

— Тези нещастни примитивни колонисти! — оплакваше се Михайлович. — Направо съм ужасен. Нямат дори едно концертно пиано на целия Ганимед! Миниатюрната оптроника в моя синтезатор може да възпроизведе звука на всеки инструмент, но един роял „Стайну-ей“ все пак си е „Стайнуей“ — точно както една цигулка „Страдива-ри“ си е „Страдивари“.

Оплакванията му, макар да бяха по-скоро шеговити, вече бяха предизвикали ответни действия от страна на местната интелигенция. Популярната програма „Утро на Ганимед“ дори беше отбелязала саркастично: „Като ни почетоха със своето присъствие, нашите прочути гости повдигнаха — макар и временно — културното ниво и на двата свята...“

Атаката бе насочена главно срещу Уилис, Михайлович и М'Бала, които бяха малко прекалили с ентусиазираните си намерения да просветят изостаналите туземци. Маги М. беше предизвикала голям скандал с едно доста смело описание на пламенните любовни връзки на Зевс-Юпитер с Йо, Европа, Ганимед и Калисто. Явяването му пред нимфата Европа в образа на бял бик е било доста немарливо изпълнение, а опитите му да предпази Йо и Калисто от напълно разбираемия гняв на неговата божествена съпруга Хера са били направо трогателни. Но това, което възмути много от местните жители, бе новината, че митичният Ганимед явно си е сбъркал пола.

За да бъдем справедливи, трябва да кажем, че намеренията на самоназначилите се културни аташета бяха достойни за похвала, макар и не напълно безкористни. Тъй като знаеха, че ще трябва да останат на Ганимед няколко месеца, те се опасяваха, че ще ги налегне скука, след като преминеше първоначалният ефект от новостта на ситуацията. А освен това те искаха всички около тях да се възползват от талантите им. Не всички обаче желаеха — или имаха време — да се възползват тук, на силно развитата в техническо отношение предна линия на Слънчевата система.

Ива Мерлин, от друга страна, се приспособи напълно към обстановката и се забавляваше чудесно. Въпреки че беше толкова известна на Земята, много малко от колонистите на Ганимед бяха чували за нея. Тя можеше да се разхожда из обществените коридори и херметичните куполи в централата на Ганимед, без хората да извърщат глава след нея или да си шепнат възбудено, че са я познали. Всъщност те я познаваха — но единствено като гостенката от Земята.

Грийнбърг с обичайната си скромност, която му помагаше навсякъде, се бе включил в административните и техническите структури на сателита и вече беше член на половин дузина консултантски бюра. Услугите му бяха оценявани толкова високо, че го предупреждаваха, че няма да го пуснат да си замине.

Хейуд Флойд наблюдаваше заниманията на своите спътници със спокойна усмивка, но почти не вземаше участие в тях. Най-голямата му грижа сега беше да изгради здрави връзки между себе си и Крис и да помогне на внука си в планирането на неговото бъдеще. Сега, когато „Юнивърс“ — в чиито резервоари бяха останали по-малко от сто тона гориво — се намираше на сигурно място в космопорта на Ганимед, трябваше да се свършат много неща.

Признателността, която всички от „Галакси“ изпитваха към своите спасители, направи по-лесно интегрирането на двата екипажа; когато ремонтите, контролният преглед и зареждането с гориво приключе, те щяха да отлетят към Земята заедно. Настроението им вече се бе повишило много при новината, че сър Лорънс подготвя договор за създаването на „Галакси II“, доста по-усъвършенстван от своя предшественик — макар че конструирането му едва ли щеше да започне, преди неговите адвокати да бяха уредили спора с „Лойдс“. Застрахователите все още се опитваха да докажат, че новото престъпление — космическо отвлечане — не влиза в аспектите на тяхната застрахователна политика.

Що се отнася до самото престъпление, никой не бе осъден или дори обвинен. Беше ясно, че то е било планирано в продължение на няколко години от някоя действена и мощна във финансово отношение организация. Съединените щати на Южна Африка обявиха, че нямат нищо общо със случая и че биха подкрепили едно официално разследване. Партията Бунд също изрази своето възмущение и обвини „Шака“.

Д-р Кройгер не бе изненадан от гневните, но анонимни бележки, които намираше сред пощата си, обвиняващи го в предателство. Те обикновено бяха написани на Африкаанс, но понякога в тях имаше някои дребни граматически или фразеологични грешки, което го караше да подозира, че те са част от кампания за всяване на дезинформация.

След известно обмисляне д-р Кройгер ги предаде на АСТРОПОЛ — „който сигурно вече има копия от тях“, каза си той кисело. АСТРОПОЛ му благодари, но както и бе очаквал, не направи никакъв коментар.

На няколко пъти втори помощници Флойд и Чанг и други членове от екипажа на „Галакси“ бяха канени на най-разкошните вечери в целия Ганимед от двамата загадъчни чужденци, с които Флойд вече се беше срещал. Когато по-късно поканените на тези, честно казано, разочароващи вечери обмениха мнения помежду си, те стигнаха до заключението, че хората, които ги разпитаха толкова учтиво, се опитваха да съберат някои улики срещу „Шака“, но явно не бяха стигнали много далеч.

Д-р Ван дер Берг, който бе виновникът за цялата история — и беше спечелил от нея много и в професионално, и във финансово отношение, — сега се чудеше какво да прави с новите възможности, които му бяха предоставени. Той бе получил много привлекателни предложения от различни земни университети и научни организации, но по ирония на съдбата не можеше да се възползва от тях. Беше живял твърде дълго време в условията на една шеста от земната гравитация и бе преминал медицинската граница, отвъд която не можеше да се върне.

Но Луната си оставаше една приемлива възможност; както и космическата болница „Пастър“, обясни му Хейуд Флойд.

— Опитваме се да създадем там един космически университет — каза той — така че хората извън Земята, които не могат да живеят при степен едно джи, да могат все пак да общуват нормално със земните жители. Ще разполагаме с аудитории, зали за конференции, лаборатории — някои от тях ще бъдат съхранени само в паметта на компютър, но ще изглеждат толкова реални, че няма да можете да ги различите от истинските. Освен това ще можете да пазарувате от Земята чрез видеовръзка и така ще можете да използвате нечестно спечелените си пари.

За свое голямо учудване Флойд не само бе преоткрил внука си, но вече си имаше и племенник; той беше свързан с Ван дер Берг, както и с Крис, чрез една неповторима смесица от взаимно преживени събития. Но най-важното от тях бе загадката на видението в изоставения град на Европа под величественото присъствие на монолита.

Крис изобщо не се съмняваше в него.

— Видях те и те чух точно толкова ясно, колкото и сега — каза той на дядо си. — Но устните ти изобщо не се движеха — и най-странното е, че аз не сметнах това за необичайно. Струваше ми се напълно естествено. В цялото това преживяване имаше някакво чувство на покой. Беше някак тъжно — не, печално може би е по-точната дума. Или може би помириено.

— Сетихме се за вашата среща с Боумън на борда на „Дисквъри“ — добави Ван дер Берг.

— Опитах се да се свържа с него по радиото, преди да се приземим на Европа. Изглеждаше малко наивно, но не можех да измисля нищо друго. Бях сигурен, че той е там независимо в каква форма.

— И не получихте ли някакъв отговор?

Флойд се поколеба. Споменът бързо избледняваше, но внезапно той си припомни нощта, когато минимонолитът се появи в каютата му.

Тогава не беше станало нищо, но от този момент нататък той знаеше със сигурност, че Крис е в безопасност и че ще се срещнат отново.

— Не — каза той бавно. — Не получих никакъв отговор. В края на краищата това може и да е било само сън.

VIII. Царството на сярата

Огън и лед

Преди началото на ерата на планетарните проучвания в края на двайсети век много малко учени биха повярвали, че може да съществува живот на един толкова отдалечен от слънцето свят. И все пак от половин милиард години насам скритите морета на Европа изобилстваха с животински форми поне колкото земните.

Преди възпламеняването на Юпитер ледена обвивка предпазваше тези океани от вакуума над тях. В повечето случаи ледът беше дебел няколко километра, но съществуваха и по-тънки пластове, където той се пропукаше и оставяше оголени пространства. Тогава се провеждаше краткотрайна битка между две напълно враждебни стихии, които не влизаха в пряко взаимодействие на никой друг свят в Слънчевата система. Войната между Морето и Космоса неизменно завършваше с една и съща мъртва хватка; изложената на вакуума вода едновременно вреше и замръзваше, възстановявайки ледената броня.

Ако не бе влиянието на близкия Юпитер, моретата на Европа отдавна биха се превърнали в масивни ледени блокове. Гравитацията му непрекъснато мачкаше ядрото на този малък свят; силите, които караха Йо да се гърчи в конвулсии, действаха и тук, макар и с много по-малко ожесточение. Решителната схватка между планетата и сателита предизвикваше непрестанни подводни земетресения и потоци от лава, които се втурваха с изумителна скорост през равнините на морските бездни.

Навсякъде из тези равнини бяха пръснати безброй оазиси, всеки от които се простираше на неколкостотин метра около богати на минерали солени извори, бликащи от недрата на спътника. Натрупвайки своите химикали в една объркана плетеница от тръби и комини, те понякога сътворяваха природни пародии на рушащи се замъци или готически катедрали, от които бликаха черни парливи течности — бавно и ритмично, като че ли тласкани от биенето на някакво могъщо сърце. А както и кръвта, те бяха автентични признаци на живота.

Клокочещите потоци изтласкваха обратно смъртоносния студ, който се спускаше отгоре, и образуваха острови на топлината върху морското дъно. Също толкова важен бе фактът, че те извличаха от недрата на Европа всички химикали, необходими за поддържането на живота. Тук в една среда, която при други обстоятелства би била напълно враждебна, имаше енергия и храна в изобилие. Подобни геотермични извори бяха открити и в океаните на Земята през същото десетилетие, в което човечеството за пръв път бе отправило поглед към сателитите на Галилей.

В тропическите зони близо до изворите живееха десетки хиляди крехки, паякообразни създания, които бяха тукашният еквивалент на растения, макар че почти всички можеха да се движат. Между тях пълзяха чудновати охлюви и червеи, някои от които се хранеха с „растенията“, а други получаваха храната си направо от изобилстващите на минерали води около тях. На по-големи разстояния от източника на топлина — подводния огън, около който се грееха всички тези същества — имаше и по-издръжливи, по-силни организми, които доста приличаха на морски раци и паяци.

Цели армии от биолози биха могли да прекарат няколко човешки живота в изучаване на един-единствен малък оазис. За разлика от земните морета през палеозойската ера, скритите океани на Европа не представляваха стабилна природна среда и затова еволюцията тук се бе развила бързо, създавайки многобройни фантастични форми на живот. Но всички те бяха обречени на смърт по едно или друго време; рано или късно всеки един от тези фонтани на живота отслабваше и пресъхваше, а силите, които го подхранваха, съсредоточаваха вниманието си на друго място. Морските дълбини бяха осеяни с доказателства за тези трагедии — навсякъде имаше гробища, пълни със скелети и покрити с минерални останки, където цели глави са били заличени от книгата на живота.

Имаше огромни раковини с форма на тропети, по-големи от възрастен човек. Имаше миди с най-различни форми — с две и дори с три черупки. Имаше и спираловидни каменни образувания с диаметър няколко метра, които, изглежда, бяха точният аналог на красивите амонити, така загадъчно изчезнали от земните океани в края на периода Креда.

На много места в морските дълбини горяха огньовете, а реки от разтопена лава се носеха десетки километри през подводните долини. Налигането при такава дълбочина бе толкова голямо, че водата, която влизаше във взаимодействие с нажежената магма, не можеше да се превърне в пара и двете течности съжителстваха заедно в едно неспокойно примирие.

Тук, на един друг свят и с чуждопланетни актьори, се беше разиграло нещо като историята на Египет, дълго преди човекът да се появи на Земята. Така както реката Нил беше вдъхнала живот на една малка част от пустинята, така и тези топли реки бяха съживили дълбините на Европа. Покрай техните брегове, в рамките на ивици, които рядко бяха по-широки от километър, едни след други се бяха развивали, процъфтявали и отмирали различни форми на живот. Някои от тях бяха оставили след себе си и паметници под формата на купчини камъни или причудливи канали, издълбани в морското дъно.

Покрай тесните ивици на плодородие в пустините на дълбините цели култури и примитивни цивилизации бяха преживели своя възход и упадък. А останалият свят изобщо не бе разбрал за това, защото всички тези оазиси на топлината бяха изолирани един от друг също като планетите. Съществата, които се грееха в топлината на реките от лава и намираха прехрана край топлите извори, не можеха да прекосят враждебната пустош между своите самотни острови. Ако те бяха създали свои истории и философи, всяка култура щеше да бъде убедена, че е сама във вселената.

И всяка от тях бе обречена. Освен че източниците на енергия бяха непостоянни и непрекъснато се местеха, приливните сили, които ги подхранваха, постепенно отслабваха. Дори и да успееш да развият своя разум, жителите на Европа трябваше да загинат при окончателното замръзване на техния свят.

Те бяха хванати в капан между огън и лед — докато най-накрая Луцифер експлодира в небето над тях и съживи вселената им.

А една огромна правоъгълна фигура, черна като нощта, се материализира край брега на новосъздадения континент.

Триединство

„Справихте се много добре. Сега те няма да се изкушат да се върнат отново.“

„Постепенно научавам много неща; но все още ми е мъчно, че старият ми живот си отива.“

„И това ще премине; аз също се върнах на Земята, за да видя отново хората, които някога обичах. Но сега зная, че има и неща, по-велики от Любовта.“

„Кои са те?“

„Състраданието е едно от тях. Справедливостта. Истината. А има и други.“

„За мен не е трудно да приема това. За своя вид аз бях много стар човек: Увлеченията на младостта ми отдавна са угаснали. А какво ще стане с — с истинския Хейуд Флойд?“

„И двамата сте еднакво истински. Но той скоро ще умре, без никога да разбере, че е станал безсмъртен.“

„Какъв парадокс — но мога да го проумея. Ако това чувство просъществува, може би един ден ще ви бъде признателен. На вас ли трябва да благодаря — или на монолита? Онзи Дейвид Боумън, с когото се срещнах преди цяла вечност, не притежаваше такива сили.“

„Така е; много неща се случиха през това време. Хал и аз придобихме много нови знания.“

„Хал! Той тук ли е?“

„Тук съм, д-р Флойд. Не очаквах, че ще се срещнем отново, особено по такъв начин. Да изработя вашето ехо беше интересна задача за мен.“

„Моето ехо? 0 — разбирам. Защо го направихте?“

„Когато получихме съобщението ви, двамата с Хал разбрахме, че можете да ни бъдете полезен тук.“

„Полезен — на вас?“

„Да, макар и да ви се вижда странно. Вие притежавате много знания и опит, които ни липсват. Можете да го наречете мъдрост.“

„Благодаря ви. Добре ли беше, че се появих на своя внук?“

„Не: това причини много неудобства. Но беше породено от състрадание. Трябва да се преценява кое е по-важно.“

„Казахте, че се нуждаете от помощта ми. За какви цели?“

„Въпреки всичко, което сме научили, все още има много неща, които ни убягват. Хал картографира вътрешните системи на монолита и можем да управляваме някои от най-простите. Той е уред, който има много предназначения. Първичната му функция, изглежда, е да служи като катализатор на разума.“

„Да — предполагаме такова нещо. Но нямахме доказателства.“

„Вече има такива, защото успяхме да се доберем до неговите спомени — или някои от тях. Преди четири милиона години в Африка той е дал на едно племе гладуващи маймуни тласъка, който постепенно е довел до превръщането им в човешки вид. Сега повтори същия експеримент и тук — но на една ужасяваща цена.“

„Когато Юпитер бе превърнат в слънце, за да може този свят да осъзнае своите възможности, една друга биосфера бе унищожена. Нека ви я покажа такава, каквата я видях някога...“

Докато падаше през бучащото сърце на Голямото Червено Петно, а мълните на неговите гръмотевични бури, обхващащи цели континенти, проблясваха около него, той разбра защо е оцеляло през вековете, въпреки че беше съставено от много по-прости газове от онези, които образуваха ураганите на Земята. Тънкият писък на водородния вятър заглъхна, когато той потъна в по-спокойни дълбини, и снежни восъчни парцали ~ някои от които вече се сливаха в едва забележими планини от въглеводородна пяна — заваляха от висините. Вече беше достатъчно топло, за да съществува вода в течно състояние, но тук нямаше океани; тази среда, изградена изцяло от газове, бе твърде разреждана, за да може да ги задържи.

Той се спускаше през нови и нови облачни слоеве, докато най-накрая навлезе в област с такава чистота, че дори и човешкото око би могло да обхване район с диаметър повече от хиляда километра. Това бе само едно малко въртопче в огромната спирала на Голямото Червено Петно; то криеше тайна, за която хората предполагаша отдавна, но не бяха имали възможност да я докажат.

В подножието на плаващите планини от пяна се движеха десетки хиляди малки облачета с изпъкнали очертания, всички с приблизително еднакви размери и нашарени с червеникавокафяви петна. Те бяха малки единствено в сравнение с нечовешките мащаби на заобикалящата ги среда; най-малкото от тях би могло да обгърне един средно голям град. Те очевидно бяха живи, защото се придвижваха бавно, но упорито по склоновете на въздушните планини, като пасяха по тях подобно на гигантски овце. Сигнализираха си в метровия обхват; радиогласовете им бяха слаби, но се чуваха ясно сред прашенето и сътресенията на Юпитер.

Те не бяха нищо друго, освен живи газови балони, които се носеха в тясната ивица между замръзналите висини и пламтящите дълбини. Тясна — наистина, но тази територия беше много по-голяма от цялата биосфера на Земята.

Те не бяха сами. Между тях се придвижваха бързо други същества, толкова малки, че едва се забелязваха. Някои имаха почти необичайна прилика със земните самолети и бяха с приблизително същите размери. Но те също бяха живи — може би бяха хищници, може би паразити — или дори може би пастири...

... имаше и реактивни торпеда, подобни на сепиите от земните океани, които преследваха и поглъщаха огромните газови балони. Но те не бяха беззащитни; някои от тях се отбраняваха с електрически мълнии и пипала, снабдени с нокти, които приличаха на триони, дълги един километър.

Имаше и още по-странни фигури, които представяха почти всички възможни геометрични форми — чудновати прозрачни хвърчила, четиристенни, сфери, многостенни, плетеници от усукани ленти... Те представляваха гигантския планктон в атмосферата на Юпитер и бяха създадени, за да се носят като воали в издигащите се въздушни течения, докато успееша да се възпроизведат; тогава бяха помитани в дълбините, където се овъгляваха и рециклираха в ново поколение.

Той разглеждаше един свят, чиято площ бе сто пъти по-голяма от тази на Земята. И макар че видя много чудеса, тук нямаше нищо, което да загатва за наличието на разум.

Радиогласовете на огромните балони предаваха само прости съобщения, които предупреждаваха или излъчваха страх. Дори и хищниците, които би трябвало да развият по-висока степен на организация, бяха като акулите в океаните на Земята — безмозъчни автомати.

И въпреки смайващите си размери и разнообразие биосферата на Юпитер представляваше един нестабилен свят на мъгли и пяна, на тънки копринени нишки и хартиени тъкани, родени от непрекъснатия снеговалеж на нефтохимични продукти, образувани от светкавиците в горните слоеве на атмосферата. Повечето от неговите съставки не бяха по-устойчиви от сапунени мехури; и най-ужасяващите хищници на този свят можеха да бъдат разкъсани на парчета дори от най-слабото земно месоядно животно...

„И всички тези чудеса са били унищожени — за да се създаде Луцифер?“

„Да. Съществата от Юпитер бяха претеглени на везните срещу тези от Европа — и се оказаха по-слаби. Вероятно в тази газообразна среда те никога нямаше да могат да развият истински разум. Но дали това трябваше да ги обрече на гибел? Хал и аз все още се опитваме да отговорим на този въпрос; това е една от причините, поради които се нуждаем от помощта ви.“

„Но как можем да се сравняваме с монолита, който унищожи Юпитер?“

„Той е просто един уред: има голяма интелигентност — но няма съзнание. Въпреки цялата мощ, с която разполага, вие, Хал и аз сме по-висши същества от него.“

„Много ми е трудно да го повярвам. Във всеки случай нещо трябва да е създадо монолита.“

„Веднъж вече се срещнах с него — или поне с тази част, която можах да понеса, — когато «Дискъвъри» се приближи до Юпитер. То ме изпрати в състоянието, в което сега се намирам, за да служа на целите, които си поставя за тези светове. Повече не сме се срещали; сега сме сами — поне за известно време.“

„Това ме успокоява. Монолитът ми е напълно достатъчен.“

„Но сега възникна по-голям проблем. Нещо се е объркало.“

„Не мислех, че все още мога да изпитвам страх...“

„Когато планината Зевс падна, тя можеше да унищожи целия този свят. Сблъсъкът не беше предвиден — всъщност беше непредвидим. Никакви изчисления не биха могли да предскажат такова събитие. Планината опустоши обширни площи от морското дъно на Европа, като унищожи цели видове — включително и някои, на които възлагахме големи надежди. Самият монолит се преобърна. Може дори да се е повредил, а програмите му да са объркани. Несъмнено те не успяха да предвидят всички вероятности; а и как ли биха могли в една Вселена, която е почти безкрайна и където Случайността винаги може да провали и най-прецизните планове?“

„Това е вярно — както за хората, така и за монолитите.“

„Ние тримата трябва да направляваме онова, което не може да бъде предвидено, както и да бъдем пазители на този свят. Вече се срещнахте със Земноводните; сега трябва да се запознаете с Юмруците със силициева броня, които обитават реките от лава, и Скитниците, които събират урожая на морето. Задачата ни е да им помогнем да открият пълните си възможности — може би тук, а може и на друго място.“

„А човечеството?“

„Имаше мигове, в които се изкушавах да се намеся в човешките дела — но предупреждението, отправено към човечеството, се отнася и до мен.“

„Ние не му се подчинихме както трябваше.“ „Но достатъчно. А междувременно имаме много работа, преди краткото лято на Европа да свърши и отново да дойде дългата зима.“ „С колко време разполагаме?“

„Съвсем малко; няма и хиляда години. И не трябва да забравяме за съществата от Юпитер.“

3001

В полунощ на площада на ООН

Прочутата сграда, извисяваща се самотно и величествено над короните на дърветата в Централен Манхатън, се беше променила незначително за последните хиляда години. Тя представляваше част от световната история и затова бе запазена в знак на почит. Както всички исторически паметници, тя отдавна бе покрита със свръхтънък диамантен слой и сега бе неподвластна на разрухата на вековете.

Всеки, който бе присъствал на първото Общо събрание на ООН, едва ли би могъл да предположи, че са изминали повече от девет века. Но може би щеше да го заинтригува гладкия черен правоъгълник, стоящ наред площада, който почти наподобяваше формата на самата сграда на Обединените нации. Ако — както всички останали — протегнеше ръка да го докосне, щеше да остане изненадан от странния начин, по който пръстите му се плъзгат върху черната като абанос повърхност.

Но той щеше да бъде много по-изненадан — или направо изпълнен с благоговейно възхищение — при вида на промените в небесата...

Последните туристи си бяха отишли преди час и площадът бе съвсем пуст. Небето беше безоблачно и се виждаха някои от по-ярките звезди; всички по-малки бяха скрити от малкото слънце, което светеше и в полунощния час.

Лъчите на Луцифер грееха не само върху черното стъкло, от което бе изградена древната сграда, но и върху тънката сребриста дъга, която опасваше южния хоризонт. Върху нея и около нея се придвижваха малки светлинки, много бавно, докато търговските пратки на Слънчевата система пристигаха и заминаваха между световите, обикалящи около двете ѝ слънца.

И ако човек се вгледаше много внимателно, можеше да различи тънката нишка на Панамската кула, една от шестте централни линии, изградени от диаманти, които свързваха Земята с разпръснатите ѝ деца; тя се извисяваше на височина двайсет и шест хиляди километра от Екватора, за да се пресече с Околосветския пръстен.

Внезапно, почти толкова бързо, колкото се бе родил, Луцифер започна да избледнява. Нощта, която човечеството не бе виждало в продължение на трийсет поколения, отново завладя небето. Прокудените звезди се завърнаха.

И за втори път през изминалите четири милиона години монолитът се пробуди.

Допълнение

Откакто този ръкопис бе завършен, се случиха някои странни неща. Смятах, че пиша фантастика, но може и да съм сгрешил. Съдете сами по последователността на събитията:

1. В „2010...“ космическият кораб „Леонов“ е задвижван от „Двигателя на Сахаров“.

2. Половин век по-късно, в „2061: Одисея трета“, глава 8, космическите кораби се задвижват от „студена“ реакция с катализатор мюон, открита от Луис Алварес и неговия екип през 50-те години (вж. автобиографията му „Алварес“ на нюйоркското издателство „Бейсик Букс“. 1987 г.).

3. Според броя на „Сайънтифик Америкън“ от юли 1987 г. д-р Сахаров работи в момента над производство на ядрена енергия, което се базира на „... «студена» ядрена реакция с катализатор мюон, която използва свойствата на една екзотична елементарна частица с кратък живот, свързана с електрона... Привържениците на «студената ядрена реакция» изтъкват, че всички ключови реакции се осъществяват най-добре при температура 900 градуса по Целзий...“

(„Лондон Таймс“, 17 август 1987 г.)

Сега очаквам с голям интерес коментарите на академик Сахаров и д-р Алварес...

Артур Ч. Кларк 10 септември, 1987 г.

Бележки

[1] Old — стар; faithful — точен, педантичен. „Олд Фейтфул“ — „Старият педант“. — Б. пр. ↑

[2] Европа — спътник на Юпитер. — Б. пр. ↑

[3] Националната библиотека на САЩ във Вашингтон. — Б. пр. ↑

[4] Палимпсест — пергамент или лист хартия, където текстът е частично изт-Т, за да се направи място за нов. — Б. пр. ↑

[5] Част от музикално произведение, отличаваща се с бавно, тържествено звучене. — Б. пр. ↑

[6] Човек, който не се влияе от национални предразсъдъци, „гражданин на света“. — Б. пр. ↑

[7] Мюон — частица с маса, приблизително 207 пъти по-голяма от тази на електрона. — Б. пр. ↑

[8] Учени, занимаващи се с изследването на Луната. — Б. пр. ↑

[9] Галакси — галактика. — Б. пр. ↑

[10] Universe — вселена. — Б. пр. ↑

[11] Teamster's — международен синдикат на шофьорите на камиони. — Б. пр. ↑

[12] Езикът на холандските преселници в Южна Африка. — Б. пр. ↑

[13] Уум — чичо (в Южна Африка). — Б. пр. ↑

[14] Перихелий — точка в орбитата на комета, в която тя се намира най-близо До Слънцето. — Б. пр. ↑

[15] ИВА — EVA — Extra Vehicular Activities — дейности извън космическия кораб. — Б. пр. ↑

[16] Спелсолог — учен, който се занимава с изследване на пещерите. — Б. пр. ↑

[17] Грийер — вид френско сирене. — Б. пр. ↑

[18] Ренд — паричната единица на ЮАР. — Б. пр. ↑

[19] Кафири — чернокожото население на Южна Африка. Б. пр. ↑

[20] Реология — наука за деформирането на материята. — Б. пр. ↑

[21] Медия — древна държава, на чиято територия е разположен днешен Иран. — Б. пр. ↑

[22] Лоурънс Оливие. — Б. пр. ↑

[23] Името на групата се пише „BEATLES“, за разлика от думата „бръмбари“ — „BEETLES“. — Б. пр. ↑

[24] Иприт — химическо оръжие, което предизвиква изгаряния, слепота и смърт. — Б. пр. ↑

[25] Баас — господарю (южноафр.). — Б. пр. ↑

Край
